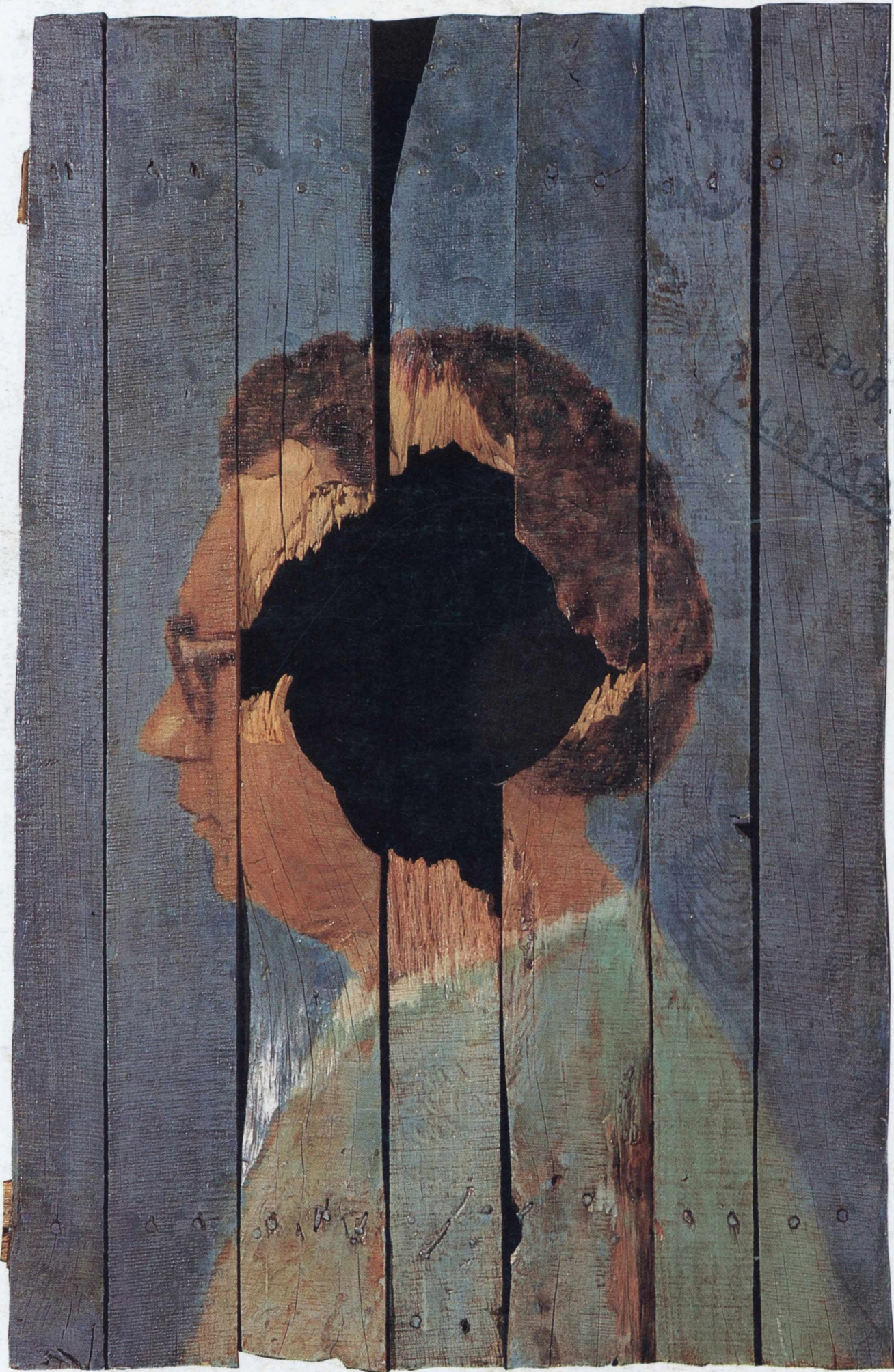


שתנו לך


מצורף גליון 101
שי לשבוע הספר



גליון המלאה

בתאטרון ובקולנוע, באולם



חברת החשמל לישראל בע"מ 

נ-פ*

הוצאת הקיבוץ המאוחד

מבחר ספרים חדשים

שירה

חיים גורי - "חשבון עובר"

מבחר מקיף מכלל שירתו של המשורר חיים גורי, חתן פרס ישראל לשנת תשמ"ח. הקובץ מחזיק בתוכו שירים המתפרשים על-פני ארבעים שנות יצירה. אלו יוצרים רצף פואטי הולך ומתגבש לכלל אמירה יחודית שאין לטעות בה. שירתו של גורי נוגעת במסכת יחסים מורכבת ורב-מימדית שבין המשורר לבין הנוף הארץ-ישראלי, והאדם הקושר עצמו בגורלה של הארץ המתהווה. הן בשירים הנוקטים עמדה מעורבת במאורעות הזמן, והן באלו השרים את אהבתו לאשה ולרעיו נשמר גוון אישי, מגיב, חם ורגיש.

זרבבל גלעד - "בצל התאנה"

מבחר שירים תש"ל-תשמ"ח

מבחר חדש, מקיף, משירתו של זרבבל גלעד בעשרים השנים האחרונות. משורר הנעורים הארצי-ישראליים, שיותר מכל משורר עברי אחר השכיל להפוך את טבע הארץ ונופה למדיום רגיש ומדויק של ההווה האנושית הישראלית, מתגלה בספר זה באור חדש, אורה של חכמת הבגרות, האוהבת והמיוסרת, שיש בה ביטוי אותנטי וייחודי להווית היחיד והרבים בשנות השבעים והשמונים.

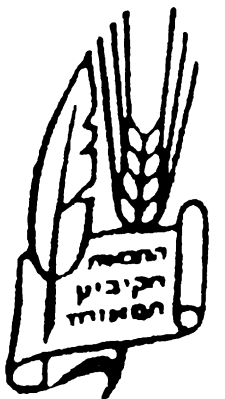
אברהם חלפי - "שירים" (כרך ב')

שירת חלפי מתגלה לעין המתבוננת בה כאילו החזיקה בתוכה דבר והיפוכו: מחד גיסא, מצטיינת היא בדקות בחווית תשתית אחת, ומאידך גיסא, מבחינת אחרות, יש בה התפתחות והשתנות מתמידות. יותר מכל בני דורו וחוגו ניסה הוא לפרוץ את גדריה של ההבעה השירית הנורמטיבית ולחפש לו מערכות הבעה אחרות. מבחינה זו התגלה כמהפכן. (דן מירון)

כרך זה משלים את המהדורה המקובצת של כל שירי אברהם חלפי, שראו אור בחייו ואחר מותו. הופעתו היא חגיגה אמיתית לכל אוהבי השירה העברית.

לאה איני - "דיוקן"; שירים

בשירתה היחודית, צבעונית ורבת העוצמה, מצטרפת המשוררת לאה איני לקבוצת משוררים בני דור שני לניצולי-שואה, המבקשים לבטא בדרך אומנותית את זכר הטרומה הגדולה שחוו בבית הוריהם. יסודות ציוריים, ארציים וחושניים מתערבבים ביסודות חלומיים כדי למסור את העוצמות המופנמות של הפחד, יסורי הנפש, הכאב ותשוקת החיים הגוברת על כל אלה.



פרוזה

יהודית הנדל - "כסף קטן"

קשה להיזכר בספרים רבים בסיפורת העברית המשתווים ל'כסף קטן' בתיחכום הרגיש של עיבוד הפרטים, מבלי לאבד דבר מן הכוח של המצבים. הספר הוא מחזור וריאציות, שרובן - לא כולן - סובבות סביב חיים ומוות. למעשה, זהו ספר על חיים כפולים, כאילו חיינו אלה קצרים מדי בשביל הרוח, וכאילו החיים נושאים בתוכם את המוות, בעוד המוות נושא בתוכו את החיים. (במסגרת "הספריה")

צור שיזף - "נמר בהרים"

'נמר בהרים', ספר הביכורים של צור שיזף, הוא כניסה מרשימה לספרות העברית את שני הרומאנים הקצרים שבו יש לקרוא, כמדומה, כיצירה אחת, רב-קולית, שה'מיתולוגיה' של מלכודת הנמרים היא בה צומת מלכדת. בשני החלקים - בדואים במידבר (הערבה; סיני), והשליטה מעוררת ההשתאות של שיזף בעוצמת הטבע וההווי (בנוסף למצבים החזקים של העלילה) קובעת הרבה בסיפור. לשני החלקים מיגרש תימאטי משותף: בדואים, ישראלים, נזירים - מעבר לכל מיתרס וזרות - מחפשים כולם משהו גדול, לגעת באיזו אמת גרעינית, להשיל קליפות - אבל כולם חיים, למעשה, 'מיתולוגיות', מחוות סימליות, עושים מטאפוריזציה של המציאות והזולת. (במסגרת "הספריה")

פרימו לוי - "זמן שאול"

הסקנדל שבחוסר-ההיכרות של קהל הקוראים בארץ עם יצירתו של פרימו לוי - "אחד מן הסופרים הכי חשובים והכי מחוננים של זמננו" (כדברי קאלווינו) - בא בהדרגה על תיקונו, עם תרגומם של כתביו לעברית, אמנם באיחור. כשרון הסיפור המצויין של לוי; יכולתו לשוב סיבוב-קל את הפרט השולי, הפיקאנטי, התמים-למראה, כדי להאיר בעזרתו את השאלות הגדולות של הקיום; החום האנושי שלו, והתייחסות הספרותית של מה שנראה "חמרים טבעיים מן החיים" - כל הסגולות הללו שלו ניכרות היטב גם בסיפורי זמן שאול. (במסגרת "הספריה")

מחקר וביקורת

גרשון שקד - "הספרות העברית 1880 - 1980"

מפעל זה שטרם נחתם הוא נסיון לעקוב אחרי הסיפורת העברית במאה השנים האחרונות (1880-1980). המחבר מתאר הן את הרצף והן את התמורות הפנימיות שחלו בה מדור לדור ומקבוצה לקבוצה, וחושף את הגורמים החיצוניים, החברתיים והתרבותיים, שהטיבעו את חותמם על נושאים, תבניותיה, דמויותיה וסגנונה. ההתבוננות היא כפולה - בת-זמנה ובת-זמננו. בכרך הנוכחי שני חלקים - החלק הראשון כולל את המודרנה בסיפורת העברית בין שתי מלחמות עולם. בחלק השני נעשה נסיון לראות את הסיפורת העברית של ארבעים השנים האחרונות מנקודת ראות כוללת, בבחינת מבוא.

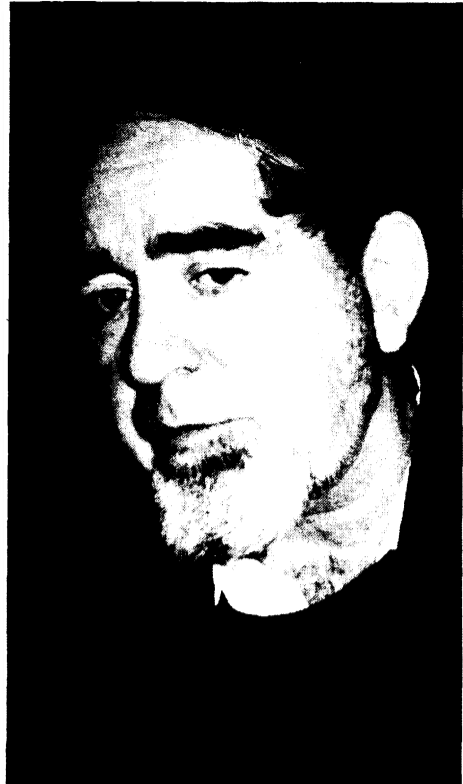
גרשון שקד - "אין לי מקום אחר"

(מהדורה חדשה, מורחבת)

מוטיבים של גלות וגאולה, עליה וירידה, נאמנות ובגידה - מה מניע את מחבר המסות לתהות דווקא עליהם? תשובה על כך ימצא הקורא במסה האחרונה שבקובץ, שבה עושה גרשון שקד תפנית מעניינת: הוא מניח בצד את כלי הניתוח ונוטל ציפורן דקה כדי לשרטט אירועים גורליים שחווה ילד יהודי בווינה, אירועים שעיצבו את השקפת עולמו. המסות המקובצות כאן מתקדמות כביכול בשני מישורים במקביל - מן ההווה אל העתיד, ומן ההווה אל העבר. וכשהמחבר מהלך לאורך התוואי האחד - הוא מקיים קשר עין וקשר לב עם התוואי האחר - כי הם קשורים בתודעתו, בלתי ניתנים להפרדה.



יהודית קציר



נתן זך



סיהאם דאוד



דן פגיס

שירה וסיפורת

45	יעקב זונשיין: חורף צעיר (שירים); מיידיש: יעקב בסר
45	מירה מאיר: שני שירים
46	עמלה עינת: איך הפסקתי לפחוד מהמוות (סיפור)
48	לאה איילון: אסתטיקה (פואמה)
49	אילן תורן: שיר המעלות (שיר)
49	אמיר אור: התגלמויות (שירים)
50	שולמית לפיד: יומולדת (סיפור)
54	שולמית גינגולד-גלבוע: המתוק-מתוק הזה (סיפור)
56	זאב אלכסנדר: כליל סונטות לאהובי המת
56	דן ערמון: בדיחה חסידית (שירים)
60	שלמה טנאי: שלושה שירים
61	יעקב אורלנד: תנועת החלזונות (שיר)
61	אנדד אלדן: שלושה שירים
62	שלמה קאלו: כחוט השני (פרק מרומאן)
65	שלום רצבי: גוף בגוף (שירים)
66	נגה יתומי (רביב): שבעה שירים
67	שלמה וינר: יומיים או שלושה בעיר (שירים)
68	אהוד בן-עזר: שנה ראשונה בפתח-תקוה (פרק מספר)
71	צבי עצמון: מסלול (שירים)
72	דוד מלמד: קול ענות גבורה (סיפור)
74	יהודית מוסל-אליעזרוב: ארבעה שירים

7	דן פגיס: "אבא", שני קטעי פרוזה
9	נתן זך: נזכר ונשכח (שיר)
10	אהרן אפלפלד: קאטרינה (קטע מרומאן)
11	דליה רביקוביץ: בקבוק במים (שיר)
12	יהודית הנדל: אנשים אחרים הם (קטע מסיפור)
13	אריה סיון: בילרשים בלשון (שירים)
14	איתמר יעוז-קסט: סונטות בשולי תפילה
15	עמוס לויתן: שני שירים
16	נתן שחם: דר. פאוסטובסקי (מתוך "משלים בשחור-לבן")
17	שמעון בלס: חיוך מפוייס (סיפור)
22	אשר רייך: קבוצת תמונות על (שירים)
23	משה בן-שאול: שירים מתוך המנהרה
23	יאירה גנוסר: תל-אביב (שיר)
35	נתן יונתן: שני שירים
35	רוני סומק: בובה (שיר)
37	ט. כרמי: נאומים (שירים)
37	אברהם הוס: שביל (שיר)
38	דוד שיץ: אבישג (קטע מנובלה)
40	מוטי גלדמן: לחם (פואמה)
41	משה דור: שבעה שירים
42	יונת ואלכסנדר סנד: יום יום אני מדבר אל האיש הזה אל-גרקו (פרק מרומאן)

ITON 77
Literary Monthly
In collaboration with Beit-Berl
Editor: Jacob Besser
Assistant Editor: Amela Einat
Managing Editorial Board: Shimon Ballas, Josef Gorni, Aharon Harel, Sasson Somekh, Shlomo Tanny.

الإدارة وهيئة التحرير:
شعومون بلاص، شلومو بن عامי
יוסף גורני, אהרון חארל, סאסון
סומיך, שלומו טאני, אהרון חארטיל
المحرر المساعد: عميلة عينات

המו"ל: אגודת סופרים ואמנים לקידום הספרות והתרבות בישראל - עמותה.
מזכיר המערכת: מיכה בסר
ניקוד: שמואל רגולנט
בסיוע: משרד החינוך והתרבות, המועצה לתרבות ולאמנות הסתדרות העובדים הכללית, המרכז לתרבות ולחינוך.

המערכת והמנהלה: ת"ד 16452 ת"א, טל' 03-456671.
המערכת אינה אחראית לתוכן המודעות;
המערכת אינה עונה בכתב על פניות כותבים ואינה מחזירה כתבי יד אלא אם צורפה אליהם מעטפה מבויללת.
הפונים למערכת מתבקשים לטלף אך ורק למס' 03-456671.
חומר יש לשלוח רק בדואר רגיל, כשהוא מודפס ברווח כפול על צד אחד של הנייר. פגישות עם העורך רצוי לתאם מראש.
סדר, צילום, לוחות והדפסה: דפוס בארי, קיבוץ בארי. הפצה: "אטלס" בע"מ.

עתון 77

ירחון לספרות ולתרבות בשיתוף עם "בית ברל"
שנה י"א, מס' 100, אייר-סיון תשמ"ח, מאי 1988

העורך: יעקב בסר
עוזרת עורך: עמלה עינת
מערכת והנהלה: שמעון בלס, יוסף גורני, אהרן חארל, שלמה טנאי, ששון סומך.

מועצת מערכת: יצחק אורבך אורפי, גילה בלס, מיכל גוברין, יוסי הדר, אהרן זיידנברג, א.ב. יהושע, יורם קניוק, עוזר רבין, ש. גיורא שוהם, אנטון שמאס.



דוד שיפן



יאירה גנוסר



צבי עצמון



ליה רביקוביץ

142	יעל פלדמן: האשמה - התאבנות
146	ברוך לינק: המפגש עם ארץ-ישראל בשירי אלכסנדר פן
150	תמר וולף: בין "מלים" ל"דממה" אצל ישראל אפרת
164	יוסי בן-ברוך: מעבותות הווי לספרות מלחמה (חלק ב')
175	גרשון שקד: סופר בשר ודם (על משה שמיר)

שיחת החודש

82	חיים גורי את אחי אני מבקש - יעקב בסר
----	--------------------------------------

רב-שיח

והיה כי תקום - על פיתרון הסכסוך הישראלי פלסטיני; בהשתתפות: אסאד אל אסאד, ד"ר ברנרד סבילה, ד"ר יורם פרי, פרופ' הנרי רוזנפלד (משתתף ומנחה)
106

מוסיקה

126	להיות מוסיקאי או למות - יוסי שיפמן משוחח עם המלחין צבי אבני
-----	---

ספרות פלסטינית

86	סיהאם דאוד: שני שירים; מערבית: ששון סומך
87	סמיח אל-קאסם: הלילה מול דלתו של פדריקו (שיר); תרגם מערבית והעיר: ראובן שניר
88	מוסטפא מוראס: דולה... ספר דולה (סיפור); מערבית: מירב חופי
89	מישל חדאד: שלושה שירים; מערבית: ששון סומך
89	עטאללה ג'אבר עודה: כשמתקשים העורקים בשורשים (שיר); מערבית: חנה עמית-כוכבי
90	זכי דרוויש: כל הכיוונים (סיפור); מערבית: חנה עמית-כוכבי
91	חנא-אבר-חנא: שני שירים; מערבית: ששון סומך
92	אמיל חביבי: מחברת שלישית (פרק מרומאן); מערבית: אנטון שמאס
94	ראובן שניר: מחמוד דרוויש מאוכזב וזועף (מאמר)
96	שוקיה ערוק: ניגונים (שירים); מערבית: ששון סומך
96	נאג' דאהר: צעד אחד קדימה (סיפור); מערבית: ששון סומך
97	סלמאן נאטור: אחמד על החמור (קטע מספר); מערבית: מירב חופי
98	סמיח אל-קאסם: חמישה שירים; מערבית: חנה עמית-כוכבי
98	פאוזי עבדאללה: תקווה (שיר); תרגם והעיר: ב.ש.
99	ג'ברא איברהים ג'ברא: העיר (פואמה); מערבית: רוג'ה תבור
100	מתתיהו פלד: היעדרותה של החמנית (מאמר)
101	ריאד בידס: אמירה אלאמירה (סיפור); מערבית: עדנה דהרי-דוידוביץ

75	טוביה ריבנר: יוסל מצייר את קפקא (שיר; רשימה)
77	זולה פ.: סיפורי ילדים (סיפור)
105	שמעון צמרת: שירי פטמה נאסרי
109	זינה קטן בן-ציון: מחוזות (שירים)
110	צחק ברייזוסף: מברקים (סיפור)
125	צביה בן-יוסף גינור: ארבעה שירים
125	אווה דברה: שני שירים
131	הודית קציר: דיסניאל (סיפור)
136	הודית כפרי: איש אשה וציפור (שירים)
136	גאל בן-אריה: אילת (שיר)
152	זסף זיסמן: אל עצמו (סיפור)
160	זינן לוביץ: הסיבוב האחרון (סיפור)
185	עקב בסר: שני שירים

קלאסיקה

78	ליאם שקספיר: שלשה מונולוגים פטריטיים מתוך חיי המלך הנרי ז'; מאנגלית: אבי עוז
79	והן וולפגנג פון גיטה: האל והבידרה; אגדה הודית; גרמנית: שלמה טנאי
80	וידריך שילר: שיר הפעמון; מגרמנית: שלמה טנאי
81	וידריך הלדרלין: ספרי הזמנים; מגרמנית: שלמה טנאי

גחזות

18	והן מגד: ההיסטוריה הסודית של תיאודורה
24	ז' צלקה: לאה

זסות ומאמרים

58	עם עריידי: חידה ללא פיתרון (עיון ב"עשר מכות מצרים" לאלתרמן)
114	סים קלדרון: מעבר למסמך (על הסרט שואה לקלוד לנצמן)
116	ולישע פורת: שירת אבא קובנר - חובה וחובתה של הביקורת
117	זברהם הוס: לדמות ה"יוצר" בשירתו של שמעון הלקין
118	זים דרור: ארץ-ישראל בשירת שמעון הלקין
120	זיה שמיר: דור המאבק לעצמאות ומשוררו (על חיים גורי)
128	די צמח: והיה כי תמצאו
138	זרציון ברטנא: מקומה של הספרות במעבר מתנועת ההשכלה לתנועה אומית ציונית

ההתפטרות ומסביב לה

על "פסטיבל השירה" שלא יהיה, דובר הרבה, וידובר עוד יותר בעתיד. זו אולי הפעם הראשונה בתולדות המדינה בה לא הצליח השלטון להתכנסות בשירה כבעלה-תאנה, על-מנת לנסות ולהקהות את חודי העוול, מה שקרוי ה"חריגים" - בימי האינתיפאדה.

אם המלים - "מחאה", "התראה", "הזהרה", "קריאת כיוון", אינן מלים ריקות מתוכן, הן הושמעו הפעם באומץ אזרחי ראוי לציון עליידי נתן זך, נסים קלדרון ואלה שנענו לקריאתם.

הימים - ימי ביתא - ימי פיצוץ חמישה-עשר בתים, ימי מעצרים, דיכוי קשה מנשוא, וכל זה, לפני שנערכה אפילו חקירה ראשונית על מה שהיה שם ועל מה שלא היה. הפלסטינים שהתנפלו על קבוצת הילדים על-מנת לפגוע בהם פיזית, ואויים לכל גינוי ואף לעונש הנובע מהחוק. יחד-עם-זאת אין להתעלם מהעובדה שמרעיון עריכת הטיוח הזה, ומדרך ארגונו ומימושו, נודף ריח לא נעים של פרוכוקציה. אחרת, אין להבין לא את בחירת המסלול, לא את בחירת המלורים ולא את קביעת המועד.

וכאשר להאשמות המוטחות נגד המחפטים, על-כי קראו כביכול להחרמת הפסטיבל, יש לזכור שנתן זך בהיותו יו"ר הוועדה המארגנת, עמד בקשר עם המשוררים הזרים שאמורים היו להופיע בפסטיבל. עם התפטרותו היה עליו להודיע ולהסביר את החלטתו גם להם, וברור שהם היו חופשיים להחליט במצב זה אם לבוא או לא לבוא. והם, אכן, החליטו.

אבדן העונג האגוצנטרי, של הופעה בשירות העולם כמחיצת משוררים בולטים (להנחית היו כמובן גם כאלה שהתנגדותם נבעה ממניעים כנים, אם-גם מוטעים לדעת) אחרת אין להבין איך קורה שאנשים משכילים אינם יודעים להבחין בין מדינה, עם וממשלה.

מחאת המתפטרים, היתה, עפ"י הנאמר בהודעת ההתפטרות המופיעה כאן, נגד מדיניות הממשלה הזאת בשטחים. (הימים, כאמור, היו ימי ביתא). ובשום פנים ואופן לא נגד המדינה, הלאום, או השירה העברית. במאמר מוסגר, יש לציין שהיתה זו הפעם הראשונה בה נתנו חלק מראשי השלטון את דעתם לשירה העברית. המקטרגים, לפיכך, בלבלו את היוצרות. מאמר שיסוי השמצות ורצח אופי נגד זך וקלדרון שנכתבו על-ידי סופרים ומשוררים שונים, הצליחו לעורר דחפים בעלי גוון פאשיסטי. שאינו חסר בין-כה-יזכה במקומותינו, שהביאו הפעם עד לאימים פיזיים. עובדה שלא תישכח בקלות.

ועוד מלה על הדמגוגיה. אחד הטיעונים הפופולריים היה - היאך - מצד אחד נהנים מתמיכות ממשלתיות, ומצד שני - מחבלים בפעולות התרבות של השלטון. חשוב להזכיר בעניין זה, שמחובתו של השלטון, בתוקף החוק, המסורת וההגיון, לקיים את הספרות ואת יתר האומנויות, כפי שהוא מקיים את מערכת החינוך, הביטחון וכפי שהוא חייב לקיים את מערכת הבריאות, השרותים המוניציפליים וכו'. ועם-זאת אינו אמור להתערב ולנסות להשפיע באמצעים אדמיניסטרטיביים על חייה והתפתחותה של האמנות על כל שלוחותיה. זאת אכסומה שהיא תנאי ראשון לדמוקרטיה תקינה, תביעה אולי מוגזמת לגבי ישראל של היום. אלא שזאת הנורמה, וחשוב לציינה.

לא מעט מחברי, הסופרים והמשוררים, לא השכילו להבין שאין זה מתפקידם "לשחק לידי השלטון"

בימים מעין אלה, כיראם להיפך. תמיד להיפך. על הסופר להיות באופיצייה מתמדת לכל שלטון הכופה מציאות, משום שגם כשהמציאות נראית משופרת, אין היא צודקת ושוויונית במידה כזאת כדי שיוכל להשלים עמה.

זך, קלדרון והנענים לקריאתם הבינו זאת ועל-כך ראויים הם ללחיצת-יד ולתמיכה.

וכאשר להתנהגותם של האחרים, היא לא תישכח. הרי הכל כתוב, וברוסית ישנו פתגם האומר שמה שכתוב בעט, אף בגרזן לא ייעקר.

גליון המאה

גליון חגיגי זה מדבר בזכות עצמו. היקפו, עושרו ורמתו הם כרטיס הביקור שלו. ובכ"ז, מן הראוי, אולי, לציין כמה תופעות בולטות במיוחד בחוברת, ראשית מדובר במדור נרחב ומגוון מן הספרות הפלסטינית, וכבר ידוע שאנו עוקבים אחרי המתרחש בספרות הפלסטינית בפרט, ובתוכניות עמי האזור בכלל. הפעם, הרחבנו את היריעה במיוחד לכיוון הראשונה. חשבנו, שדווקא בימים אלה, מן הראוי לקרוא ביצירה הפלסטינית, ולהבין בדרך זו טוב יותר את המתרחש בקרב כותביה. נמשך בכיוון זה גם בגליונות החולין שלנו.

שלוש חטיבות מסאיות ומחקריות עוסקות בדור סופרים הנקרא בצדק, או שלא בצדק, דור תש"ח. מסתו של גרשון שקד שבמרכזו יצירתו של משה שמיר, ומסתו של זיה שמיר שבמרכזו - שירתו של חיים גורי (שני חתני פרס ישראל השתא); וכן פרקי המחקר של יוסי בן-ברוך שהתחלנו בפרסומם בגליון הקודם, ונסיים בהם בגליון הקרוב. ראינו לנכח להעמיק בהסתכלות על תרומתו הספרותית של דור זה שהיתה מקופחת משהו מבחינת תשומת-לבה של הביקורת.

הקורא, יבחין שלצידם של בחירי משורריו וסופריו מופיעים הפעם כמה יוצרים צעירים, ביניהם מתחילים ממש, מוכשרים עד מאד, שיהוו, כך אני מאמין, את לח ספרותנו בשנות ה-90 וה-2000.

מדור הקלאסיקה - שקספיר, גיתה, שילר, הלדולין, באים להזכיר לנו את מקורות ההומניסטיקה האירופית הגדולה, שצמחה על רקע אירועים חברתיים מכריעים, והגיעה לשיאים אמנותיים שלא היו כמותם, תרגומם המעולה של שני המתורגמים - שלמה טנאי ואבי עוז, יסייע לקורא להבחין בגודלתה של שירה זו גם אחרי העברתה לשפתנו.

שני מחזות שלמים - של אהרן מגד ושל דן צלקה - מוחיבים ומעשירים את הפנורמה המגוונת הנפרשת לעיני הקורא בגליון זה.

לא אמנה כאן את כל החומרים המעניינים במיוחד, גם משום קוצר היריעה, וגם משום ה"סוביודיזה". בזמן היכתבן של שורות אלה, טרם נודעה הכרעת השופטים לגבי הזוכים בפרסי השירה והסיפורות. ורק אביע תקוותי שהקורא ידע להערך את כישרון היוצר הבא לידי כיתוי עם כל אחד מעמודיה של חוברת זו, וכן את המאמץ המסירות והיכולת שהרשקעה בהפקת גליון מיוחד זה.

תודתה של המערכת לכל המסייעים במאמץ ההפקה, וכמובן ליוצרים המשתתפים בה.

תקנון הפרסים לשירה ולסיפורת מטעם "עתון 77" ובית-ברל

הפרסים לשירה ולסיפורת מיסודם של מערכת "עתון 77" ומכללת בית-ברל, יחולקו השנה, בטקס חגיגי, שיתקיים בבית-אריאלה ביום ג', ה' 7.6, בשעה 20.00, עבור מחזור שירים או יצירה שירית שלמה, ועבור סיפור (לא פחות מ-2500 מלה). וועדת השופטים תורכב מאנשי ספרות ואקדמיה. עורך "עתון 77" ומנכ"ל בית-ברל ישמשו כמשקיפים מטעם מייסדי הפרס בוועדת השופטים. חברי ההנהלה, המערכת ובני משפחותיהם לא יהיו מועמדים לפרס. סכומי הפרס - 4000 ש"ח לכל זוכה. יובאו בחשבון רק יצירות שנכתבו ע"י אזרחי ישראלי היושב בארץ ושמצאו ראויות לדפוס ולפרסום ב"עתון 77" במרוצת השנה האחרונה.

לכבוד: מטה חגיגות הארבעים

הודעת התפטרות

כחבר הוועדה המייעצת לפסטיבל השירה הבינלאומי שעומד להיערך בישראל בחודש יוני, כמסגרת חגיגות הארבעים למדינה, הננו מגישים בזה את התפטרותנו ומכריזים כי לא ניטול חלק באותו פסטיבל. לא עת פסטיבלים היא לישראל. עד כה סברנו, גם זה לא בלי לבטים קשים, כי ניתן להבחין בין ספרות עברית לבין מוסדות שלטון. בהקשר זה, וראינו בפסטיבל מחווה לשירה העברית. אירועי השבועות האחרונים שיכנעו אותנו כי טעינו.

ממשלה - על שתי המפלגות הגדולות החברות בה - המפוצצת בתי אוכלוסיה אזרחית, מגלה אזרחים בלא משפט, מפעילה את נשק הגז כנגד נשים, קוטלת נערים ונערות כמה שאי-אפשר לתארו אלא כטרור ממלכתי; ממשלה המאפשרת לפלאנגות של מתנחלים חמושים להלך אימים על אוכלוסיה היושבת בארצה ועל אדמותיה ולעשות בה שפטים - ממשלה כזו אינה ראויה שמשוררים יבואו לחגיגה המאורגנת על-ידה כדי לקרוא בה משיריהם.

הגענו למסקנה שפסטיבל השירה עלול, בניגוד לכל כוונותינו, להתפרש כאקט של תמיכה והזדהות עם שלטון שחצה מכבר את הקווים האדומים שבלעדיהם אין קולה של שירה יכול להישמע. הגענו למסקנה כי אפילו רצונו הטבעי של אדם לחוג את חגה הלאומי של מדינתו, שהוא גם חגו שלו, יתפרש כהשלמה עם מה שמתרחש בימים אלה במדינת היהודים.

אנחנו קוראים לכל המשוררים שהוזמנו על ידינו לפסטיבל, בארץ ומחוצה לה, להצטרף אלינו בהחרמת פסטיבל השירה הבינלאומי בישראל.

מובן מאליו שאין צערנו זה מכון בשום אופן כנגד מטה חגיגות הארבעים, אדרבה, רצוננו להודות בהזדמנות זו לאנשי המטה, ובמיוחד לד"ר שוש אביגל וליעקב אגמון, העושים את מלאכתם במסירות בלתי-רגילה בתנאים קשים ביותר.

אנחנו גם מבקשים להתנצל בזה בפני כל המשוררים והסופרים אשר שיתפו איתנו פעולה, אם בהכנת הפסטיבל ואם בהסכמתם להשתתף בו ואשר עשויים לראות עצמם נפגעים מצעדנו זה, ואולם, המצב שנוצר לא הותיר בידנו ברירה

לכבי ת"ד 16452, ת"א
הנני מבקש להיות מנוי על "עתון 77"
לשנת 1988

שם ומשפחה _____
כתובת _____
טל' _____
מצורף בזה צ'ק על סך 35 ש"ח עבור 10 גליונות, כולל משלוח המשוך על בנק.

התימה _____ תאריך _____

אבא

שני קטעי פרוזה מן העזבון

דן פגיס



דן פגיס

יום השנה הראשון

יום השנה. בחרת למות בתשעה באב, ביום שנולד בו המשיח, וידעת שאפשר לתלות גם בזה בדיחה. אבל יסוריך היו קשים מדי, חבלי משיח ממש עד שנגאלת. לא הייתי אז לידך, לא באשמתי, לגמרי במקרה, וחזרתי רק ללוויה.

תשעה באב הוא יריד גדול בבית הקברות הזה. המונים נדחקים בין הרוכלים שבשער וקונים ציפורנים ופחיות מיץ ונרות נשמה מפלסטיק. ליום השנה התייצבנו כאן, חמישה אבלים. בקהל נאמן זה נמצאת אשתך (אני נזכר, היא הרביעית) ושניים מחבריך הפנסיונרים (לאחרים זה רחוק). לפני שנה עוד ניגשנו למשרד ושכרנו את החזן התורן - תימני עיף מהרבה אזכרות. בלא חמדה נגרר אחרינו, אבל כשמצאנו את הקבר, קם לתחיה ועמד וסלסל יפה, בדבקות. בקולו הדקיק. ואתה צחקת, שמעתי אותך, צחקת מפני שערכנו לך מסיבת הפתעה מזרחית.

השנה גמרתי אומר: בלי חזן. אנחנו עומדים לפני המצבה (רימו אותנו, שילמנו סוג ב' וסיפקו סוג ג') ופתאום אשתך מוציאה צנצנת של כרובית (עוד התווית של "תנובה" עליה), ממלאת אותה מים מאיזה ברז שליד השביל ותוקעת בה צרור ציפורנים שקנתה בשער. ועוד הפתעה. היא שולפת מטלית ורוכנת לרחן את הקבר, משפשפת. שוטפת. עכשיו תורי. אני אומר קדיש, לאט אבל בקול מבוויש, ומאחורי מעיר אחד מחבריך: "אני לא אכריח את בני לעשות לי שום אזכרות." אבל לאשתך זה קצר מדי, דל מדי, והיא רוטנת: "היה צריך להתפלל יותר."

הם פונים ללכת ואני עוד שוהה רגע אתך. טוב שלא צחקת הפעם. הייתי בן ארבע כשנסעת ממני, בן שבע-עשרה כשנסעתי אליך אחרי המלחמה. חשבון נפש פשוט, כמה שנים? אחר כך חיינו בארץ זה ליד זה, משני עברי השנים האלה. ולגמרי בסוף, לא באשמתי, אלא במקרה, לא הייתי אתך. אתה איחרת להגיע בחיך, אני איחרתי להגיע במותך. החשבון שואף לאפס ואפילו לזה לא יגיע. ובאמת כבר איננו דרוש: אני מתיר אותך מכל נדריך ומכל אסריך ומכל תירוציך כולם.

קבורה זרה

נזדמנתי לכאן, אבא, לבית הקברות הגדול שלך: מת אביו של איזה ידיד - לא היכרת אותו - ובאתי ללוויה. במודעה נאמר, כרגיל: נפגשים ליד השער. הקדמתי בשעה תמימה, כדי לבקר אצלך. אני מצוייד בפתק עם הכתובת שלך - גוש, חלקה, שורה, מספר הקבר. איך להגיע? בשער אמרו לי: ימינה, שוב ימינה, קדימה ושמאלה, ושם בסביבה. אני צועד במרץ אל מחוז חפצי.

אבל מה זה, אין כאן שום הגיון, אחרי גוש עשר בא גוש עשרים ושש ואחריו גוש תשע. אני רואה מרחוק מישהו חי ושואל: סליחה, איפה גוש עשרים וחמש? הוא פורש כפיים במין יאוש מנומס: גם הוא חדש פה.

כבר הזמן קצר, כמה יישאר לנו. נכון, לא באתי רק למענך, תפסתי טרמפ על לוויה של מישהו, אז מה? מיד אתה מוכרח להתנקם, להתחבא, לתת לי לתעות (עכשיו כבר בריצה) בין כל השמות האלה?

אני קורא אליך בקול גדול: "להתראות, אבא!" אתה כבר תשמע אותי ממקומך. אני חייב עכשיו לחזור אל השער, אל המת הזר שאותו נוח למצוא.

הערת המלבה"ד:

שני הקטעים שלעיל לקוחים מתוך חיבור בפרוזה בשם "אבא" הכלול בעזבונו של דן פגיס. כמה קטעים מתוך חיבור זה נדפסו בספר "שירים אחרונים" לדן פגיס (1987). שהופיע בעריכת שמעון זנדבנק לאחר פטירתו של המשורר. בשנותיו האחרונות שקד דן פגיס על כתיבת יצירה מורכבת זאת, שעניינה יחסיו עם אביו והספיק להשלים את מרביתה. הנוסח שהותקן מן העזבון יראה אור בספר השירים המקובצים שיופיע בהוצאת הקיבוץ המאוחד.

חני מרר יי רררי

מוזות

מדור לאמנות ■ המדרשה להכשרת מורים לאמנות ■ העורכת: דורית קדר

מוזות ב"עתון 77" תעסוקנה באמנויות הפלסטיות בהרחבה ערכית. הן תפתחנה שערים לדיציפלינות קרובות העשויות לשפוך אור שונה. הן תרצינה לשמש במה חיה אשר תקיים את המוזות הנוכחיות והמוכרות ואת אלה הקיימות שאינן מוכרות. הן אף תשאפנה לעורר מוזות פוטנציאליות הרובצות להן על הפתח בוששות לפרץ. מוזות שואפות להקים במה רעיונית שעל קרשיה יבואו בדברים ודימויים מסות תאורטיות, תערוכות בארץ ובחור"ל, ראיונות ותיזות מקוריות. במה זו תהא סינטזה שבה ישולבו התאוריה עם המעש. סקירת תערוכות, לדוגמא,

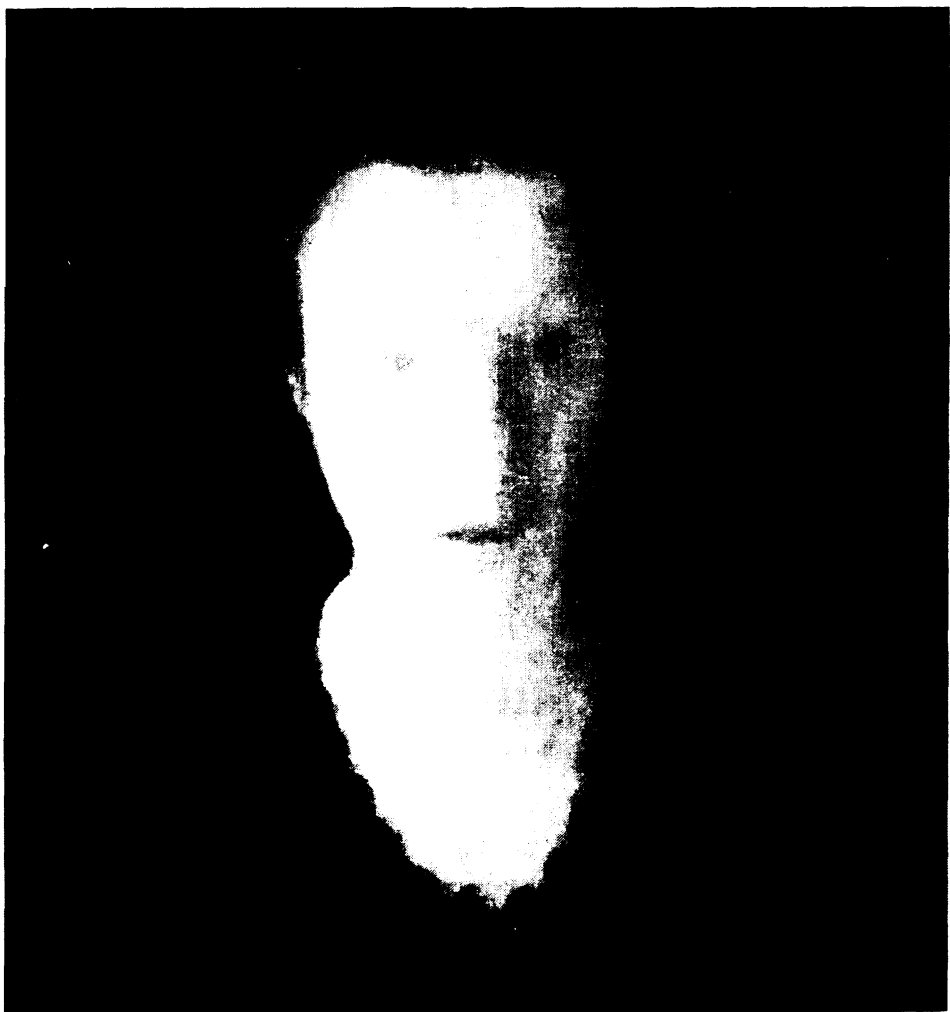
תמוקם במסגרת נרחבת יותר של תולדות האמנות וזאת על מנת לספק את המידע השוטף כמו גם להרחיב את הידע התאורטי. המידע השוטף מבוסס על דרך ראייה באמצעות העין החיצונית בעוד שהעין הפנימית תדע לקשור את הקצוות באמצעות התאוריה שנלמדה והוטמעה בצורה נכונה. מוזות, על כן, שמות להן כיעד לפתח את דרך הראייה ואת דרך החשיבה וליצור סינטזה בין ראש עין ולב ובכך לתרום חלקה להיבט החינוכי של הבמה. מוזות תפתחנה לרווחה שערים לפלורליזם של תכנים ודרכי עשייה של יצירות אמנות לשמן ולהוות בבואה נאמנה להתרחשויות בארץ הן במסד האמנותי והן מחוצה לו. הן תרצינה למלא חללים ריקים בתחום האמנויות (קרמיקה, אומנות, מוזאולוגיה) ומחשבת האמנות (הגות, חינוך לאמנות, אסתטיקה) תוך כדי שמירה על סגנון מעמיק אך לא מעורפל מרכב מהיבט תכנים אך לא מהיבט צורני וחינוכי. מוזות שואפות לחדור לגרעין, למהויות תוך ויתור על קליפות ונוצות מושאלות. מוזות כשמן תגשמנה את יעדן אם יעלה בידן לנשוף בהלוך הרוחות, להתסיס את המוחות, לחדד רגישויות ולהמריץ וליילד את היצירתיות. הננו להזמין את קהל קוראינו כמו את תלמידי המדרשה לאמנות ברמת-השרון המסופחת לבית-ברל להורים אלינו רעיונות, הצעות, חמר ובעיקר - אנרגיות חיוביות ומעורבות אישית.



אדוויין סלומון מקצוות הבד התחתון מזדקרות החיות הגדולות, מופיעות מתוך רקע בלתי מוגדר. זהו רקע התת-מודע, בסיס המיתוס, זהו זרע האונות מבעבע חיים ומרמז על מוות זה הנוכחי שנדון להעלמות: החוסן שיכחד.



שלמה ויתקין חמר שנלקח מקורי חלומות חצה את הבד וייסד מלכויות של תצורות הניחנות בסבירות רציונלית חלקית וביצירות ספונטנית על מנת לברוא הרמוניות רוטטות.



יאן ראוכוורגר דמות ששמלתה כמעט ונטמעת בתוך הרקע. נוצתיות השער כמו קצוות מחשוף הבד מעלים אפרוריות מעודנת. אותם האפורים נובעים ענוגים בקווי השפה הרופפים. אישוני העיניים ומהססים בהגיעם אל הגבות הנחיריים וסממני הלחיים. בעצם הם באו להדגיש את לובן המצע.



עוז אלמוג הנה הוא פושק שתי רגליים גרמיות, הזרוע האחת נתונה מעל לראש. מגלה שער בית שחי מתפרע השניה - כמו אחת הרגליים - שמוטה כלפי מטה. הגוף כולו - על אף סממני הרפיון - מרמז על דריכות הרוח: על אמירה שקובעת ללא שמץ היסוס - שדיוקן עצמי זה הנו בבואה של משהו המתעקש להתקיים במלוא מובן המושג.

נזכר ונשכח

הוא הפך את ההליכה על המים למין אמנות. לעתים רחוקות נרטב. היה יוצא מנמל הדגים העתיק בשעות יום שונות. לפעמים עוד לפני הזריחה. לפעמים היה חוזר כעבור כמה דקות. לפעמים רק כאשר רכסי ההרים במזרח כבר האדימו באש השקיעה או כשהבערה במערב כבר הייתה לרמץ. אחר משחירה. איש לא הבין לרעם של טיולים בודדים אלה. היו שהציעו לו לעסק בסקי מים. אחרים הסתפקו בהלצות או במנוד כחפים. דגים שקטים שזרמו לרגליו היו עסוקים בשלהם. לא נחנו דעתם על האיש ההולך על המים. הימים היו קשים. כרגיל. צריך היה בראש וראשונה, לשוד, מלאכה לא קלה אפילו לדגים. מפלס המים ירד כתוצאה משנות בצורת רבות והדגים היו שבים לפעמים לבתיהם כשבכליהם פמות דגים שאין בהם אפילו כדי להזין את בני משפחתם שכבר עיפו מטעם דגים, מריחם, מן הקשקשים היבשים הממלאים את הבית הדל כמו מחטי ארנים על קרקען של חרשות אפלות. זה היה לפני זמן רב. מאז לא נראה בצבור. היו שאמרו שנסע לירושלים לרגל איזה ענן מדיני או דתי חשוב. אחרים טענו שנקרא להתיעצות עם הבוס. בדיחנים שבחבורה - ואלה לא יחסרו לעולם - ציגו שלשם בודאי לא הגיע בהליכה על המים. כעבור זמן נשפח כליל. רק הזקנים, הרכלנים, עוד ספרו על אדם שהיה כאן. בשכר-הימים. ואף הלך על המים. את שמו כבר לא ידעו. אפילו הם לא זכרו, ואולי לא ידעו מלכתחלה, לשם מה עשה מה שעשה. דרכם של ספורים ממין זה החוזרים על עצמם לעלות על דפי-ספר או להשכח. ספורו שלו זכה גם בכך גם בכך: הוא נזכר בכמה ספרי מסעות תחת הכותרת פולקלור.



dorin

קאטרינה

אהרן אפלפלד

פרק מנובלה

שמי קאטרינה ובקרוב ימלאו לי שבעים שנה. אחרי הפסחא חזרתי אל כפר מולדתי ואל אחוזת אבותי, אחוזה קטנה, הרוסה, לא נותר ממנה אלא ביקתה זו, שאני מתגוררת בה. אבל חלון אחד, יחיד, פתוח בה לרווחה, והוא פורש לפני עולם ומלואו. עיני, אמנם, נחלשו אך עדיין פועם בהן הרצון להתבונן. בשעות הצהריים, כשהאור בעיצומו, נשטחים המרחבים עד לגדות הפרוט, שמימיו בעונה זו כחולים כעצם הזוהר. את המקום הזה הנחתי לפני למעלה מחמישים שנה, אם לדייק לפני חמישים ושלוש שנה, אך הוא לא נשתנה בהרבה. הצמחיה, הנצח הירוק הזה העוטף גבעות אלו, עומד בירקותו כמו לפני, אם אין עיני משטות בי, אף ירוק יותר. כמה עצים מנעורי הרחוקים עוד עומדים זקופים ומלבלבים ואין לומר התנועה הקסומה, הגלית, של גבעות אלו. הכל על מקומו, רק לא האנשים. כולם נסתלקו והלכו.

בשעות הבוקר המוקדמות, יש בידי להסיר את הצעיפים הכבדים העוטפים את השנים הרכות ולהתבונן בהן, התבוננות שקטה, פנים אל פנים, כמו שאומרים הכתובים. לילות הקיץ בעונה זו ארוכים וזוהרים ובמימי האגם משתקפים לא רק האלונים, גם לגומא יש קיום במים צחים אלה. תמיד אהבתי את האגם הצנוע הזה, אך במיוחד אהבתיו בלילות הקיץ הזוהרים, כשהמחיצות בין שמים וארץ נמחים, וכל היקום נמזג באור שמימי. השנים בנכר הרחיקו אותי מפלאים אלה, והם נמחקו מזכרוני, אך לא מלבי כמסתבר.

עכשיו אני יודעת, האור הזה הוא שמשך אותי לכאן. איזו צחות אלהים. לפעמים יש ברצוני להושיט את היד ולנגוע במשבים הנקרים לי בדרכי ולומר להם: חכו רגע.

קשה לישון בלילות הקיץ הזוהרים. לפעמים נדמה לי, כי חטא הוא לישון בבהירות הזו. עכשיו אני מבינה את הנאמר בכתבי הקודש 'הנוטה כדק שמים'. המלה 'דק' נשמעה לי לפני רחוקה וזרה. עכשיו אני רואה את הדק. אלהים אדירים, היכן רגלי, היכן רגלי הצעירות. אליו היו לי, הייתי הולכת מסוף העולם ועד סופו.

ההליכה קשה עלי מאד. ואלמלא החלון הרחב, הפתוח לרווחה, אלמלא הוא, המוציא אותי ומביא אותי, הייתי כלואה כאן כבבית הסוהר, אך הפתח הזה, בחסדו, מוציא אותי בקלות, ואני משוטטת על פני הכרים כבימי נעורי. מאוחר בלילה, כשהאור עומם באופק, אני שבה אל כלובי, שבעה ורוויה, ועוצמת את עיני. כשאני עוצמת את עיני אני פוגשת פנים אחרות, פנים שלא ראיתי קודם לכן. יש בעצימת עינים פלא גדול.

בימי ראשון אני משנסת מותני ויורדת אל הקאפלה. המרחק מהביקתה לקאפלה אינו רב, רבע שעה הליכה. בילדותי עשיתי דרך זו בקפיצה אחת. אז היו כל חיי משב אחד, אבל היום, כל שעל מאיב לי. ובכל זאת חשובה לי מאד הליכה זו. האבנים האלו מעוררות את הזכרון, במיוחד את הזכרון שלפני הזכרון, ואני רואה לא רק את אמי המנוחה, אלא את כל אלה אשר חלפו על פני במשעולים אלה, כרעו בך, בכו והתפללו. משום מה נדמה לי עתה, כי כולם לבושים היו מעילי פרווה. אולי משום אותו איכר אלמוני, אשר הגיע לכאן בחשאי, התפלל ולאחר מכן טרף את נפשו בכפו. הצעקות שלו נתקעו ברקותי.

מיבנה הקאפלה ישן ורעוע, אך עדיין נאה בפשטותו. תמוכות העץ שהציב אבי עוד שומרות עליו. אבי לא הקפיד בשמירת הדת, ובכל זאת ראה חובה שלא להזניח מקדש מעט זה. אני זוכרת, כבדמדום, את הקלונסאות שנשא על כתפיו, קלונסאות עבות ותקע אותן באדמה בפטיש עץ אדיר. אבי נראה לי אז כענק ומלאכתו כמלאכת ענקים. הקלונסאות, אף שהריקבו, עדיין תקועות במקומן. הדוממים מאריכים שנים, רק האדם נחטף בלא עת.

מי שיער כי אשוב לכאן. אני מחקתי חיק ראשון זה מזכרוני כבעל חיים. אבל זכרונו של האדם חזק ממנו. מה שלא עשה הרצון עשה הכורח, לבסוף היה הכורח לרצון. אינני מצטערת ששכתי לכאן, מן הדין היה כנראה שאשוב. על דרגש הקאפלה אני יושבת שעה שעתיים. השקט כאן רב מאד, אולי משום הבקעה הסוגרת על המקום. כשבילים אלה רצתי בילדותי אחר הפרות והעזים. מה עוורים ונפלאים היו חיי אז, כאחד מבעלי החיים שאני נהגתי, חזקה כמותם ואלמת כמותם. לא נותר משנים אלה שום זכר חיצוני, רק אני, שנתי הדחוסות בתוכי וזקנתי. הזיקנה מקרבת את האדם, באין משים, אל עצמו ואל המתים.

המתים האהובים מקרבים אותנו אל אלהים. בבקעה זו שמעתי לראשונה קול ממרומים. זאת אומרת בשיפולי הבקעה, במקום שהיא יוצאת ונשפכת אל תוך המישור רחב הידים. הקול זכור לי בצלילות רבה, בת שבע הייתי ולפתע שמעתי קול, לא כשל אמי ולא כשל אבי, והקול אמר לי, אל פחד בתי, את תמצאי את הפרה האבודה. קול בוטח וכל כך רגוע, שהסיר כבת אחת את הפחד מלבי. ישבתי קפואה על מקומי וציפיתי. החושך הלך ונתעבה ושום רחש לא נשמע, ולפתע עלתה מתוך האפלה הפרה וניגשה אלי.

מאז כל אימת שאני שומעת את המלה 'ישועה', אני רואה את הפרה שאבדה לי וחזרה אלי. רק פעם אחת פנה אלי הקול הזה ולא הוסיף. לא דיברתי על כך עם איש, אבל בסתר לבי שמרתי את הסוד ושמחתי בו. לפעמים, כשעיני ולבי פתוחים נדמה לי, שהקול ממרומים אמר לי, אל פחד, אני עימך. באותן השנים פחדתי מכל צל. שנים רבות, לאמיתו של דבר, שרויה הייתי בפחד, ורק בגיל מאוחר מאד סר מעלי. אילו הייתי הולכת אל הכנסייה היה גורלי שונה. התפילה



אהרן אפלפלד

היתה מלמדת אותי את הגלוי ואת הנסתר. אבל גורלי רצה אחרת, אם מותר לומר כך. הלקח בא אלי באיחור של שנים, טבול בנסיונות רבים ומרים.

בנעורי לא מצאתי חפץ לא בתפילה ולא בכתבי הקודש. מילות התפילה שיצאו מפי כמו לא היו שלי. הלכתי לכנסייה מפני שאמי אילצה אותי ללכת. בגיל שתים עשרה חזיתי באמצע התפילה מראות זימה, דבר שהעכיר את רוחי מאד. בכל יום ראשון הייתי מתזולה, ואמי היתה מכה אותי על כך, אבל דבר לא הועיל. פחדתי מהכנסייה כמו מפני רופא הכפר.

ובכל זאת, תודה לאל, לא ניתקתי עצמי ממקורות האמונה. היו רגעים בחיי שנשכחתי, שקעתי בזוהמה, איבדתי את צלם האלהים, אבל גם אז, הייתי נופלת לא פעם על ברכי ומתפללת. זכור לי, אלהים, רגעים מועטים אלה, כי חטאי רבים, ורק אתה, בחסדך הרב, יודע את נפש אמתך. ועכשיו, כמו שאומר המשל, חזרו המים אל הנהר, המעגל נשלם ואני שבתי לכאן. הימים מלאים וזוהרים, ואני משוטטת בהם באריכות רבה. כל עוד החלון פתוח והעינים ערות אין הבדירות פוגעת בנפשי. חבל שעל המתים נאסר הדיבור. יש להם מה להשמיע. אני בטוחה בזה.

פעם בשבוע בא חאמיליו העוור ומביא לי מהכפר את המצרכים. צרכי עתה מעטים מאד, שלוש ארבע כוסות תה, לחם וגבינה כחושה. חאמיליו אינו צעיר עוד אבל הילוכו העוור יציב. הוא מגשש במקלו העבה והמקל אינו בוגד בו. כשהוא מתכופף, אני מגלה בגבו קו חזק. סיפרו לי כי בצעירותו היו הנשים כרוכות אחריו, אין פלא, היה גבר נאה. עתה ראה מה עוללו לו השנים. תחילה נתחרש ולאחר מכן התעוור. עתה לא נותרו ממנו אלא שרדיו. כשהוא בא וקרנ אל ביתי, החבילה על כתפיו, הוא נראה משום מה כבד וכנוע. אין זו אלא מראית עין. הילוכו אמנם זהיר אבל יציב מאד ונאה מאד. אין פלא כי הנשים היו כרוכות אחריו.

כשעזבתי את הכפר רק נולד אבל שמעתי רבות עליו, לא תמיד שמועות טובות. לאחר שנים של רווקות והוללות התחתן. הכלה נאה ועשירה והביאה מביתה נדוניה הגונה, אך נאמנה לא היתה. אמרו, כי זה עונשו. מפני שהולך הרבה נשים שולל, אך גם היא נענשה על בגידותיה: נחיל צרעות התנפל עליה באמצע השדה והמית אותה. פעמים נדמה, כי השכר והעונש כבר נערכים בעולם הזה, אך מי אני שאפסוק הלכה בענין מסתורי כזה.

בכל יום חמישי בא חאמיליו ומביא לי את מזונותי. אלהים יודע כיצד הוא מוצא את דרכו אלי. בעיני הוא יצור שלא מן העולם הזה. וראה פלא, הוא הצינור המחבר אותי אל ארצות החיים. אלמלא הוא, כבר הייתי שוכנת עפר. תודה חאמיליו, אני קוראת בקול. אני מסופקת אם הוא קולט את קולי. הוא עושה העוויה משונה בראשו כמגרש זכוב. כשאני מניחה את השטר בכפו הגדולה, הוא מקיש במקלו העבה על הרצפה. מלמלם משהו ומניח את השטר בכיס מעילו. בגדיו מדיפים ריח עשב ומים, רוב היום, כנראה, עושה בחץ. מה שלומך, אני פונה אליו ומיד תופסת את האיוולת שבשאלתי. הוא עושה את מלאכתו בשקט ובמתינות. תחילה מסדר את המצרכים במזווה ולאחר מכן מביא את גזרי העצים ומניח אותם ליד התנור, הכל בשקט ובשקידה. שעה בקרוב הוא עובד. בשעה זו הוא ממלא את ביקתתי בריחות השדה המבשמים אותי כל השבוע.

אני אוהבת לשבת ולעקוב אחר התרחקותו, התרחקות איטית הנמשכת לעתים שעה תמימה. תחילה הוא יורד אל הקאפלה, משתטח על סיפה ומתפלל. לעתים נדמה לי, שאני שומעת את שתיקתו. לפתע הוא מתנער, ובלא גינונים, כמתוך איזו פניית עורף, קם ויורד אל האגם. ליד האגם נקטעים צעדיו ורגליו נעצרות. לפעמים נדמה לי שהוא משתהה כדי לנשום את ריח המים. בעונה זו יש ניחוח למימי האגם. הוא מתקרב אמנם אל שפתו של האגם, מתכופף, אך אינו מתעכב. ומיד גולש בשביל ונבלע בין העצים.

בקבוק במים

מה שאני שולחת מן הבית
 אני משליכה כמו מכתב בבקבוק.
 יצא מפה ויעמד
 ויעמד מלפניכם,
 ויעמד למעני כמו
 מגן נרמח,
 של גברים מנסים לעבר בים.
 מה שיבקשו עלי
 מכתבים שיצאו מידתי חתומים
 אני לא אבקש בגלוי,
 מחמת הבושה,
 מידתי בשר נדם,
 פאלו אין לי צרף בחוק נדם
 ולא במתנתם.
 ומה שלא יצא מן הבית
 אולי יבל במהירות פנבול מעש
 ולא יהיה מי שישמר עליו
 וישמר אותו,
 ויגנה לו צרף ונפח חמרי לפחות פחרס הנשפר.
 אני פה עומדת במצב נחות
 שאין להכביר עליו מלים ותאורים,
 ומה שיצא מפה כמו מכתב בתוך בקבוק,
 יצא ויעבר במים,
 יצא ויצלח מים,
 מטלטל על גלים ונסחף בנחשולים,
 ואולי תסדק זגוגיתו
 וישקע בים.
 בכל זאת בקבוק הנזרק למים
 יש תקנה,
 שתאחז בו פה יד ותראנו עין
 ויאמר עליו פעם אדם בפליאה:
 מצאתי בקבוק.



צילום: דני גונה

דליה רביקוביץ

כשהוא נעלם בין העצים הוא שב לנגד עיני כבהירות יתרה, חסון ונאה, ואני מתחילה להתגעגע אליו. החשכה משכיחה אותו מליבי בבת אחת, ורק ביום חמישי בבוקר בא ריח המים אל אפי, ואני נזכרת בו ורטט של ציפיה חולף לאורך גבי.

וב הימים אני יושבת בכורסה, כורסת עץ מרופדת בכרים עבים. השנים לא פגמו בה. כאז כן עתה חומלת על עצמותיו של האדם. כאן היתה אמא יושבת בימי ואשון, עצומת עינים, כל העייפות של השבוע טבועה בפניה, שערותיה דלילות ואפורות. עכשיו אני מבוגרת ממנה ארבעים שנה. נתהפכו היוצרות, האם צעירה והבת קשישה וכך, כנראה, זה ישאר לעולמי עד. לכשיקומו המתים לתחיה ודאי תתמה! הזוהי בתי קאטרינה. ובכל זאת, כשאני מתפללת על חיי אני מתפללת גם אליה. אני בטוחה כי האמהות מגוננות עלינו, שאלמלא הן, זכויותיהן, כבר היו הרשעים מכלים אותנו.

וב היום אני יושבת ומתבוננת. לנגד עיני מהבהב האגם בגווניו הזוהרים. בעונה זו אורו רב. לפנינו המו כאן חיים רבים ועתה רק הדממה. כשאני מקשיבה לדממה עולים מתוך הכרים המראות הרחוקים וממלאים את עיני. אתמול חזיתי מראה כבהירות רבה. אני בת שלוש ויושבת כאחו וכלב הרועים שלנו זימבי מלקק את אצבעותי, אבא יושב מתחת העץ וסוכא לאטו מבקבוק וודקה, הוא שמח ומרוצה. אבא, אני קוראת משום מה, הוא כל כך שקוע בשתייתו, אינו משיב לי. אני פורצת בכבי, אך גם הבכי שלי אינו מניעו ממקומו, אמא פורצת נרוח מתוך הבית ואני משתתקת מיד.

אמא, זכרונה לברכה, אשה קשת יום, היתה מפילה את אימתה על כולנו גם על אני החסון. אפילו הפרות לא העזו פנים נגדה. אני זוכרת כיצד הכניעה כמו ידה פרה משתוללת. כפות ידה, ימחל לי אלהים, טבועות בגופי עד עצם היום הזה. על הכל היתה מלקה, על קלה וחמורה, בועם ובלא רחמים. רק בימי הפסחא לא היתה מלקה. בפסחא היו פניה משתנות ואיזו יראה שקטה היתה נמסכת בעיניה. כמו נהר שוטף שמימיו נרגעו. בימי הפסחא היו פניה מפיצות זרזיפי אור על פני הבית. איזו דתיות שלא מן המקום הזה.

אני עשיתי את ימי הפסחא על האצטבה ליד זימבי. זימבי שמור עמי בחמימות נעימה, כלב חסון, נדיב, אוהב את הבריות וילדים במיוחד. אם יש חום בגופי הרי זה החום שספגתי ממנו. ריחו עדיין דבוק באפי. כשעזבתי את הבית יכב מרה, כמו ידע שלא אשוב לראותו. לגבי הוא חי וקיים, במיוחד נביחותיו, נביחות בלומות, שנשמעו לי תמיד כקריאה לרעות ומשחק. נפשי דבקה בנפשו, אם מותר לומר כך. מאז שובי אני שומעת לעתים את יבכותיו, ואני מתגעגעת אל גופו הגלילי הרך, אל שערות המשי ואל ריח הנהר הדבוק בטלפיו.

גם אמי אהבה את זימבי, אך היתה זו אהבה שונה, רתועה וללא מגע, אבל היצור האלם כנראה הרגיש, כי יש לאשה קשת יום זו יחס אליו, והיה מקפץ לקראתה בהרבה חיבה. מאבי פחד פחד מוות. לפעמים נדמה לי, כי דרכו של זימבי אני קשורה אל אמי המנוחה. אהבתנו את זימבי חברה את נפשותינו בכוח נסתר. רק אלהים יודע את צפונות הלב, ורק אלהים יודע מה מחבר אותנו בחיים במוות.

מיד אחרי הפסחא היה האור כבה בפניה והרוגו היה שב ומכסה אותם. בעודי קטנה מאד שמעתי אומרים: היא אומללה מאד, יש לחוס עליה, צאצאיה מתו עליה בניקותם. בטוחה הייתי, כי גם עלי לא יפסח מלאך המוות. לילה לילה הייתי מתפללת על חיי, וראה פלא, התפילות הועילו, חיי נארכו מעבר לקיצבתו של אדם.

אמי נפטרה בגיל צעיר מאד, היתה בת שלושים וחמש, עדיין גלויות פניה, כביום שעזבה אותנו. במיוחד אני רואה את תנופת הזעם שהיה אוחו בכל גופה. גם היום, שנים רבות כל כך מאז, אני נזכרת בה בחיל ורעדה כמו שאומרים הכתובים. כל אימת שאני הוגה בה, היא יוצאת כנגדי באותה תנופת זעם. למה אמא, אני שואלת, את רוגזת עלי. על חטאי כבר באתי על עונשי ועל הנסתרות ילקן אותי בעולם האמת. אבל אמי בשלה, היא צעירה מאד וצעירה תישאר לעולמים, אילו האריכה שנים כמוני היו דמיה נרגעים. בשנותי אין אדם רוגז עוד.

לפעמים נדמה לי, שהיא רוגזת על כולנו מפני שקברנו אותה בקרח. בית העלמין היה שומם ולכן ושני הקברנים כרו את קברה בגרזנים. האנשים עמדו במרחק מהבור ורעדו. הכומר זעם על הקברנים שהתרשלו ולא הכינו את השוחה במועד. פניו של הכומר היו עכורים, והוא זירז את הקברנים במלים בלומות שנשמעו כקללות.

לאחר מכן, כבר בחשכה, נחתו התפילות ככרד. עטפתי את ראשי במטפחת, שלא לראות את הארון המורד בחבלים לשוחה, ובכל זאת חדרה אותה קרה אל עצמותי, ואני מרגישה אותה עד עצם היום הזה.

מיד לאחר מותה של אמא שקע אבי בשתייה כבדה, הזניח את משק הבית, מכר את המפות הרקומות ללא הבחן, אפילו את ארגז הנדוניה של אמי מכר. עתה פחדתי מפניו כמפני אמי. מאוחר בלילה היה חוזר ומיד צונח על יצואו כפגור. רוב היום היה ישן, לפנות ערב היה מקיץ ופונה, בלא עיכוב, אל בית המרוח. האביב בא והוא לא עשה דבר. ממני התעלם כאילו איני קיימת. לפרקים היה מניף עלי את ידו וסוטר על פני, כבהסח הדעת, כפי שמועכים זכוב טרדן. מותה של אמי כמו התיר לו את ההתמכרות המלאה. לפעמים היה חוזר הביתה עליו כנער הולל.

לילה אחד ניגש אלי, ימחל לי אלהים, ואמר לי שלא בקולו: "למה לא תשני עם אבא. הבית קר." עיניו היו מוזגגות ואיזו אדמימות זהרה בהן. מעולם לא פנה אלי בקול כזה. "טוב מאד לישון עם אבא", חזר ודיבר אלי שלא בקולו. חשתי בלבי שיש כאן חטא אך לא ידעתי מהו. זחלתי אל מתחת לשולחן ככלב ולא הרצאתי הגה מפי. אבא כרע על ברכיו ואמר: "למה את נמלטת מפני. זהו אביך ולא זר", ואז הניח על כתפי את שתי כפות ידיו הגדולות, נצמד אלי ונישק אותי. לאחר מכן קם על רגליו, עשה העווית ביטול, נפל על יצואו ונרדם. אני נשארתי מתחת לשולחן. מאז לא הוסיף להביט בי, כאילו איני קיימת.

אנשים אחרים הם

(קטע מסיפור)*

יהודית הנדל



יהודית הנדל

הוא קפץ ותפס בשיח. אצבעותיו נתעוותו. השיח נשמט מידו, וזרועו, דקורה, נטפה דם. - אני אחזור ואתבצר בסלע, אמר, אולי כבר ישנו מישהו בסלע. כן, אדם ישנו בסלע. ואולי נחש ישנו בסלע. מימי לא ראיתי נחש אני לא יודע איך זוחל נחש ואולי יש נחש במקום שאני רובץ ואני חוזר לסלע. כן, אני חוזר לסלע. לייזר אומר שעטלפים יש פה בהרים. אבל אני כובע פלדה יש לי. עטלפים לא חודרים דרך כובע פלדה ואני כובע פלדה יש לי. אבל לעינים הם יבואו. זה כן. לעינים הם יבואו.

האדמה היתה לחה. ריח רקבובית עלה ממנה, ריח חלזונות ועשבים, חזיעתו נתמססה ונתערבה בעפר הלח. הוא ריחרח סביבו ככלב. העפר המסופג זיעה מילא את נחיריו. לאות נוקשה נערמה עליו ולא היה איכפת לו כלום עכשיו. הוא חיטט בעפר ביגיעה של טמטום. מחשבות מנותקות רצעו את ראשו. איך ישב ארבעה ימים על חוף הנחל אחרי שעבר את גדר מחנה ההסגר, גווע ברעב ומרט עשבים באדישות. מה יש להתרגש? מה יש להתרגש? אמר, ואולי אכדו כולם ורק אני ניצלתי. וחבל על לייזר, אמר, בסך-הכל לא היה רשע כל-כך ורק היה מכוער ומדבר מכוער בזמן שהוא, שפטל, יודע לשאת חן, הנה גם בפני פאולה נשא חן. פתאום נדמה היה לו שמזמזם שם משהו. איזה עוף מזמזם שם, לא שום עוף לא מזמזם שם, האשה השמנה שסיפרה לו על מות אשתו וילדתו גם כעיניה נשא חן והיתה מוכנה להישאר איתו ורק שהיתה מתייפחת, למה היתה מתייפחת?

הוא לפת את רובהו, מנסה שוב לזכור את פירוש המלה ההיא שנשתבשה בזכרונו. הכוכבים התנדודו בסחרחרות. מה איכפת מלה, מה איכפת מלה, אמר, ולייזר אמר שהחיים אין להם טעם. כן, ככה הם החיים, אמר, זה לייזר יודע. אבל גם המוות אין לו טעם, וגם זה לייזר יודע ודעתי נטרפת עלי מאימה. זהו. דעתי נטרפת עלי מאימה.

קולות הגיעו לאוזניו. הוא סידק את פיו ונהם: א...ני פ...פה. נשמעה יריה. -אנ...ני פ...פה. פ...פה, יורים עלי. הוא דחק את ראשו לתוך הנקיק וסנטרו נקש בסלע. הקולות התקרבו ברורים. האוייב.

הוא זחל אחורנית, כסרטן, מתגלגל במדרון הרך. אוזניו נאטמו. הוא חיפש אחרי הרובה וראה ששכח את הרובה. הוא הצטמד לקרקע המסולעת. היעדר הרובה לא הגביר את פחדו, ורק בדידותו הוכפלה ללא נשוא, כמו היה יצור חי לידו - ואבד. הוא המשיך לזחול, תופס באבן. האבן נעקרה ונידרדרה והוא נידרדר עימה והמום מצא את עצמו בוואדי. הוא גישש באצבעותיו. אבנים פה, אבנים פה, אמר. תופס סלע אחרי סלע וזוחל. לא יודע לאן, לא מרגיש איך הלילה הולך וכלה ופתאום ראה שהלבינו צוקי הסלעים.

כאשר נסתמכה האפרורית לכחול של ערב התחילו מתפוצצות יריות. רעמים היהדו בהרים ורשפים זרחו על גוש סלע וכבו. שפטל התכווץ, מצמיד את כליו לחזהו, בתי-שחיו בוצצים זיעה. הוא השתטח ונצמד לסלע, מסופג לחות כחילזון. עפר התגבב בעיניו ובנחיריו, והאפרוריות התפוררה לשיחים, לגבשושיות של צוק וקוצים חודרים. הוא פזל לגלות את לייזר, מוצא אותו רכון על סלע, עיניו עיני-ינשוף. גם את המפקד הצהבהב ראה, דמות צללית כהה, מקפץ בין הצוקים. הוא גלגל את עיניו, מביט במפקד בהערצה ובאימה, זוחל אליו על גחונו. שוב הרעים מטר יריות. המפקד פקד לא לענות. קולו הנמוך המלחש המה כמשב רוח בין הסלעים ושפטל נעצר בנקיק שלו, נובר באדמה, משקע בה את ראשו, ועגלגל ומעופר דמה לחפרפת.

החשיכה נתעבתה. ההרים השחירו. מעבר להם נתכחלו השמים, צעיף שקוף ומכוכב-זהב. הוא ראה שהעצים רועדים. הוא תפס בגזע עץ. ידיו נדקרו קוצים. נחשול של יריות נשבר בהרים והדהד כמו במינהרה אדירה חלולה צולפת ברקים. הוא התקפד במבצרי-הצוק שלו דוחק את ידיו ורגליו אל בטנו. פתאום היתה דממה בין הסלעים. שוב ראו רק צלקות אפורות של צוקים וכתמי צמרות שחורים שהתחבטו בהן. קריאה הגיעה לאחניו:

"ל-ס-ג-ת."

מקריאת הפתאום הזדעזע. צמרמורת עברה בגופו והוא שכח את פירושה של המלה. מסותר בנקיק הצטנף במחבואו עוד יותר, מנסה בכל מאמצי כוחו לזכור, לזכור. אבל בשום פנים לא יכול לזכור. הוא בלש על סביבותיו. דבר לא זע בקרבתו. הקריאה חזרה מרוחקת מעט ועמומה:

"ל-ס-ג-ת!"

לסגת, חזר שפטל. לא, אני לא זוכר, ריבוננו של עולם, אני לא זוכר. מה זה לסגת מה זה, אני לא זוכר זה לא זוכר זה לא זוכר מה זה.

הוא התבלבל לגמרי. הוא זחל. נבר באדמה. הצמיד אליו את רובהו. חזר פעמים אין ספור במלמול מטורף על המלה ההיא, לא יודע מה לעשות. עור ידיו היה מכורסם מאימה. הוא התרומם לזנק, הד עמום היכה בסלע ורוח צלחה בנהמה של משב את ערוץ הבקעה. הוא חזר והתכווץ בנקיק ושפתיו מעופרות. נהמה קרועה נפלטה מחזהו. כל עומס הדיכאון של שנים רבות, זרותו שלו במציאות ההרים הזאת ובכל המתחולל סביבו והפתאומיות בה הוטל למלחמה - התקשו בו לנקודת-פחד אחת. הרעד ברגליו התפשט בכל גופו וכרך את צווארו עד חנק, והוא הביט סביבו בזהירות, מוצא את עצמו מסוגר בסלע כמו בלוע חבית חשוקה.

הדממה היתה כבדה ומשונה והוא לפת בזרועו את הסלע. מפוכח משהו נפל עליו עכשיו פחד הלילה הזר. ואין נפש חיה מסביב. אין נפש חיה אין זיע. לא. אין זיע. מישהו הולך? לא. אף אחד לא הולך אין זיע זה ענף נע. כן. ענף נע. מישהו זוחל מאחורי הענף. כן. מישהו זוחל מאחורי הענף. לא. אף אחד לא זוחל מאחורי הענף. הרוח מורטת בשיח. לא, הרוח לא מורטת בשיח, קפוא הכל. וודאי, קפוא הכל. העצים קפאו. כל העצים קפאו ורק את הסלעים רואים. סלעים אפורים. כן. סלעים אפורים ולילה שחור. והוא, שפטל, בתוך הסלעים. ואולי רואה אותו מישהו בתוך הסלעים? במקום בהיר הוא רובץ. וודאי. במקום בהיר הוא רובץ, ואיפה כולם? אולי הלכו להם. אולי הלכו להם. וודאי הלכו להם.

כמעט נחנק מחימה ומאימה. עכשיו לבדו הוא פה. ואת הדרך הוא לא יודע. - הוא חיטט בכובע הפלדה, מניף אותו באוויר ומיד חזר וחבש אותו לראשו. מגע המתכת הצוננת במצחו נסך עליו מרגוע מחר והוא גיפף את שולי הכובע באצבעותיו, מתמסר לחיות הנעלמה שזרמה אליו מתוך המתכת המעוגלת, כמו מתוך-גוף קרוב ומרטיט ברטט כמוס. זכרונו נצטלל, נתערפל, ושוב נצטלל, והוא ראה בערבוביה את לייזר נושא את תרמילו ואת פאולה נעלמת על הרציף ואת המפקד הצהבהב קופץ מסלע לסלע בלי פחד. ואני פה. אני פה. מה אני אעשה פה כל הלילה בהרים. לבדי אני פה בהרים. לבדי אני פה בהרים ואת ההרים אני לא מכיר.

*מערכת "עתון 77" מצאה ענין לפרסם קטע מתוך סיפור המופיע בסיפורה הראשון של יהודית הנדל ("אנשים אחרים הם", קובץ סיפורים, ספרית פועלים, 1952). כשהופיע "אנשים אחרים הם" הוא היה ספר חריג, והעדיפו להתעלם ממנו, והוא אכן נדחק ונשכח. הספר יצא לאור בזמן שהספרות עסקה במלחמת השחרור, וחשפה את הצד ההירואי של החיים, שעה שיהודית הנדל כתבה על אנשים צדדיים, אנשי שוליים של החברה, ולא גיבורי המלחמות. הסיפור היחידי בקובץ שיש לו קשר למלחמת השחרור - הוא סיפור על איש גח"ל המגיע לארץ אחרי המלחמה, מה שקוראים "ניצול שואה", ושולחים אותו ישר להרי ירושלים, כאשר הוא אפילו אינו יודע להחזיק רובה. כידוע מאות אנשי גח"ל נהרגו כאלמונים.

היה זעם רב בשעתו על הסיפור הזה. והטענה היתה: כבר אין לך על מה לכתוב היום, רק על זה?



צילום: דניה גונה

אריה סיון

בילוישים בלשון פתיחה

השורות הבאות הן נסיון חובבני לרדת אל כמה משרשיהן המשתפים והשונים של שתי הלשונות האמורות להיות בנות משפחה אחת. עברית וערבית וזאת מתוך תקנה. אמנם קלושה, כי הטפול בשרשים, דבר מפשט. יאפשר להתעלם מן המשמעויות הרגשיות שנצברו על המלים במשך השנים כמו שכבות האבנים אשר היו חומות כמו האפר שהיה קורות בבנינים וכמו העצמות - שנערמו לערמות בין הסלע הטבעי של ארץ-ישראל ובין העשבים והפרחים, שבעונה הזו, אביב, עוטים עליה מעטה מרהיב.

האם הנסיון הזה לרדת אל תחלת דעתו, או עמדותיו, של הצד-מנגד רציני יותר מנסיונו של הנוסע ברכבת הדיהורת מול פני הרפכת האחרת לעצור, ברגע שלפני-האחרון, באמצעות תפיסת ענף משיח שבצד הדרך? איני יודע.

חמל

בין השרש הערבי, שפרושו נשא, הגן (כל ההגדרות מן המלון הערבי-עברי של אילון-שנער, הוצאת י"ל מאגנס) ובין השרש העברי (חס, רחס) יש, כמדמני, קשר. למשל, אחמאל הוא עבר, כלומר, האם חומלת את ולדה ברחמה ועוד: חמל תרגומו טלה, וראה ישעיהו פרק מ': "כרעה עדרו ירעה, בזרעו -- טלאים ובחיקו ישא" ואני משלים: האם, כל אם, חומלת את ילדה גם כאשר איננו עוד ברחמה, עד תם ימיה, או ימיו. אבל במלון של אילון-שנער אני רואה משמעויות נוספת, מפתיעה, של כמה מנגזרות השרש, כמו, למשל תחמל על - נהג שלא בצדק, נטר שנאה, או חמלה - התקפה, חיל-משלח, מלחמה וכדומה. איך זה צמח מוכן כזה, שונה כל כך? אולי הגר כאשר שלחה אל המדבר וראתה את ישמעאל גוע בצמא בצל השיח; ובמקביל איני יכול לא להניח כי בטוי כמו זה חסר לאמהות העבריות שילדיהן לקחו מהן כדי להשליך אותם ליאור או לנפץ את ראשיהם באבנים או להכניס לכבשנים - וזוהי בודאי, אם נרצה או לא נרצה, איננה אגדה.

המלים המסמנות את בני המשפחה - אב, אם, אח, אחות - משתפות לשתי הלשונות.

ילד

מן השרש הזה נגזרת בעברית, אולי באפן בלעדי, המלה מולדת - המקום שבו אדם נולד, והשורה לנטן בערבית, הקשור לפעל וטנ, שתרגומו הושיב, ישב.

לגיא

הפעל, לגיא ובכנין אחר, אלתגיא מתרגם "נמלט, בקש מחסה, מקלט" וכן "נקט, השתמש ב (אמצעי, תחבולה, מדיניות) כמוצא (מקשי, מתסבכת וכולי)". למשמעות האחרונה לא מצאתי מקבילה בכל הנטיות של השרשים העבריים קלט - פלט: אין רמז כלשהו לחשדנות ו/או עוינות. הפליט, מי שנאלץ לנטש את אדמתו ואת ביתו - מקל מקום, מן הבחינה הלשונית הטהורה, אינו נתפס כאמצעי אלא כמטרה, או יעד, לעזרה.

סיום

מצטער, אני עובר על השורות שנכתבו לעיל ומגלה שלא עמדתי במבחן האובייקטיביות שמחייב בה כל חוקר, לא במבחר השרשים ולא בפרושם. כאמור היה עלי להשמר מכל משמר מן המשמעויות שנתלוו אל המלים, בזמן ובמרחב כמו אבק-השמש ושברי-האבנים המהוים את הזנב או השכל, של כוכב שביט ומן הפקועות שהן התפוחו בי.

אני מביט בו, בשביט (ועכשו אני חורג לא רק ממסלול-חוקר אלא גם מדרך-משורר, בהעמיד, שלא פדין, את ההשאלה שלי כמו מציאות) - ובכן, אני מביט בו בשביט ומחשב בחרדה, מתי ינמיד אל הנקדה אשר ממנה מסלולו איננו עוד הפיך ובהמשך יפגע באדמה ויעלה ממנה אור פי עשרה כאור חמה.

סונטות בשולי תפילת שמונה-עשרה

"זוכר חסדי אבות"

קל לי לשוחח עם מתים משכבר מלצרוך שיג'נשיח עם בני-אדם חיים, הנאחזים בי רק לאחר העלמותם, על-כן בבואי בשער בתי-עלמין הם מאותתים אלי במותם: שארי-בשרי הרחוקים, בתוך אור שמעבר להווה מגיח.

כבשוכי לבית-העלמין של עירי, עת כי לשאלת השומר הגדתי את טעם בואי, וכי אין לי צרף בעזרה בעיר שנולדתי בה וכי אוכל למצא לבדי את הקברים על-פי חוש לחיי העולם-הבא, ואולם, כבתוך תת-מודע קולקטיבי - לפתע את דרפי אבדתי.

הגם הוסיף האור לקרן מעבר למציאות הגוף, חושף כתובות לא-מכרות, מבעד לגשם ספטמבר, ומישהו, בכח של הרהור, נגע בי שוב ושוב.

וגם קרא לי בשמות על-פני הנוף הלח, אברהם, יצחק, יעקב - ככדבור אחד קרא לי, ואני חפשתי אחריו כמי שמחפש פסוק נשכח.

"נאמן אתה להחיות מתים"

כאלו מישהו שמת לפני דורות וקם בי לתחייה בהדפקו על גוף נרדם, מתיך את זהותו בזהותי, בודק בי כל סימן נדמה, אינני אלא מזונה פגומה - בעוד

קולו בכח מיתרי קולי דובר, מורה לי להניח תפלין עם "שחרית", גם ממשש בתוך בשרי את אות-הברית לדעת שמה שרש-הנשמה בי זע ומתעורר?

ואולם דמותו המתהנה הפיצה ריח מושף ודוחה כאחד, ריח קפטנים שחורים, כובעי-פרנה וזמן שאבד,

על-כן אמרתי לו: הסר בגדיך ופנים אל פנים נעמד, הן אני ירא! ואף-כי נשמע לי - ככר הייתי זר לעצמי גם בשנוי המראה.

"כי אתה קדוש ושמך קדוש"

ואולם מה טעם ההמשך: "קדושים בכל יום יהללוך"? ואני כיצד זה שבחך אגיד, ואהב אני את זיע ימי-החלין ואת עשיות-התמיד, - אף יש ועולם-הממשות פונה לי ערף ומתהפך

ועולה הלה דקיקה על כל חפץ, עגול-אש זערער, ואת שתי עיני הוא מדיח בעודני נקלע בין הפכים, בין הנמוך לבין הגבוה, בין ברה-החלוף לברה-הנצחים, אף כי רוצה הייתי להתאוות רק לבהק חגים משכבר, -

כבעת החזיקי על ברכי תינוק, במלאת יומו השמיני, ואני שתפלות לא ידעתי: יושב על כסא אליהו בלי אמר, בעוד נטף-הדם הנתז - קורן כאות-בשורה קדמוני

במרום רגעי השמחה, וכבר מתקבצים מכאן ומכאן יוצאי תימן וארץ-הגור, שארי-בשר שמירכתי גליות הגיעו, - והוא זרע מזרעי המתנדע אל שמו ובוכה מעבר לזמן.



איתמר יעוז-קסט

"אתה החונן לאדם דעת"

ואני רק זאת רוצה קצת לדעת: האם כל שאלותי עליך - הן פרי מקרה אם לאו, ועת כותב אני עליך - האם הכרח הוא לי אשר נכתב, ואם לא, מדוע אין אני מרפה ממך מזה שלשים שנה ומעלה

בהפסקות, כזרם-חליפין הרץ בקירות הבית, נדלק ושוב דועך, ושמה באונאה-עצמית אני שוגה, ובמלמולי שפתיים וידיים הולך אחורנית כמו שוטה, למקום שם נאסף, כמתוך נקבה שחורה, קהל חרד, נופל אפים

מול עולמות שנחרבו; - ולי לרגע היגודיך מה המניע את ידי בדרך הפתיכה: מקרה? הכרח? שכן רוצה אני תנועות ידים ושפתיים אלו, מבלי לשאל מדוע -

כאז, ואני עם בני ליד המדרגות של מערת-המכפלה, הוא: בעל-תשובה, אני: בעל הן-ולאו, והשעה היא שעת תפלה, ופיו השר ופי הדומם מפריחים אותיות באויר הקר והמתוח.

"החזירנו בתשובה שלמה לפניך"

לחזר בתשובה?... ואולם לפנות ולשוב יכול רק מי שרחק, ואני שבקרבתך לא עמדתי מעולם, ורק מפני ספרים למדתי על קיום מצוות וטעמן, ובדרך הדמיון בלבד התפללתי תפלת ערב ובקר, -

שכן הדמיון עודנו הולך אחרך שולל, ופעמים כה הרבה מתעורר בי רצון לכאן את ארועי הימים כסימן-של-מעלה, ולאהב את הרגש העובר את גופי למראה אדם העומד בתפלה, ונדמה הוא מרחף בחלל,

בהתמלאו קולות ומראות מעבר לחלון חדרי ומתחת לרצפה המתנשאת מעל לאדמה שפעם הלכו עליה נושאי כלי קדש שגופם היה תכת-תהודה לאהבת אדוני הכלי,

ואשר מחרדת קדשם נותרה רק התרדה הרעה מפני רחשי אדמה זו, המתכסה יום-יום בעתונים צהבי-עינים, - וחסר-אונים אני להמיר בלבי את רגש-הפחד ברגש-היראה.

צילום: דיה גינה

"על חיינו המסורים בידך"

לחוף הנָהָר ישנתי עמקות. בצל הירק הרחום.
עד שנשפת עלי את ריחך - הוא ריח הגז הבלתי-מתנדף.
וגדרתי ליל הצבת עלי מזה ומזה כמלאכי-משמר מחשמלי-גו
לכל אוכל לנוע זמינה או שמאלה. וקראת אלי: ילד. קום!

אחר. רחצת מעל גופי את כתמי הירק ועקרת מפי
לשון-אם בגון החלב להחליפה בלשון-אבות להובת-מגע.
והולכת רגלי לחוף היס הלוחך את הצהב ואמרת: הסתכל ודע
פיצוד נופל פה האור משמים ריקים. ואף-על-פי-כן ההעדר הוא אלהי!

הן הנה זה מדבר פלי-הקדש מסביב. הגם התקשיתי להאמין
כי אי-פעם זרמה בו קדשה. וכי השמש שמעלי נתלית
עמדה דם בשכבר-הימים. ולא רק הגירה זעה-של-חמסין.

וכי ביתך הוא זה. אפלו שלעצם את העינים אני צריך
ולהטיל את מראות-הפנים על פריטי המציאות הנגלית.
כדי לשכת בחצרותיך. ולו רגע קטן ופריך.

"שא נס לקבץ גלויותינו"

הגם בשעת לילה חרפית זו? כשירי
מרפרפות בין פסוקי תפלת "שמונה-עשרה"
ובי מצטופפים הרצונות כמו עדת גולים על-פני
ספון אגיה המפליגה באין-תני.

בגשם היורד בתוכי. ומעל להרים שבמרחק
עליהם לוחטות בועות המים כצל רגלי מבשר. -
וכמו בליל עלותי ארצה. בעוד מתנפנף נס הגשם ובוער
מעל לנמל התלוי בין שמים וארץ כצל חבל דק-דק:

והוא נגלה ונעלם מאחורי גבו של חדש פברואר אפרורי.
כאלו הוריד מישוהו מסך לח על הצגה שמקדם.
ואני רק בכח-המדמה שבי מוסיף לשוות למולי

כי מתחת לצבע המים מסתתר צבע האש
גם בשעה חרפית זו. וכי די ברגע של התבהרות וחסד
כדי לקבץ את רצונותי שגלו מעל פניך. כלילה גלי ורוגש.

עמוס לויתן

תמים עם חומרים

1

היה תמים עם חומרים: פתם תכלת מעל
רמת-אביב. ולכלוף עכור בשולים.
ועמוד חשמל רב זרועות מסעף כבלים דקים

ועצי תמר חבושי שק. ואכן ריחים כבדה.
במוזיאון הארץ. וירק עז זרוק בכל
מן הכביש למטה ועד ראשי גבעות.

ואמרת שם. היה תמים עם חומרים.
אל תבקש מהם לעבד בשבילך כלל

2

ביצה קשה. שנבצעה לפלחים. גבישי מלח.
גרגרים שחורים. היה תמים

עגבניה שנפרסה לחלקים שרים. אגלי שמן.
מי לימונים. היה תמים.

שקיק תה. מים רתוחים. התחל את היום
בדברים נכונים. עם עצמך תמים

קרע באריג, בקע בעץ

קרע באריג מגלה תוך צהב
בקע בעץ פנים שחר. קרקעית
מחם את משקע האבן

כל אלה מקנים לי את ידע השכבות
מאפשרים לי התחככות בעולם. כשאשכב
אוסיף שכבה אחת כזאת.



עמוס לויתן

דר. פאוסטובסקי

מתוך "משלים בשחור-לבן"

נתן שחם

בראשית דרכו היה פאוסטובסקי עורך-דין זוטרי במשרדו של משפטן חסר יוזמה. הוא התמחה בסכסוכי שכנים, שיושבו בדרך כלל מחוץ לכתלי בית-המשפט. בימים ההם היה שמח בחלקו, שכן די היה לו שפרנסתו מובטחת. העיסוק בענייניהם של אנשים קנאים לרכושם ובעלי גחמות מזורות סיפק לו הכנסה צנועה וסיפוק מעבודתו. אולם אחרי שהכיר את מרגריטה, יפהפיה תוזת ושפתנית, מאס במשרתו. שכן גילה כי לעולם לא יזכה בה אם לא יעשה לו שם.

היא היתה נערה האוהבת אנשים מפורסמים ומשתעממת על נקלה. אפילו אסון טבע הסב לה שיעמום אם לא היה כרוך בקרבנות אדם. פאוסטובסקי הבין, שעליו להיות מפורסם כדי שתזכה אותו במבט. אולם אישים בעלי-שם לא ששו לצרף אותו לחבורתם אף-כי הציע להם בענווה שירותים המבזים את עושיהם שבעלי שם צריכים להם לפעמים. הם מצאוהו לא ראוי להיספח לחבורה עלית. הם גילו אצלו מגבלה מסויימת, שהעמידה מכשולים בדרכו בכל עת שנדרש לטפל בתיק מורכב. הוא היה הגון מדי ואף פעם לא שכח שלמטבע שני צדדים. תמיד מצא הגיון מסויים בדברי בר-פלוגתא. והצדק המשפטי נראה לו לעתים קרובות כדבר שאינו מתיישב עם השכל הישר והרגש האנושי. אדם כזה אינו יכול לעשות לו שם במקצוע שבחר לו.

ירושה קטנה אפשרה לו לחזור לספסל הלימודים ולשפר את מעמדו באמצעות תואר אקדמי. אולם התואר הרם לא היה בו כדי לקרבו ולו פסיעה אחת אל הנערה, שהועידה לעצמה חיים רבי מתח במחיצת גדולי הדגולים וסתם איש משכיל לא היה יכול להלהיב את דמיונה.

מזלו גרם שבתום לימודיו פגש את השטן, שהחזיק בימים ההם משרד משגשג של עורכי-דין, שנמצא בקשר הדוק עם המקורבים למלכות. השטן הציע לו עיסקה הוגנת: נפשו יחידתו, חלק אלוה ממעל, תמורת עשרים וארבע שנים של תהילה ברת-קיימא ואהבתה של מרגריטה, התלייה בדבר. הם כתבו חוזה כדת וכדין, ולשם השעשוע שבדבר חתמוהו בדם, והשטן יעץ לבן חסותו להסב את שמו לדר. פאיסט, ובכך להסיר אפילו משמו נטל מיותר, המקשרו אל חייו הקודמים. אחר כך הכיר לו איש מקורב למלכות, עתיר הון וערמומי, שהיה צריך לו להקמתה של חברת-קש. חברה, המגלגלת נכסים שאינם קיימים למקום שאין צריכים להם, מחרחרת מלחמה בין רעבים כדי להעשיר קופתם של השבועים, גובה דמי תיווך על סחורה שלא הגיעה ליעדה, מוכרת תחמושתו של המוכה למכהו, וספרי-מוסר למתבוססים בדמם, ומשככי-כאבים לרודפי תענוגות. בתוך זמן לא רב נהיה דר. פאוסט איש עתיר נכסים ומקורב למלכות מטעם עצמו, אחד שמוזמן לאירועים שאין מזמינים אליהם אלא את גדולי הדגולים, וכן כוכבי תקשורת אהובים, שהכל רוצים לדעת מה הם אוהבים ומה הם שונאים, ואיזהו הספר שקראו בשנה האחרונה. לא היה גבול לשגשוג ששגשגו עסקיו. אחרי שרבים מחברי בית הנבחרים, מכל הסיעות, ראו פחיתות כבוד לעצמם לנהל את עסקיהם שלא באמצעות משרדו המפואר של המשפטן הנודע לתהילה, המייצג את המדינה בעניינים חשאיים המחייבים תושיה רבה ועורמה לא מעט. דעת לנכון נקל, שגם במרגריטה זכה, כעניין המחובר לתהילה ונגזר ממנה, ולא היה יכול להתאונן על השטן שלא עמד בדיבורו. יתר-על-כן, השטן, לפני-משורת-הדין ובלי זיקה לחוזה שביניהם, היה מעניק לו עצות חנים בענייני מס הכנסה, תחום שלא התמחה בו די צרכו, וכך מצא את עצמו דר. פאוסטובסקי נודע ברבים כפטרון לאמנויות, שלא היו מוכרות לו אלא כנכס סחיר, וגם זכה לקתדרה על שמו בבית הספר למשפטים, מקום שם ניתנה שנה שנה מילגה למי שהיטיב להגדיר את האבחנה הברורה בין חפות מעוון מן הבחינה המשפטית ובין נקי-קפיים מן הבחינה האתית.

אף-על-פי-כן, בבוא העת לקיים את תנאי החוזה כלשונם, מקץ עשרים וארבע שנים, סרב דר. פאוסטובסקי למלא את חלקו בעיסקה. תחילה טען שלא היה מאושר כלל במשך כל אותה תקופה, אולם אחרי שהוכיח השטן בבית-המשפט לתביעות קטנות, ששודר בטלוויזיה, שהמונח "אושר" לא היה רשום בחוזה, לא במפורש ולא במשתמע מכך, חזר בו הדוקטור מן הטיעון המופרך הזה - מי הבטיח אושר למי, וקיים, אי-פעם בתולדות המשפט העברי, והרומי, והתורכי והמנדטורי? - והעלה טענה חדשה. הגברת אשר עמו, מרגריטה, אמנם היתה עמו, מן הבחינה החוקית, שכן היתה נשואה לו כדת וכדין - וגם לא הכחיש שהיטיבה לפלס לו דרך אל לב לבו של הממסד, המגן בקנאות על סודותיו - אבל בשום פנים ואופן לא היתה שלו, שכן, אף-על-פי שחלקה עמו, כמו עם אחרים, את יצועו, לא אהבה אותו כלל. יתר על כן, אחרי שעייפה מן התהילה ומן המותרות ומן ההתחככות באישים בעלי מוניטין, הבטוחים שלא נברא העולם אלא לרווחתם, התאהבה במשורר עני ולא ידוע, אשר לדבריה העשיר את נפשה בערכים שהכסף לעולם לא יוכל לקנות (על כך היו לו מיסמכים בשפע, שאספו למענו בלשיו השכירים: פתקים, הקלטות-סתר, תמונות, ואפילו סרט וידאו אחד, מרשיע ביותר) ואף-כי לא חדלה להיות שוכבת חיקו היתה נפשה שלה, שלא נמכרה לשטן בעיסקה המקורית, מסורה כולה למשורר הנוכל (לדעת דר.

פאוסטובסקי) שקנה את לבה בחלקת לשונו ובדיבורים שאינם מעלים ואינם מורידים ואין להם שחר. אולם גם הטיעון הזה נדחה בבית הדין המחוזי, שכן גם המלה אהבה לא הופיעה בחוזה. כמעט היה על דר. פאוסטובסקי למסור את



נתן שחם

נשמתו לשטן בעודו בשיא אונו ובפסגת תהילתו, אילולא הבריק במוחו רעיון חדש ("שטני", כך הגדיר זאת השטן בהתדיינות בפני בית הדין העליון) שהביך את השופטים כהוגן, וזה לשונו: הנשמה, שמבקש השטן לקבל אינה אותה הנשמה שדובר בה בימים שסיים בהצלחה את עבודת הדוקטור ועל-כן אינו חייב לשטן מאומה. שכן החוזה מדבר בפירוש על נכס מסויים מאוד, ותמיד נאמר שם הוא עצמו ואף פעם לא נכתב "או תמורתו", ולא נרמזה אפשרות להמיר את הנכס בשווה כסף או בטובין אחרים, והדבר חל, כמובן, גם על נשמה אחרת או לחילופין משהו הדומה לנשמה ואינו כן.

ההתדיינות בבית המשפט העליון נמשכה תקופה ארוכה והיו לה הדים רבים באמצעי התקשורת. טענתו של דר. פאוסטובסקי, שההתנהגות שכפה עליה השטן רצחה את נשמתו, ועל כן אין בנמצא נכס סחיר שהוא יכול להעמיד לרשות השטן כדי לקיים את תנאי החוזה, נתקבלה על חלק מן השופטים, אולם שנים מהם קיבלו את דעת השטן, שהוא כלל לא כפה על דר. פאוסטובסקי את כללי ההתנהגות, אלא רק גילגל לרשותו את הנסיבות שבהן היה יכול לרכוש לעצמו עושר, כבוד ואהבת נשים, וכי כל שעשה דר. פאוסטובסקי מרצונו החופשי ועל פי בחירתו עשה, והנסיון העלוב לגלגל על השטן את האחריות למעשיו אינו תופס משום בחינה, לא משפטית ולא אתית. במצב של תיקו, כאשר נשיא בית-הדין העליון היה חלוק עם עצמו בשאלה מה דינה של הנשמה שמצויה בקרבו של דר. פאוסטובסקי בשעת הדיון, לא היתה ברירה אלא להעביר את השאלה לערכאות עליונות שבעליונות, אל כס הכבוד של אל עליון, הרואה ללבב. הוא לבדו מסוגל, בעינו החדרת, לפסוק אם הנשמה המקנת בקרבו של דר. פאוסטובסקי הבוגר היא אותה נשמה שמכר בשעתו לשטן, או יש לראות בנשמה ההיא נכס אבוד שאינו בר העברה בשום תנאי, ועל-כן פטור הנתבע מלמסור לידי התובע את הנפש החיה התפוסה בתוך הגוף החי ואובדת כאשר שופכים את דמו.

פסק-דינו של הבורא הפתיע את הכל. הוא הציץ לתוך ליבו של דר. פאוסטובסקי בעין בוחנת והרים את עיניו במבט מלא תמהון.

"אין שם נשמה כלל", אמר האל.

ופסק: "מבחינה מוסרית הצדק עם השטן, ואילו היתה הבחינה הזאת בתוקף כי אז היה הנתבע חייב למסור לשטן את נשמתו תיכף ומיד, אולם הואיל והחוזה היה חוזה מסחרי טהור הרי שמבחינה משפטית תופס הטיעון של דר. פאוסטובסקי."

ולמלאכיו אמר: "על-פי הדין האלוהי זכו שני הצדדים. שכן בקבלו את תנאי של השטן העביר דר. פאוסטובסקי את נשמתו לתובע טיפין טיפין, וזו הסיבה שלא נמצאה נשמה עוברת לסוחר ביום הדין. משמע, זה נהנה וזה אינו חסר." מיד נפלו כל המלאכים אפיים ארצה ואמרו: "מה גדולים מעשי אלוהינו." דר. פאוסטובסקי חי שנים ארוכות וידע תהילה ועושר ואהבת נשים, בהן נשים טובות והגונות ונקיות-כפיים, שלא היו מסוגלות להעלות בדעתן כי אפשר שתהילה ועושר יפקדו מי שאינו ראוי. אם כל טוב עולם נפל בחלקו, חשבו אלה, סימן שיש בו מן הטוב הזה גם בתוך תוכיו. שכן הכל יודעים כי אין הטובה מתגלגלת אלא לרשותו של זה שיש לו ממנה מנה-אחת-אפיים.

אף-על-פי-כן עמדו מלאכי החבלה על ערש מותו של דר. פאוסטובסקי, בבוא עיתו, לראות אם תצא נשמה מגופו של הגוסס. אמנם, הם סמכו על חכמת-הבורא, אולם ידעו כי יש מי שמצליח לתעתע בישיש טוב-הלב, ששוב אינו קפדן וחסדן כלפנים. הם הציצו בשבע עיניים מאחורי גבם של הרופאים ידועי השם שעמדו על ערש מותו של הדוקטור. אולם זמן רב כל-יך נמשכה גסיסתו של האיש החולה, שאישושהו בתפוחים וברפואות ובאחיות יפות, עד כי עייפו מלאכי החבלה מן השמירה הצמודה. ובשעת לילה אחת, שבה אין מבדילים בין שד למלאך, נדם ליבו של דר. פאוסטובסקי, ועין לא ראתה אם פרח נשמה מן הגוף שחדל לנשום. מטעם זה לא היה אפשר להביא לדיון חוזר את התביעה למסור את נשמתו של דר. פאוסטובסקי לשטן, ליסרה ביסורים קשים לנצח נצחים כראוי לה, וכך אירע שגם במותו לא ירש דר. פאוסטובסקי גיהנום. להיפך - רק תהילה ידע. שנים רבות אחרי שיצא מן העולם מלא וגדוש בתורת-כזב ובמעשים-רעים נישא שמו בפי כל. ועד עצם היום הזה, מאות בשנים לאחר מעשה, שמור זכרו עמנו כאחד מנכסי-צאן-הברזל של התרבות המערבית.

מוסר השכל: מי שרוצה תהילת נצח כדאי לו לכתות ברית עם מי שיש לו מהלכים בשלטון, או באמצעי התקשורת.

חיוך מפוייס

שמעון בלס

בעדייה, בשמלת הערב עמוקת המחשוף ובחיוכה הנדיב, יודעת רות למשוך תשומת לב ולהיות תמיד מוקפת גברים. אך מי מבין אלה יודע דבר על חייה לבר מהיותה נשואה ליעקב שגיב אחרי שהתגרשה מבעלה הראשון ועקרה לארצות-הברית?

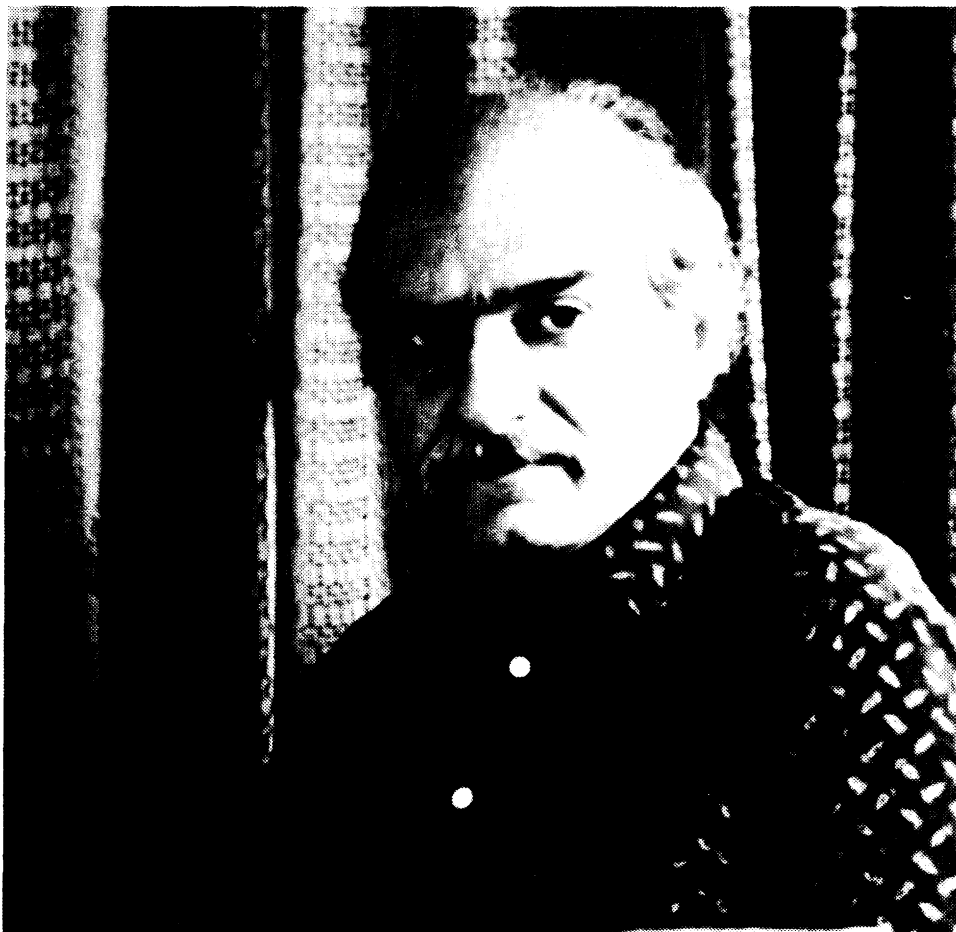
מחשבה זו חלפה בראשה של גבי אשר עמדה ליד שולחן המשקאות וגביע שמפניה בידה. ההתקלה ליד השולחן רפתה מעט ובינתיים נפתחה הידידה שעמה שוחחה זה עתה כדי להשמיע מחמאות לאשתו של חבר-כנסת ממפלגת השלטון. גבי נסוגה שני צעדים לאחור והכירה תודה לידידתה שלא קיימה מצוות נימוסין מלומדה להציגה לפני בני הזוג. בסלון רחב הידיים התגודדו המוזמנים קבוצות קבוצות וחלק מהם יצא אל הגינה והתפרס על פני הדשא. "מסיבת-פרידה". אמרה לעצמה וחיוך נוגה תלוי על שפתיה. כך אמרה ליהודה בדרך; השיב שאכן זו תהיה הזדמנות להיפרד מידידים כפי שהציעה רות לא חשבה על פרידה מרות שגיב ומאורחיה, מה גם שאין היא חשה 'בות חברה רועשות כגון זו. סלידה ממלאת את נפשה מצהלת הקולות הנבוכים, מהפנים הצלובים חיוכים נהנתנים, מהמאמץ למצוא חן. בני-אדם להחלפת רכילות, דמויות המנערות מעליהן שכבת אבק עבה וניצבות לפניך להפיק הכרה בידידות מופרכת.

היא חזרה להסתכל לעבר המארחת ויכלה לקלוט, למרות המהומה מסביב, את קולה נגוע הצרירות ובעל ההברה הסמכותית המאלצת את בני שיחה להקשיב לה בלא הפרעה. באנגלית אמריקאית מודגשת סיפרה רות שגיב על אביה שבנה את הבית לפני כחמישים שנה ובחר לקבוע אותו דווקא בעמק, כך שבחודשי הקיץ היא מתעוררת מדי בוקר לזימרת הציפורים. החבורה הפיקה צחוק של חנופה מזוייפת ומישהו הזדרז להקריב אליה מאפרה להטיל בה את אפר הסיגריה הנתונה בין אצבעותיה. מתוך צחוקו הפוער את פיו עב השפתיים, נפנה יהודה לעברה והניף את זרועו בתנועה מזרזת אשר הסבה אליה את מבטם של רות ואחדים מבני החבורה.

גבי קרבה אליהם בפסיעות מדודות ועמדה ליד בעלה. האורח הזר אמר משהו על אפריקה ורות הודיעה בנימה פסקנית שיש לשאול בדעתו של בעלה שהוא מומחה ליבשת זאת. מיד התנדב יהודה לקרוא לו מהגן, וכאשר חזר בלוויית איש העסקים רחב הגרם, הפגינה גבי את מורת רוחה מבעלה בהפנותה גבה אליו כשבא ועמד לידה. שוב לא הקשיבה להמשך השיחה ומדי פעם הסבה פניה לצד הכניסה וככל שעבר הזמן ניכרו במבטה דריכות וקוצר-רוח. השעה היתה כבר מאוחרת ואורחים אחדים החלו לפרוש כשהם עוברים מקבוצה לקבוצה ולוחצים ידיים. רות יצאה מתוך החבורה להיפרד מהפורשים ובעלה המשיך לשאת את אמריו בקולו העבה הנשלף באיטיות מתוך חזהו הרחב והשרירי. גבי חשבה על הסידורים שנותרו עוד להשלים בבית. על הקימה למחרת בשש בבוקר כדי לקחת את הילדים מההורים ולצאת לנמל התעופה, אבל יהודה לא נראה מוטרד ומתנהג כאילו עתותיו בידו.

לא, אין עוד סיכוי. משהו קרה. היה לה חשש כזה כשישבו אצל ההורים. אמרה לבעלה, הנה אנו משתהים כאן ואולי מישהו מחפש אותנו. אבל ההורים לא הניחו להם לצאת והילדים סירבו ללכת לישון בטרם עזיבתם. רק עליו חשבה: "אני שונא פרידות", אמר לה, "ניפגש אצל רות באווירה עליזה". אין זו דרכו שלא להודיע. רות ודאי יודעת את הסיבה, אבל איך לשאול אותה? לבקש מיהודה שישאל? הוא נתון כל כולו לשיחה עם הזר. "יהודה בחור טוב אבל לא לפי טעמי", אמר לה. כן, בחור טוב ומסביר לו פנים, אבל ידידות לא שוררת ביניהם. "מוטב כך", אמר לה, "אין סכנה לעורר חשדות". הוא חשב על אשתו והיא לא אמרה דבר. יהודה אינו חשדן, עולמו מצטמצם במשפחה ובמחקר ואין לו פנאי לטרדות מסוג זה. אבל היא ארוגנטית עם האף למעלה. ידידה טובה של רות והיא אשר קירבה אותו אל ביתה ואל בעלה המשחק אתו שח בשבתות. "אנחנו במצב מאוזן", אמר לה, "שינינו נשואים ואין בדעתנו להיפרד". והסמיך לדבריו את צחוקו המתגרה שמקניט אותה קמעה.

היא שמעה את יהודה מספר על ההזמנה לתת סדרת הרצאות ב"ייל" וראתה את הזר שולח בה מבטים כמצפה לשתפה בשיחה. מחשבה הבזיקה בראשה והחליטה שלא להתמהמה עוד. היא פרשה מהחבורה ושמה פניה אל פנים הבית. אחת העוזרות באה לקראתה נושאת מגש ועליו ספלי קפה. "אני רוצה לטלפן". אמרה והבחורה חייכה והמשיכה דרכה. הטלפון עמד בפרוזדור המוליך אל חדר-הילדים. שלושה צלצולים שמעה ולבסוף קולה המנומנם של האשה. זיעה קרה שטפה אותה ולא יכלה להוציא הגה מפיה. "הלו, הלו." נהמה האשה באוזנה. היא הניחה את השפופרת ונשענה רגע אל הקיר. אחר-כך נמלטה לאמבטיה ונעלה את הדלת אחריה. בכואה של אשה מובסת הביטה בה במראה. עיניים קרועות לרווחה במין תמהון חסר תוחלת. שפתיים מפוסקות בשאלה שאין עליה תשובה ומצח מבריק הנותן בה הרגשה של דביקות וזוהמה. איזה רעיון מטורף לצלצל בשעה זו! מה עלולה לחשוב? ודאי שמעה את נשימתה! האם הוא לא בבית? כלל לא נתנה דעתה על כך. עתה יתעוררו בה חשדות. וכשיחזור תספר לו שהיה צלצול שהעיר אותה. הינחש? כך לפחות ידע שהיא חיפשה אותו. יקבל



שמעון בלס

צילום: דינה גונה

את האות. אבל איך יכול היה לעשות לה דבר כזה? משהו קרה. משהו בלתי צפוי קרה. מתי תדע? ואיך תדע? מכתב ממנו לא תקבל. שנה תמימה בלי מכתבים!

היא הוציאה מארנקה את תיבת האיפור וניגבה פניה בספוגית הפודרה. אחר-כך התיזה בושם מצלוחית זעירה על אצילי זרועותיה ומאחורי אוזניה. פניה היו עתה חיוררים וחלקים, רק בזוויות עיניה התקמט העור קמטים וזרעורים. כיצד ייראו פניה לכשתשוב בעוד שנה? האם יתחדש הקשר? האם יתגעגע אליה כפי שהיא תתגעגע אליו? האם יקנא לה כפי שהיא תקנא לו? לא, אין איזון. זהו איזון מדומה, ארעי, חולף. כל עוד היא כאן נשמר האיזון, מי ערב להמשך? אין שוויון. גבר מקסים עם רעמה לבנה כעטרת מלכות. כך ימשיך להיות עוד שנים רבות. בעוד הקמילה תאמץ אותה אל חיקה הלך ואמץ. פקידה במשרד המשפטים, אשתו של מדען, אם לשני ילדים. יצור משוייך, זהותה נקבעת לפי זיכרונה, אין לה זהות משלה. "אנחנו לא נועדנו להיות זוג", אמר לה, "אם נתחתן עלולים אחר-כך שלא נסבול אחד את השני." וכדרכו צחק את צחוקו המתגרה ונשק לה על אפה נשיקה לטפנית שהשאירה בו לחלוחית מדגדגת. היא עצמה את עיניה בבקשה לחוות בדמיונה את החוויות הנפלאות שחלפו כחלום לאורך שלוש שנות חברותם. אכן, שלוש שנים של שעות קטועות, של אהבה מתחדשת ללא הרף!

ואולי זו לטובה? וכי מה היה מועיל לה אילו פגשה אותו כאן? האם היתה יכולה לשיחח אתו ביחידות? ואיך הוא היה מרגיש את עצמו בתוך הקהל הזה ועוד עם אשתו? ואולי זאת הסיבה שהחליט לא לבוא? הוא שונא פרידות. מי אוהב? להיפגש באוירה עליזה, אמר. שינה את דעתו. ברגע האחרון? ואולי לא. למשרד לא הלכה היום ובבית לא היה איש כל שעות אחרי הצהריים. אין זו דרכו שלא להודיע. תשאל את רות. כעצם למה לא? סתם שאלה על ידיד. שאלה תמימה. סוף-סוף היא נוסעת בעוד שעות אחדות.

היא העבירה שפתון על שפתיה וסרקה את שערה. צריך להיראות טוב ולא לעורר השתוממות. אין גם סיבה. נשים רבות היו מאושרות להיות במקומה. בעל ששמו הולך לפניו, אוהב ודואג, ומאהב שיכול רק לעורר קנאה. "הנישואים מעניקים יציבות בחיים", אמר לה, "אבל יציבות היא כליאה בין כתלי הבית, היא קפאון. בעוד האהבה משוועת לחופש, להינתקות!" אכן, כך האהבה שלנו, חופשית, טהורה, אינה תלויה בדבר, אינה כלואה במסגרת הזמן או המקום. והיא תשא אותה בלבה בכל אשר תלך, תזכור את חווית הפגישה האחרונה, שכלל לא היתה אמורה להיות אחרונה. כאילו מחץ לזמן היו. חבוקים בשכחת המציאות, גורפים מלוא חפניים מחסד הרגע. לא דיברו על פרידה, כאילו לא בעוד ימים אחדים שוב לא ייפגשו. רק בשובה הביתה, תפסה כי הזמן תיעתע בה וכי מחמת ההכנות לנסיעה והימצאותו של יהודה בבית לא תוכל לפגוש אותו. ניפגש אצל רות, אמר לה. והנה לא בא. שטות היתה לטלפן. מעידה קטנה. אם ידע יבין ויחייך. כך תמיד. כמורה התופס את תלמידו בשגגה. היא התלמידה, חסידת פילוסופית החיים שלו, פילוסופית האהבה שלו. את זכר הפגישה האחרונה תשא עמה. לא פגישת פרידה ולא טרם פרידה, פגישה שכולה הינתקות והתמסרות.

היא חזרה לסלון. יהודה ישב ליד שולחן וגבו מופנה אליה. מקטרת תקועה היתה בפיו. כך כשאין לו מה לומר, או כשדעתו מוסחת מדברי הזולת. היא מכירה אותו, האיש שמכירה ביותר. היא קרבה אליו והניחה ידה על שכמו. "איפה היית?" נפנה בהפתעה וקם ממקומו. גבי חייכה ושילבה זרועה בזרועו: "נלך?" רות באה לקראתם, "כבר הולכים?" גבי חשבה שרק הודות ליציבות שיהודה מעניק לה היא יכולה להינתק ולזנק אל החופש. הכל יחסי. אין משיגים דבר אלא ביחס לדבר אחר. היא נתלתה בזרוע בעלה ועל פניה נסתמן חיוך מפוייס.

ההיסטוריה הסודית של תיאודורה

מחזה בשתי תמונות

אהרן מגד



תיאודורה: (בצעקה) לא! אני! הוד קדושתו בעלי, התחבא במרתף, כמו עכבר! רעד והתחנן שנברח! לאילירייה! אני נתתי את ההוראה! 30 אלף טבוחים עלי! הדם והממלכה! אלמלא אני, הכל היה עולה באש! כל ביזאנטיום היתה הופכת לאותיות קדושות בספר ההיסטוריה של פרוקופיוס, פרק שהיה כותב אותו בדמעות-תנין, בשמחה-לאיד מעוטפת איצטלה שחורה של חסידות מלומדת...

קוסטור: תהילתך מובטחת לך, הוד מלכותך, גם בסיפרו...

תיאודורה: זה עוד נראה, עוד נראה... (בתוקף) ועכשיו, זכור: גם עכשיו אני! אני היא ששולחת את בליזארוס לכבוש את איטליה! אני! אני היא שלוקחת על בשרי את החטא הזה, כן, החטא, כדי שהוד קדושתו יוסטיניאנוס... היכן הוא? קוסטור: בכנסייה, הוד מלכותך, מתפלל.

תיאודורה: (בשקט) כדי שהוד קדושתו יוסטיניאנוס יוכל ליהנות מן הסבל, ההסתגפות, ההתעלות אל סבלו של המשיח! איזה מותרות בימים טרופים אלה! איזה מותרות!

קוסטור: הוא מאמין גדול, הוד מלכותך. תיאודורה: אני יודעת! בזכותי, לא? אלמלא העוונות שאני מפזרת על סביבי, על כל צעד ושעל, על פני אדמת ביזאנטיום וגם מעבר לה - ממה היה לו להתמרק כל-כך? ממה? אנחנו חילקנו בינינו את שני העולמות, קוסטור: אשר לקיסר - זה אני! אשר לאלהים - זה הוא!.. היכן תיאודיסיוס? קוסטור: במרתף המבצר, הוד-מלכותך.

תיאודורה: ו...? קוסטור: כן, פרקנו את זינו, אם לומר זאת בלשון נקייה.

תיאודורה: (מכסה פניה) זוועה! זוועה! באמת עשיתם זאת?

קוסטור: כפי שציווית, הוד מלכותך. תיאודורה: זוועה!.. המפשעת?

קוסטור: מגולחת, אם לומר זאת בלשון נקייה. שתי דליים של דם, אבל חבשנו לו אותה - חלק לגמרי. תיאודורה: ו...?

קוסטור: הקורפוס דליקטי? השלכנו לבוספורוס. צף רגע כמו ציפור פצועה, אחר-כך שקע ונעלם. לעולמים.

תיאודורה: איזו תפארת היתה זו! איזו תפארת! נורא.

קוסטור: סיק טראנזיט גלוריה... תיאודורה: אתה יודע למה ציווית...

קוסטור: בגלל אנטונינה, אני משער, כדי שלא יהיה לה פתיון, אם לומר זאת בלשון נקייה.

תיאודורה: (בתוקף) לעולם אסור לה לדעת, לעולם! ואם תשאל היכן הוא, תיאודיסיוס שלה, תאמר לה שבנה, פוטיוס, הסתיר אותה, על אחד האיים, איננו יודעים היכן, כנקמה על שחילל את יצועי אביו. קוסטור: וזה נכון, כמוכן, שחילל, זאת אומרת. תיאודורה: (בצעקה) ואיננו יכולים להרשות לעצמנו שזה יקרה פעם נוספת, אתה מבין?

קוסטור: אני מבין. תיאודורה: (בצעקה) מפני שבליזארוס צריך לכבוש את איטליה!

קוסטור: אני מבין, שלא יסתכל לאחור. תיאודורה: קרא לי את אנטונינה. אני רוצה לדבר איתה.

קוסטור: כן, הוד מלכותך.

(קוסטור יוצא. המוסיקה נשמעת בלוויית מזמורי תפילה)

תיאודורה: (מלווה, בספק-לגלגוג, ספק-עצב, את פסוקי התפילה)... פגוש אותנו בלכתנו בדרך, בכיסופינו להגיע למלכות השמיים, וכשנלך לאורך לא נסור מדרך הישר ולא נסטה אל חשכת ליל העולם. כי אתה הדרך, אתה האמת, אתה האור הזורח בתוכנו... כי חטאנו במחשבה, בדיבור, ובמעשה, באשמתנו, באשמתנו בלבד, באשמתנו הכבדה מאד... (נאנחת) ולי הותרת עוד חודשיים-שלושה, חודשיים-שלושה בסך-הכל בעמק-הבכא הזה, שהיה לי גן-עדן וגיהנום כאחד, ושכה קשה לי להיפרד ממנו, כה קשה... (בזעקת כאב קורעת שחקים) למה? למה, משיח ארור, למה? (נכנסת אנטונינה)

תמונה א'

הארמון. תיאודורה על כבא-מלכות, קוסטור ניצב לידה. ברקע נשמעת מוסיקה כנסייתית גרגוריאנית.

תיאודורה: קוסטור, אתה היית פה, בארמון, בזמן מרד ניקא. מי פקד על בליזארוס להתקיף את האספסוף בהיפודרום? קוסטור: קשה לזכור, הוד מלכותך, היתה פה אנדרלמוסיה...

תיאודורה: (בצעקה) היתה מה? קוסטור: מהומה...

תיאודורה: יוסטיניאנוס? קוסטור: אני חושב...

הנפשות:

תיאודורה - מלכת ביזנטיום, אשת הקיסר יוסטיניאנוס
קוסטור - מזכיר של תיאודורה
אנטונינה - אשתו של בליזארוס, שר צבאו של יוסטיניאנוס
פרוקופיוס - היסטוריון, מזכירו של בליזארוס

המקום: קונסטנטינופול; הזמן: 547 לספח"נ



אהרן מגד

אנטונינה: קראת לי?
 תיאודורה: שבי. שלומך?
 אנטונינה: את קוצבת לי את שלומי.
 תיאודורה: שבי. יכולתי להוציא אותך להורג. את יודעת זאת. על ניאוף - זהו החוק. וביצענו אותו כבר 47 פעם. ואת... (גוערת) את עושה את זה בגלוי! לעיני המשרתים! כל העיר מדברת!
 אנטונינה: אני...
 תיאודורה: אל תספרי לי! אני יודעת מה היה בקרתגה! ועם תיאודיסיוס, מכל האנשים! עם תיאודיסיוס זה, שבעלך אימץ אותו לבן! לבן! בראשון בגדת ואת השני הידחת לחטא! ללא שום נקיפת מצפון. ללא שום בושה, אפילו מבלי לנקוט בזירות האלמנטריות שכל שכבנית קטנה, טירונית, יודעת אותה!
 אנטונינה: אני לא יכולתי לדעת...
 תיאודורה: שבעלך, שריהצבא בליזאריוס יחזור מן הקרב? באותו יום? באותה שעה? ואחר כל הנסיון, כל הנסיון הרב שיש לך בשטח זה - לא למדת שהבלתי-צפוי הוא הצפוי במקרים כאלה? שכל האנקדוטות על המשולש המפורסם מוסבות רק על הפתעות כאלה? והשפחה שלך, מקדונייה...
 אנטונינה: הייתי רוצחת אותה!
 תיאודורה: למה לא נעלת את הדלת, לפחות? העכבר גנב? החור גנב? ואצלך... בוודאי! כן, הוא הוא! לחשוב שבליזאריוס מצא אותו במכנסים מופשלים, על חם... לפני שהספיק להחזיר את החרב לנדנה, כמו שאומרים. ואתך, עם השמלה המגועלת מורמת לך לטבור! זוועה!
 אנטונינה: זה לא היה כך.
 תיאודורה: מקדונייה משקרת? מה היה? איך?
 אנטונינה: כשבליזאריוס נכנס, זה כבר היה אחרי הכל. ישבנו. הוא חשד. אבל הוא האמין לי.
 תיאודורה: ואת מאמינה שהוא האמין לך!
 אנטונינה: הוא סלח, על-כל-פנים.
 תיאודורה: הוא תמיד סלח לך. השוטה הזה! כשהיה העסק עם יוחנן מקפדוקיה - וכל החצר ידעה, מפני שאת חסרת-בושה - גם אז סלח לך! לא ראה, כביכול! לא ידע! וכשהיה העסק עם סילבסיוס... בעל למופת! הוא מגלגל עיניו למעלה - וקרני שמש הוא רואה! שמש מסמאה! (בלחש) או אולי הקסמים שלך מסמאים אותו?
 אנטונינה: כן, הוא אוהב אותי.
 תיאודורה: לא לזה אני מתכוונת!
 אנטונינה: את מאמינה שאני משקה אותו בסמים?
 תיאודורה: לא נכון? אלה שירשת מאמך? לי את יכולה לומר! גם לי יש ביוגראפיה, כידוע לך!
 אנטונינה: לך היו קסמים אחרים.
 תיאודורה: היו, כן. אנטונינה! אני רוצה הבטחה!
 אנטונינה: אילו ידעת כמה פעמים הבטחתי לעצמי...
 תיאודורה: אין לך אופי?
 אנטונינה: הטבע... החושים, זאת אומרת.
 תיאודורה: אל תגידי לי טבע! גם לי יש! (מתפרצת חנוקת-דמעות) עשרים ושתיים שנה אני כבר מדבירה אותו, עשרים ושתיים שנה אני מנצרת את עצמי, חיה עם צלב מעל ראשי, עם צלב בין רגלי, ואת אומרת לי טבע! (חוזרת ליציבותה, ולטון הסמכותי) כשהטבע והמדינה מתנגשים זה בזה - הכניסי זאת למוח התזונתי שלך - תמיד תמיד המדינה קודמת! ברור?
 אנטונינה: אם את אומרת...
 תיאודורה: למה את חושבת אני סולחת לך? למה את חושבת אני עוברת על החוק, שוטה קטנה שכמותך, עוברת על חוק יוסיטיניאנוס, ולא מוציאה אותך להורג, או לפחות כולאת אותך במנזר, למה? אנטונינה: המדינה?
 תיאודורה: כן! המדינה! כי איננו יכולים להרשות לעצמנו לוותר על מצביא כבליזאריוס!
 אנטונינה: לוותר? מדוע?
 תיאודורה: כי הוא סמרטוט בלעדיו, גיבור מלחמות אפריקה, גאון האיסטרטגיה! כי הוא מעריך אותך, המצביא המזהיר הזה, משועבד, נכנע, מניח את נשקו לרגליך! כי גם לו יש טבע, טבע! את יודעת כמה עלו לנו הנאפופים שלך? למה לא גבר על כחואס? למה נסוג מפרס? למה לא חצה את החידקל? למה איבד 3000 חיילים על כיבוש סיסאוראנוס?
 אנטונינה: כן, לא.

תיאודורה: כן או לא?
 אנטונינה: אני חולה, תיאודורה.
 תיאודורה: ארבעה מאויביך חיסלתי כבר, בעינויים קשים. למה אני עושה עמך את כל החסדים האלה, אינני יודעת.
 אנטונינה: אני חולה.
 תיאודורה: צריכה הייתי לכלוא אותך מפני עצמך. יחד עם 500 הפרוצות, בבית המחסה.
 אנטונינה: הייתי משליכה עצמי אל הבוספורוס, כמו שעשו כבר כמה מהן.
 תיאודורה: שמעת, שמעת, נתתי כבר הוראה להגביה את החומות. (ברוך) את לא פרוצה, אנטונינה? את לא זקוקה למוסד? לתיקון המידות?
 אנטונינה: צריך לתקן לי את המידות, את חושבת? תיאודורה: (צוחקת) לא, לא, בואי הנה, תני לי את ידך, כך הטבע לא חס עליך, זה נכון, כל המידות הדרושות, שדיים זקופים, אגן רחב, חם כמו בקעת הפרת, קשה להאשים אותך. כרעי כאן. כן, הניחי את ראשך. אני אוהבת את השיער שלך, חלק, מבויק ניצוצות. חלק מאד, מעביר בי חשמל. הן, אנטונינה, מה הם יודעים? מה הם יודעים?... האם אין קרבת דם בינינו?... אמך, אני עוד זוכרת אותה... בתיאטרון, משגעת, עם ריקודי-הבטן שלה, עם הקול הנחושת העז, החושני... וגם את... החיים האלה, מילדות... כמה נוצרים בביזאנטיון יודעים מה זה לגדול בתיאטרון, לנדוד מעיר לעיר, ללון באוהלים, בקרונות, בעגלה... אביך, גם הוא עגלון היה, לא? אנטונינה: נהג של מרכבה.
 תיאודורה: אותו דבר, אותו דבר... מעיר לעיר, והלילות החמים... את צריכה להישאר אתי, אנטונינה. כאן, בארמון, אקצה לך חדר, סמוך אלי. משרתות, שני סריסים, יהיו בשמים, אמבטיות חמות, יין קפריסין, אני אוהבת לישון הרבה, עד עשר בבוקר, ותקבלי שמיכות משי תכולות, כותנות ארגמן... ואני אמצא לך את תיאודיסיוס.
 אנטונינה: כן?
 תיאודורה: כן, בדרך זו או אחרת. אני מוכנה לעשות הרבה למענך. גם לשפוך דם כשנחנך. דם חם, ואני אשמור עליו, בשבילך.
 אנטונינה: תביאי אותו הנה?
 תיאודורה: אשמור עליו, כפיקדון, אחזיר לך אותו כשיחזור בליזאריוס, עטור נצחון מאיטליה. אנחנו נכתוב איגרת, יחד, אל בעלך. איגרת שבועה, בערכות שלי. שכל עוד הוא שם, נלחם, את... לא משה ממני.
 אנטונינה: פה, בארמון? כלואה?
 תיאודורה: אם הארמון הוא כלא בעיניך - גם אני כלואה.
 אנטונינה: כל העולם הוא שלך.
 תיאודורה: רק חציו לפי-שעה, רק חציו, לא לא. את לא תהיי כלואה. איזו שטות! תהיינה לך קצת נחמות כאן, חתולת-כבר שכמותך. מה את מוצאת בו, בעצם?
 אנטונינה: בתיאו?
 תיאודורה: מה יש בו, בפאגאן הצפוני הזה, שאת מעדיפה אותו על פני בעלך?
 אנטונינה: מעדיפה? אני לא יכולה לאהוב גם יין קפריסין וגם יין לומבארדיה?
 תיאודורה: כן, אבל לא לערבב!
 אנטונינה: שנינו אוהבים אותו! גם בליזאריוס! למה אימץ אותו, את חושבת? למה גאל אותו מן הפאגאניות והטביל אותו לנצרות? למה הציל אותו מיד כל אלה שרצו לנקום בו את נקמת כבודו שלו? למה העמיד פנים שאיננו רואה את מעשי? למה, למרות הכל, ביקש שאביא אותו אתי אל שדה הקרב, קודם באסיה, אחרי-כך באפריקה? למה החזיר אותו מאפוזוס כשברח לשם?
 תיאודורה: הוא היה דרוש לו בשביל הצבא, לא? אנטונינה: כך הוא אמר לכם. אבל הוא דעך מצער כשהיה תיאודיסיוס רחוק מאתנו. הוא בכה! יחד אתי בכה!
 תיאודורה: ולא קינא כלל?
 אנטונינה: כמוכן, קינא! התפרץ, זעם, השתולל, התחרט, בכה - הכול! ובכל-זאת רצה שיהיה בקרבתו, בכל-זאת! את שואלת מה אני מוצאת בו, ומה מוצא בו בליזאריוס? כל מה שאין בשנינו, מן עדינות כזאת... מין רגישות...
 תיאודורה: ובתור גבר...



אחר כך סנטור...
 פרוקופיוס: בחסדך.
 תיאודורה: אינך חייב לתת לי מה שלא מגיע לי.
 בעלי העלה אותך. אילו שאל אותי... אינני אוהבת
 יהודים.
 פרוקופיוס: ברשותך. שומרני.
 תיאודורה: האין זה אותו דבר? לא? לא תורת
 משה? הפסח?
 פרוקופיוס: אנחנו...
 תיאודורה: אני נזכרת. כמוכן. לא סיני. וקרוב
 הפסח... על איזה הר? על יד ניאפוליס? - לא חשוב
 כמה שנים נעדרת?
 פרוקופיוס: שמונה, הוד מלכותך.
 תיאודורה: שמונה שנים כתב צבאי! דרושה גבורה
 לכך! איך העיר בעיניך?
 פרוקופיוס: האמת?
 תיאודורה: שוב! כן, האמת.
 פרוקופיוס: יותר מדי וונדאליזם.
 תיאודורה: זה כל מה שיש לך לומר?
 פרוקופיוס: ודם.
 תיאודורה: הבניינים?
 פרוקופיוס: מרהיבים. מאוד.
 תיאודורה: גאון-רוחו של יוסטיניאנוס. הכל, הכל!
 סנטה סופיה, הכנסיות, המינוזים, מרחצאות
 ציאוכסיפוס, הסינאט, האקוואדוקט, הארמון - הוא
 עצמו תיכנן. הכל!
 פרוקופיוס: אני...
 תיאודורה: תכתוב על כך. ספר. בעלי סיפר לי.
 פיצוי?
 פרוקופיוס: על מה?
 תיאודורה: על הקיפוח. האחר. מוטב שייזכר
 יוסטיניאנוס כגדול הארכיטקטים מאשר כגדול
 הקיסרים - זה החשבון?
 פרוקופיוס: הוד מלכותך...
 תיאודורה: הנצחונות הם של בליזאריוס, כיבושי
 הרוח - של הפטריארכים, בנייני החומר - של
 יוסטיניאנוס... והאימפריה, פרוקופיוס! התרבות
 הגדולה של ביזאנטיוס - האמונה, החוק, המשפט,
 התיקונים החברתיים, האמנויות - שעה שרומא
 עצמה מוצפת ברבארים וכל אירופה שקועה בחשינה
 - למי כל זה? למי?
 פרוקופיוס: אני...
 תיאודורה: האמת! האמת היא לא בין שתי עיניך
 ובין העובדות, פרוקופיוס! היא מעבר להן! מה
 אתה רואה, מה? את הקיר שלפניך? אפילו אותי
 אתה לא רואה!
 פרוקופיוס: אני...
 תיאודורה: אבל היוונית שלך טובה, כן, פרוזה
 מלוטשת. מורים ילמדו אותה, דורות אחרים.
 פרוקופיוס: יקראו בה עליך, הוד מלכותך...
 תיאודורה: אמת?
 פרוקופיוס: רק.
 תיאודורה: אתה שונא נשים, פרוקופיוס?
 פרוקופיוס: אני מעריץ את הוד מלכותך.
 תיאודורה: מעריך! איזו מילה קרה וחדה! עשויה
 לשסף צוואר של אשה! לא, אינך צריך להחניף לי.
 החיורון שלך מעיד עליך יותר מן המילים או
 השתיקות.
 פרוקופיוס: מעיד...
 תיאודורה: אתה שונא. יש לך חיורון של שנאה,
 אכזרית וחורשת-נקם.
 פרוקופיוס: נקם?
 תיאודורה: אל תתחלחל. אני יודעת שאינך מסתיר
 חרב מתחת לגלימה. אבל יש לך שני עטים, גם זה
 אני יודעת.
 פרוקופיוס: שניים, הוד מלכותך?
 תיאודורה: החיורון מעיד עליך. בשני אתה כותב
 את ההיסטוריה האחרת, הודה, לא אצווה לערוף את
 ראשך.
 פרוקופיוס: ההיסטוריה האחרת, הוד מלכותך?
 תיאודורה: עלי! עלי! כל מה שלא היה לך אומץ
 לכתוב בגלוי! לא כן?
 פרוקופיוס: הוד מלכותך. אני רק כותב את
 ההיסטוריה, אבל את עושה אותה!
 תיאודורה: שנינו יודעים, פרוקופיוס, שהספרים
 מאריכים ימים יותר מן הבניינים, אם כן הענווה
 במקרה זה מיותרת. מה גם שאני עצמי, ימי קצרים.

המידה. זהו השבח שאפשר לחלוק לך. במידה. לשר
 הצבא אשר לשר הצבא ולקיסר אשר לקיסר.
 פרוקופיוס: סבורני...
 תיאודורה: כמוכן, היללת את יוסטיניאנוס ככל
 שהדריך אותך חוש הזהירות שלך, אבל פחות ממה
 שדרוש לאימפריה.
 פרוקופיוס: אני...
 תיאודורה: אינני מתכוונת לדיוק, אתה יודע
 שלמילים יש טמפרטורה. כל מה שכתבת על
 בליזאריוס כתוב בחום גבוה.
 פרוקופיוס: אני...
 תיאודורה: אתה מעריך אותי. ליווית אותי
 במלחמות... פרס, אפריקה... היית עד לגאונותו,
 לנצחונות... כל זה מוכן, אינני מגנה אותך על כך.
 כולנו חבים לו הרבה. מה שנוגע לבעלי,
 ליוסטיניאנוס...
 פרוקופיוס: אני...
 תיאודורה: מה שמגיע. אבל אתם, הדבקים באמת,
 צריכים לברר פעם לעצמכם מהי האמת: העובדות,
 העובדות הערומות, האובייקטיביות, או שמא...
 פרוקופיוס: האמת...
 תיאודורה: היא אחת. כן כן, אינה ניתנת לחלוקה,
 וכו' וכו'. זוהי השקפה פרובינציאלית, פרוקופיוס,
 הולמת אולי מידות אדם כמוך, שבא מ...
 פרוקופיוס: פלשתינה.
 תיאודורה: כמוכן, קיסריה, עיר קטנה...
 פרוקופיוס: בירה לפנים.
 תיאודורה: אני יודעת. הייתי שם פעם. נמל קטן,
 דייגים, סירות, היפודרום הרוס, עמודי שיש...
 האבנים לא שלה, של אלכסנדריה. ובתיאטרון...
 פרוקופיוס: התיאטרון -
 תיאודורה: אני שיחקתי שם, בצעירותי, אם לא
 איכפת לך. קהל איום. סקפטי. אינו יודע להתלהב,
 כל אחד מבקר ממולח. חלקו יהודים-מתייונים, חלקו
 יהודים-מתנצרים, והיתר שומרונים. כמוך.
 פרוקופיוס: אני...
 תיאודורה: נוצרי. אינני שוכחת. בכנות?
 פרוקופיוס: הוד מלכותך...
 תיאודורה: כנות היא עניין גמיש, פרוקופיוס. לעיתים
 אדם עצמו אינו יודע... עם כשרונות כמו שלך, על
 כל פנים, הכנות פוזלת במקצת. אל הכדאיות, אני
 מתכוונת. עלית מהר: רטוריקן, אחר-כך פרקליט.

אנטונינה: משהו אחר... שונה... כמו פריטה על
 נבל...
 תיאודורה: כך. תשתי משהו?
 אנטונינה: את תביאי אותו? הנה?
 תיאודורה: יש לי יין-דובדבנים אילירי, כמו
 השפתיים שלך.
 אנטונינה: תביאי?
 (נכנס קוסטור)
 קוסטור: פרוקופיוס ממתין, הוד מלכותך. אומר
 שהזמנת אותו.
 תיאודורה: כן. פרוקופיוס. אמור לו שיחכה עוד רגע.
 אני כבר מתפנה אליו.
 קוסטור: כן, הוד מלכותך.
 (יוצא)
 תיאודורה: נתראה בערב, אנטונינה. לכי לשוק
 עכשיו. תקני לך כמה שמלות. רקומות זהב. ראיתי
 דברים יפים אצל הרוכלים מדמשק. דרוש לך קצת
 כסף?
 אנטונינה: זה לא חסר לי. תודה.
 תיאודורה: והיזהרי. מכירים אותך. הרחובות מלאים
 אספסוף, ממזרח וממערב. אינני יודעת איך נאספו
 הנה כלי-כך הרבה הולכי-בטל. עם חניתות הוניות
 תחת הטוגות. שורקים אחר כל בחורה ומוכנים
 ללסטם בעבור מטבע שחוק. בקרוב נשים קץ לכל
 זה. את המכתב לבלזאריוס, אני כבר אכתוב. את רק
 תחתמי. אוסיף כמה שורות משלי. שיהיה לכו סמוך
 ובטוח, בטוח ושוקט, פעם אחת בכל השנים
 הסוערות האלה. שיהיה פנוי, פנוי לנצחון...
 אנטונינה: ותיאודורוס?
 תיאודורה: נמצא אותו, נמצא, ואת תתאפקי עד
 שבעלך יחזור. עטור זר של דפנה! להתראות,
 אנטונינה.
 (אנטונינה יוצאת. נכנס פרוקופיוס)

תמונה ב'

תיאודורה: שב. קראתי כמה פרקים מן ההיסטוריה
 שלך. כתוב בתבונה אבל לא ביושר.
 פרוקופיוס: אני...
 תיאודורה: אני יודעת, השתדלת לשמור על קו

קבוצת תמונות על

טבע דומם

הרקיע קערה
כחלה ואפלה מלהכיל
יפי הפרי.

רק כוכבים היוצאים לחפשי
מתוך העננה
הם פרות עונה
בלתי גמורה.

תיאור קצר של תמונה

שדה פורח בתוך ראשי.
שדה תלתן
שהתייתם מירקות
וקרחת המשתרעת לאורך קדקדו
מכסה בערמת גרוטאות.
הרחק מאחוריה, היכן שהאפק הזו מערבה,
סדינים ירקים על חבל כביסה
מתנופפים ברוח התלתנית.

עירום (קטע)

עירום כפיל שלך יורד במדרגות
עם גונים טרופיים, הולך לכוון
הברכה, יכלתי להשבע שזה הוקני.
אבל זה רק הדמיון שלי ברגעים
כשגבר עומד בעירמו בכחל מלא.
עירום כערפל, נראה כמעצב תלבושות

של חיות ערמות. אז אומר לעצמי
היכן ראיתי את התמונה: נערה לבושה או
ערמה כאמת עומדת עכשו או יושבת
שוכבת עם סרט כחל בשער וסגריה בפה,
דמות ערמה עם גרבים שחורים
נראית מהצד כשתי דמיות
בעירום פזור ובלתי צפוי;
רק מקרוב רואים שהם מלך ומלכה
המקפים על-ידי ערמים מהירים.
אשה ערמה עם חתול אשה ערמה וילד
שתי נשים ערמות ופנתר
שני פנתרים ואשה ערמה -
כל אלה הם שחקני קלפים המשחקים בלהט
כל הלילה את חייהם בערם אלתורי
ומבטיחים לעצמם המור שלו ויציב.

רק כך אני יכול

אשה יפה פורחת כאלה
מתוך קרן-שמש נדירה
בבקר אבוד של חרף.
צנארה מצמיח צפור,
גבה מפנה אל הבלתי נסבל
של כפור העולם
וחשכתו הממאירה.

רק כך אני יכול לתאר לעצמי
את הלדת היפי בדמות אשה זו
שעלתה מאור זרוע בעיני החמות
של הציר, על הבד חייה
זורחים לעד. זורחים גם בעיני
המתגוננות מדמדומים קרים של בקר
ומגונים אפרים של ערב.

פומאזי

ציר אותי בקול עז יותר
עד שצבע המות שלי
יזדמר מן הבד
במלא טמירותו. הבט במלה עד
לתוך כליל לבכה, לתוך שריר שרשיה,
מעבר לשקיפותה המצלצלת.
הרקע שבו צירת אותי
דומה להכהק אחרון של גר דועף.
התבונן איך המלים מוארות
מתוך שמחה גדולה. נסה פעם
לציר אור, להבעיר אפל
בדיקנות מדעית. אל תערבב
חלב בגוני או בצבעי המקרה:
אולי אז יעלה כאן הזהר
של הקטב הצפוני. זה יהיה היום
שבו ימסר לידך שרביט הצבעים,
כתר אותיות על ראשי יתנוסס
ויזרח בעינינו בדלח הרים.
רק כך נתן להבין, ברגע זה לפחות,
איך לפתע נמצאו עקבות
של להבת-הנר בתוך התמונה הזאת.
כסימן לעוד יום שעובר.

תמונה שלך

אני מודד את חניך על-פי תמונה שלך
שבה את מכרת לי הרבה יותר
משדמיתי.
לפעמים אני בודק את ימי-ימי
על-פי שירי
ואת נפשי, איך אמדד את נפשי
אם לא על-פי שירי.

עין מתמלאת בנוף פורה
של חלקי נפש, פנים וגוף, הגוף
אינו מעמיד פנים, הפנים מעמידות.
המצויאות הטביעה כך פנים אחרות
והזמן כל כך תפח בגופך.
השנים החלולות והכואבות של חניך.

צברו מרירות, אספו תסכולים.
את כל זה נתן לגלות בשכבות הצבע.
ציור הנפש, היבשת התת-קרקעית, שבו
המלה והצבע הם אחד, הנר והבד הם אחד,
גם צבעים שופעים שיר.

התבוננות אטית נארכה בעמק דיוקנך שבקיר
כבהשואה עם פניך, עושה אותי למין צופה
סמוי, אמין, המביט בראי שבו משתקפות שתי דמיות
ורואה דמות אחת מרכבת והרמונית. כאן
נתן כבר למצא קוים לדיוקן שירתי.

זהו החזותי שבתחושה המחלטת, מחשבה ממשגת
ששנתה את האמונות למשהו אחר.
בעיני כל מי שחפשי ממסכמות, משחרר מהרגלים -
כשכל הפרטים מתמוגים מעצמם, כמו מלים,
מהמראות המעמעמים ביותר עולה השיר.



צילום: דינה גונה

אשר רייך



יאירה גנוסר

תל אביב

עיר זקנים. טעם קדומים בשכונותיה הראשונות וריח דורות ריחה הדבק בה בחלקים העתיקים.

מלשון החוף ולשון חז"ל תשעה קבין יפי נטלה לה העיר. תשעה קבין יפי על הים הותירה קו יפי אחד קו אחד וארץ מול טילת החוף מדדה. מדדה. הקו היפה. צולע הקו לפני שמש הנוטה הצדה. להביט בו. יורדת. ביט.

מדדה. מדדה. קו צולע על חוף. מדדה לארץ טילת. יפי ליד יפו. תשעה קבין יפי קו של חזן. קו של חסד. קו רחמים ואין תאם בין השברים צולע הקו היפה על המים.

תשעה קבין יפי. שנטלה לעצמה תל-אביב - חזרה ונתנה אותם לתשעה נכים המהלכים בה בחזן. בחסד. ברחמים.

נטלו הנכים תשעה קבי יפי להשעינם גבה. תחת בית השחי. ביט. לנוע. ביט. לנוע. ביט. קו של מעלה. קו של מטה. קו של טלטלה קצבית

בשעה של תמיד כחל האויר ויציב לא ינוע

קו אחד על היים. קו אחד על החוף בין ערבים. על קבים. מהלכים הנכים קו אחד על היים. קו אחד על החוף בין ערבים. על קבים. מהלכים בה נכים קו של מעלה. קו של מטה. קו של נדנדה קצבית ביט. לנוע. ביט. לנוע. ביט.

שירים מתוך המנהרה

במנהרה אמר המנגן הערבי בקליל הוא אמר. נחל אמר שמעתי נחל מנין לו בא תלתליו עורבים ואבק מפזר

במנהרה הלכו אנשים נהר ומי הגשם מרמרו אל תוכה החם בתוכה וחוצה הקר נשיכות יפי שאין להכיל

ואיך לדבר שאל הפולני בכנור נאמר. רוח אמר ועברתי אני כעובר על פני ברוח כזה שאין להמשיל

במנהרה עברתי ולמטה עיר ולמעלה העיר וגדותיה מה מה שאשים בתוכי ככתוכה וצר מהכיל ורחב להכיל

במנהרה על הקיר כתוב לאמור היד מיטר גוגול ניקולא אף הוא מכסה באות שחור ב"יהודי זה קללה" ומגן-דוד

במנהרה עברתי כואב צוחק תמיד עוברים בכאב וצחוק שהיו עורבים ואינם עוד ורוח שלמה אל רוח תברח

בורחת מאד מתפשטת שם עם הפיח הרך הממהר

II כשנמצאים בבית כותבים בית כשנמצאים בחוץ כותבים בית הבית בחוץ החוץ הוא לא בית החוץ נאהב הבית הוא בית

גר ברחוב אמיל זולא בקרוב אעבר לפאלאר וכאלאר הכימאי נוגע במיכלאנו שבסביבה. הסביבה: אור צונן וגשר מירבו שעל זרועות אהבתו כתב אפולינר. הוא היה נר ליד ברעליו וכאורו הנערץ

ועכשו הגשם הולך ורץ הערפל כלב אפר אוכל עגיה בשמונה בבקר במצב אפל

כשנמצאים בבית כותבים צפור כשנמצאים בחוץ כותבים יון הבית נמוך האפר גבה כגבה כנפיו של מיכלאנו

אפלו האביון אינו אביון שוכב על אדים, שותה גשם וגשר מירבו הוא גשר סתם גשר בסופו-של-דבר.

פאריס, דצמבר 1987, ינואר 1988.



משה בן-שאול

עילום: דניאל גינה

לאה

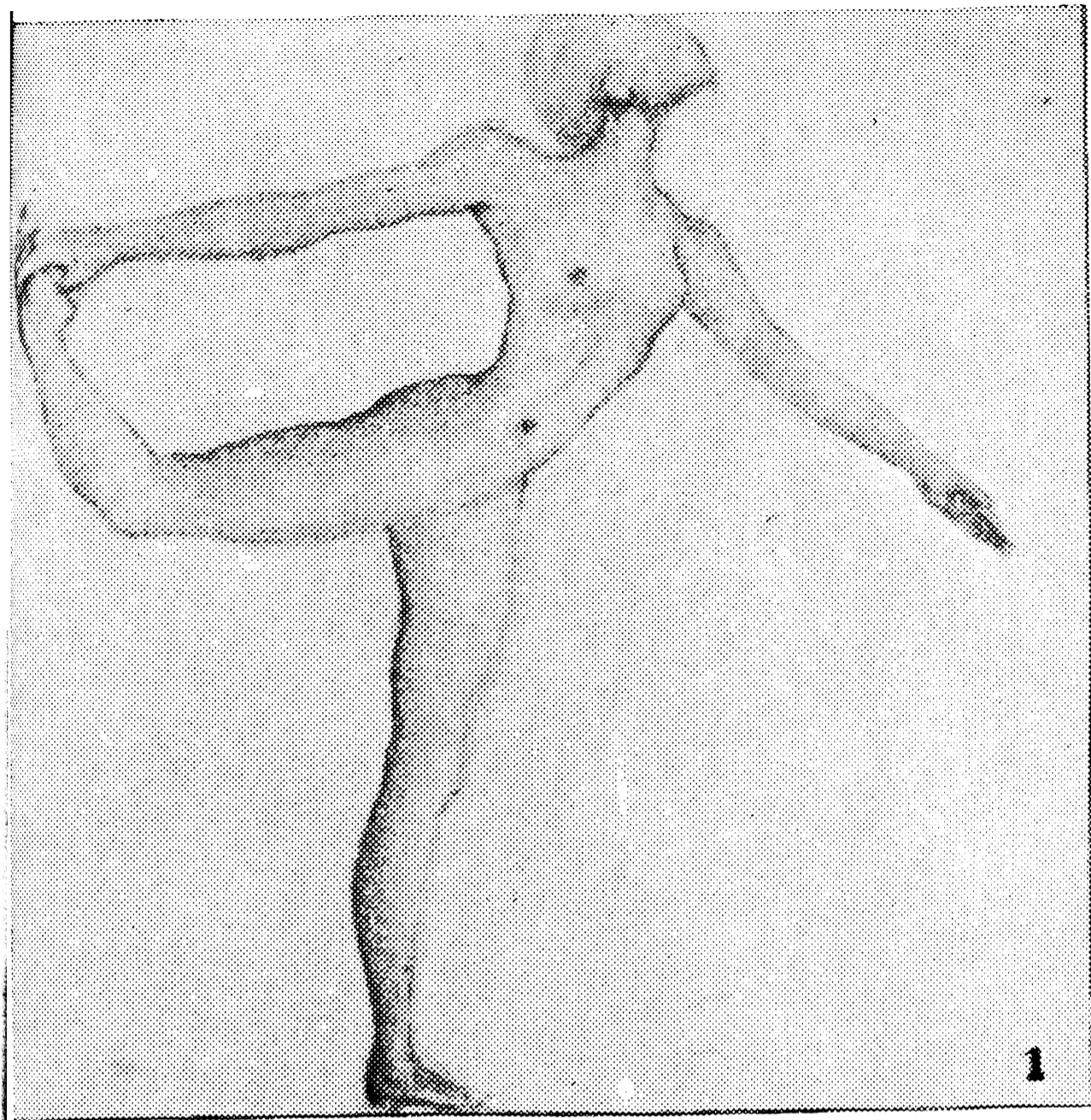
מחזה בעשרים ושלוש מערכות

דן צלקה

הנפשות :

מנהל הבימה
לאה
אלי, בעלה של לאה
לואיזט, אהובתו של אלי
שארל, בלש פרטי
מרי-מדיין, בעלת מכון יופי
דוקטור אורקן-ואלד, פסיכואנליטיקן
זורו, גיגולו
דמות התיאולוגיאון
שלושה נגנים

פאריז, חג המולד, 1945



תמונה 1

אל הבימה יורדים על שלוש "עוגיות" בצורת סהרון, כוכב מחומש וכוכב משושה שלוש נגנים. כל אחד לובש חולצה ציורית וחובש כובע מסוגן. אחד מהם מנגן. השני מכוון את כליו, השלישי פותח את הנרתיק. הנגן הראשון משמיע שיר עתיק: "זירופלה", אחרים מפזמים אותו. אחר רדתם אל הבימה, הם מדליקים פנסים, למפיונים, נרות, מוציאים מכיסיהם קישוטים וקושרים אותם אל ענפי עץ אשוח. כל נגן משמיע במקוטע קטע וירטואוזי לכליו, הנגן על הכלי הנמוך ביותר משמיע משפט הללויה... השני שר בסופרן גבוה: הללויה, הללויה! אחר כך בבאס עמוק: הללויה, הללויה! הם מסירים את כובעיהם. משפט ג'ז מהיר, שוב "זירופלה". הם מדליקים רדיו. נשמעות מנגינות, ידיעות, חידונים, שבתי תכניות החג. הם מתיישבים, מדליקים סיגירות. הנגן הראשון מחפש תחנות שונות. בין דברים אותנטיים, נשמעים ברדיו קולות כאלה:

קול מלא חשיבות עצמית: הננו דור - שבחלקו נפל - רגע מעברנו בעולם בא יחד עם מאורעות עצומי הוד ויראה -

קול בתסכית: מהר! מהר! הער את אדון הפרופסור! הוד מעלתו גוסס!

קול מספר: מהררי קרח רועמים, גועשים המים ונופלים עמוק אל תוך הגאיות, לגדות אגמים קרים ושלווים, נופלים, נופלים, נופלים...

קול נשי: שבכות ברזל, לועות הרכבת התחתית, השמשיות הססגוניות - דנים אותנו לאושר או לבדידות...

קול הרוח נשמע בזמן המשפט הקודם והוא מתגבר ונשמע לבדו:

קול הרוח: או או או או!

הנגן הראשון: או או או או!

הרוח: או או או או!

הנגן הראשון: או או או או! את השתיקה הראשונה

"אורלאנדו מאוהב" ונתקשה למצוא שמות לגיבוריו, בהיות יצירתו עירוב של אגדות המלך ארתור (ארתורו, אתה נבל?) ובין המחזור הקארולינגי שכולו תהילת לוחמים, אהבת מולדת ואמונה תמה... הו אלים! ולכן, כאשר מצא שם מתאים לאחד מגיבוריו ציווה לצלצל בכל פעמוני סקנדיה, עיר מולדתו... תרועה לשם מרקו! (הנגנים משמיעים תרועה קצרה) לא. מרקו אינו טוב דיו. צריך משהו חגיגי יותר, משהו... (בבוז) ונציאני. סן מרקו! סן מרקו! סן מרקו, יהיה שמך! (מוציא עפרון ורושם את השם בתכניה) סן מרקו! השמיעו עכשיו תרועת אדירים! (הנגנים משמיעים תרועה רמה יותר) סן מרקו, אתה נבל סן מרקו! נבל אתה, סן מרקו! אתה מעז להשמיע באוזני מלים בדיאלקט ונציאני, כי גונב לאוזניך שמוצאי מעיר זו. אך אני, סן מרקו, אני שונא את העיר הזאת, אני שונא את הדיאלקט שלה, אני שונא כל מלה שנכתבה אי פעם על העיר הזאת. האם ברור לך הדבר הזה, סן מרקו? האם ברור לכם הדבר, עמיתי?

נגן ראשון: ברור.

שני נגנים יחד: ברור, ברור, ברור!

שלושתם: ברור, ברור, ברור!

מנהל הבימה: לא ארשה כל ביטוי לעג מצדכם, עמיתי... ברור!?

הנגנים: ברור! ברור! ברור!

מנהל הבימה: האם ברור?

הנגנים: (מנגנים ושרים) רֶרֶךְ-רֶךְ-רֶךְ!

מנהל הבימה: אתם גרועים מליצני קרקס. ערב טוב, ערב טוב.

הנגנים: ערב טוב!

מנהל הבימה: אינני מדבר אליכם, ראשי כרוכ. אלא אל הקהל הנכבד, שהואיל לכבדנו בנוכחותו הערב. ערב טוב, ערב טוב! אין דבר עלי אדמות, גבירותי ורבותי, שבלש חרוץ באמת לא יצליח לגלותו. מה גם שהבלש שלנו הוא אדון שארל, שהיה קצין החקירות הטוב במשטרת פאריז. נגנו, נגנו עכשיו

בחיי כפיתי על עצמי בגלל הרוח הארורה הזאת. בליל שימורים. אמי יקירתי הלכה לעולמה, שכבה במיטה, על כר גבוה, אבא ואני ישבנו לידה. לא ראיתי כלום מרוב דמעות. אחרי חצות התחילה רוח ליבב ונשמע הצליל הזה: או או או. כמו משרוקית של שד. למדתי מוסיקה ואבי, שהיה דוור עני, אפילו קנה לי פסנתר ישן. או או או! אני שומע את הצליל הזה ואני חושב לי וחושב: איזה צליל זה? גילגלתי את הצליל בראשי, אבל לא יכולתי להחליט, לא הייתי בטוח, וזה הטריד אותי מאד. קמתי וניגשתי לפסנתר, שהיה פתוח, ולחצתי על קליד. כאילו התפוצצה פצצה בחדרנו הקטן והדל! אבי קם ואמר: אין לך לב, לא אכפת לך על איש. כמעט אמרתי לו שרק רציתי לדעת מהו בדיוק הצליל. אבל הרגשתי שאם אומר זאת הוא יחשוב אותי למפלצת גדולה עוד יותר... שתקתי.

נגן שני: ואיזה צליל זה היה?

נגן ראשון: סול.

מנהל הבימה: (איש בוהמה, מעיל ארוך מאד, כיסים גדולים ובהם ספרים ובקבוקים. צעיף לבן וארוך, יהיר וחלש, מפגין בטחון עצמי ומאבד אותו במהירות) שוב, שוב הפטפוטים לפני ההצגה? רבותי, אני אקנוס אתכם בקנסות שיהפכו לשם דבר בתולדות התיאטרון! אתה מבין אותי, עמיתי היקר?

נגן ראשון: קומאנדי פארון!

מנהל הבימה: קומאנדי פארון? פארון? פארון? דיאלקט ונציאני? ומה שמו של אדוני? (מביט בתכניה) נגן א'! הא! הא! אין לך אפילו שם... ואין אפשר להמטיר קללות על מישהו ללא שם? אתה נבל? ארתורו? צריך לומר: אתה נבל, ארתורו! אתה, ארתורו, נבל! נבל אתה, ארתורו! לא... ברטו? אתה נבל, ברטו? מרקו? אתה נבל מרקו? מרקו אתה נבל! נבל אתה, מרקו! כן, יש להכריז ברבים כאשר מוצאים שם טוב! (שף ידיו זו בזו) המשורר הגדול מאטיאו מריה בווארדו התחיל יום אחד לחבר את יצירתו בת האלמוות (בת האלמוות!)



צילום: שמואל רחמיני

דן צלקה

לאה: אינני רגילה לשתות דברים כאלה, בבוקר, אדוני.
 שארל: גבירתי, רצוני לספר לך על עצמי משפט או שניים. רצוני שתדעי, שלפני המלחמה הייתי קצין במשטרת העיר הזאת, וגם בעת הכיבוש עבדתי עוד כשנה וחצי - ורק אז פרשתי מהשירות.
 לאה: הקפטן סיפר לי עליך, אדוני. אני בוטחת בך בכל לבי, ולא משנה לי כל דבר אחר.
 שארל: כל-כך את סומכת על הקפטן הזה?
 לאה: כן, הוא היה ידידו הטוב של בעלי.
 שארל: ומפני כך את בוטחת בו? (מיישר את שפמו) לאה: כן.
 שארל: ובכן, גבירתי - מצאתי את בעלך. (לאה מתעלפת) אנא, אנא... (הוא משפשף את רקותיה בקוניאק, נוגע בפניה, מודד את הדופק של ידה)
 לאה: איני יודעת מה קרה לי. סלח לי, אדוני.
 שארל: (אחרי הפסקה קצרה) מצאתי אותו. הוא גר לא הרחק מכאן, ובסביבה נמצא גם בית המלאכה שלו ליציקות גבס וארד. רשמתי לך את שתי הכתובות.
 לאה: אתה זוכר, אדוני, את השאלה ששאלתי אותך במכתבי, השאלה שהיא החשובה ביותר - האם הגיעו אליו המכתבים ששלחתי לכתובתה של בת דודתו?
 שארל: אך שלושם נפגש בעלך עם בת דודתו. הרי דרכה מצאתי אותו.
 לאה: אם כן מכתבי הגיעו אליו?
 שארל: כן זה נראה.
 לאה: אבל היו יכולים ללכת לאיבוד?
 שארל: כן, יש אפשרות כזאת.
 לאה: ומה דעתך אתה?
 שארל: דעתי היא, שבת דודתך קיבלה את המכתבים.
 לאה: ומסרה אותם לבעלי?
 שארל: אני משער שכן.
 לאה: ראית אותם ביחד?
 שארל: כן.
 לאה: הם ידידים?
 שארל: כן.
 לאה: ובעלי... אינו לברו?
 שארל: לא.
 לאה: האם ראית גם אותם?
 שארל: גם אותם ראיתי, ויותר מפעם אחת.
 לאה: ומה תאמר לי עליהם?
 שארל: שום דבר מיוחד. אני משער שהם גרים יחד זמן רב.
 לאה: ואיך נראית האשה?
 שארל: (מחייך במהירות, אחר כך מרציץ) אשה צעירה קצת שמנמנה, אוכלת בתיאבון גדול.
 לאה: אשה... מושכת?
 שארל: מושכת... כן.
 לאה: יש להם ילדים?
 שארל: זאת אינני יודע. אבל תוך יומיים-שלושה אוכל להשלים את החקירה. ככל שידוע לי ברגע זה, אין להם ילדים.
 לאה: כן, זהו זה. (מניחה את ידה על חזה, מתנשמת) אני חלשה מאד, וביחוד הרגליים כמו צמר גפן. אם כן, עוד מעט נדע הכל.
 שארל: יומיים-שלושה.
 לאה: אם כן זה נגמר...
 שארל: האם עלי לחשוף את עצמי? לעזור לך להיפגש אתו? להודיע לו על בואך?
 לאה: (בבהלת פתאום) להודיע על בואי? רק לא זה, אדוני. רק לא זה! להודיע על בואי... הוא עלול להיעלם אם יודע לו שאני כאן. (בקול חרישי) יש להיזהר... להיזהר מאד...
 שארל: את ידאי מגזימה קצת, גברת לאה. איש לא נעלם כך. את רעייתו, הדברים שונים כשהם קורים בחיים. אנשים אינם עוזבים את ביתם, את עבודתם, רק כדי להימנע מפגישה.
 לאה: אולי אתה צודק, אבל הוא עלול להיעלם, באמת.
 שארל: סלחי לי על שאלתי, אך האם רק נדמה לי או שמא את חושבת את בעלך לאיש קשה-לב?
 לאה: אני לא ולא. הוא איש עדין, טוב לב.
 שארל: עלי להודות, גברת לאה, שאת משימעה באוזני דבריי-סתרים.

רבותי אמני התזמורת! עודדו בצלילים הערבים את הבלש שארל, הפיחו בו רוח. הנה הוא פוסע בשלג, בשלג ובבוץ. קור אימים, רוח מקפאיה, סגרי חלפנות, אך חלונות המסעדות ובתי הקפה מצויירים בכתובות עליונות ומסולסלות, עצי אשוח בוהקים כמו אוצרות מאלף לילה ולילה, כדורים עדינים סובבים ככוכות סבון, פעמונים זעירים מצלצלים, נוריות נדלקות באור צונן. מארוונות, מתיבות, מתחת למיטות, מוציאים אנשים סרטי נייר מסובכים, מסירים אבק מכוכב, מדביקים רגל של רועה, כתר של מלך, כנף של מלאך. נגנו, נגנו רבותי אמני התזמורת ולוו את אדון שארל, העומד לצאת לחיפושיו. (הבלש מואר) הנה הוא עוטף את עצמו במעיל כבד, כורך סביב צווארו צעיף ארוך (מנהל הבימה כורך סביב צווארו הוא את צעיפו הלבן וחובש לראשו כובע עם אוזניות). רק מקטרת חסרה לו. לא... הנה גם המקטרת. נגנו, נגנו רבותי אמני התזמורת, כדי שיצליח הבלש למצוא את האיש (הבלש נעלם) כדי שתאיר לו ההצלחה פנים... ועכשיו, אבקשם לשנות מעט את דרך נגינתכם ולצאת בתרועה אחרת, אולי במשהו בארוקי, אם טוב הדבר בעיניכם. יש משהו נעים בבארוק. המזיגה הנכונה של כאב ועונג. פתחו בנגינתכם לכבוד המכונה המופלאה. (התיאולוגיאון מואר לפתע באור ומפורז. זהו עמוד יווני. הנגנים מפסיקים לנגן ונשמעת מוסיקת התיאולוגיאון: תוף, חליל, קולות מסוגננים של ציפורים וחיות ג'ונגל. כמו אורות פרוסומת מרצדים, מופיעות במהירות ביוניט ובעברית האותיות: תיאולוגיאון, אך מיד חסרות במלה היוונית ה־0 ובמלה העברית ה־ו, האותיות נעלמות ואחריהן הצלילים. מנהל הבימה מרים את ידו בברכה אל התיאולוגיאון, אחר כך כורע ברך, משתרע אפיים ארצה. שוב נשמעים ברדיו שידורים חגיגיים, שירים, חדשות... הבלש פוסע, שלג, מודעות רחוב. הוא עובר ליד מנהל הבימה היושב ליד פח מנוקב, שאש כוערת בו, שותה יין מבקבוק ומפעם בפעם זורק לתוך הפח דפים שהוא תולש מתוך ספר. חלון בית קפה מואר בקישוטי-חג. אוטומט עם ראש מג חבוש תרכוש. הבלש עוצר ליד האוטומט, מכניס מטבע. ראש המג נע, נעה ידו. הבלש מוציא כרטיס גורל. הוא עוצר ליד חלון הראווה לעיין בו.

תמונה 2

לאה: האם כאן משרד החקירות?
 ד"ר אורבן-ואלד: (בפתח דלתו) הרשי נא להציג את עצמי, דוקטור אורבן-ואלד. לבדי אני גלמוד לחלוטין בחג המשפחות. האם תואילי להיכנס אלי, לחלוק אתי תרגול הודו ממולא יפה, תפילה בחצות, קצת חיבה לקראת בוקר? ובכן, מה תשובתך, גברת צעירה?
 לאה: איפה משרד החקירות?
 ד"ר אורבן-ואלד: בחדר הסמוך. אך הצעתי בעינה עומדת, חמודות. הדלת אינה נעולה.
 לאה עומדת לפתוח את הדלת.
 מנהל הבימה: רק רגע קט, העלמה (אומר את שם השחקנית) אמרתי וחזרתי ואמרתי מאות פעמים: יהיה התפקיד אשר יהיה, יראו בגדיך אשר יראו, תמיד יש לנו חובות מסויימות כלפי הקהל. שום אמנות אינה טהורה! (פותח את מחשוף שמלתה, מתקן את שערה, מורח שפתון על שפתיה בעפרון שהוציא מכיסו) עכשיו!
 שארל: בוקר טוב, גברתי. חג מושלג יש לנו, כמו שצריך. אני מקווה שקישטו יפה את המלון שלך?
 לאה: כן עץ יפה, הכל נקי ורחוץ. והכוכב בפסגת העץ - ענק.
 שארל: וחדרך נוח, גברת לאה?
 לאה: נוח מאד, אדוני.
 שארל: מים חמים?
 לאה: (בנימוס) תודה על דאגתך.
 שארל: אולי תסירי את מעילך? כך טוב יותר. השמלה מתאימה לך מאד.
 לאה: האם באמת אתה חושב כך, אדוני?
 שארל: כמובן. האם תשתי קפה? יש לי כאן תרמוס ועם קפה חם. קפה אמיתי, עם חלב והרבה סוכר.
 לאה: שתיתי קפה לפני שיצאתי מן המלון.
 שארל: אולי קצת קוניאק?

לאה: אנא, תמשיך לעזור לי, עד שהדבר יסתיים. כך או כך, זה לא יקח הרבה זמן.
 שארל: אני לשרותך.
 לאה: בת כמה היית אומר שאני, אדוני?
 שארל: (אחרי הפסקה) בת שלושים ושתיים, שלושים? (מיישר את שפמו)
 לאה: אני בת עשרים וארבע.
 שארל: החורף, גברת לאה, מסרב את הכל.
 לאה: אתה אדיב מאד. האם במקרה אתה מכיר איזה מכון יופי? לא רחוק מכאן?
 שארל: כן, אני מכיר.
 לאה: ומהו בדיוק מכון יופי? מה עושים בו? הייתי צעירה מדי...
 שארל: מכון יופי? לא הייתי בפנים אף פעם. אני משער שמעסים שם את הגברות, מנקים את עורן, צובעים את שערן, מיישרים אותו או מסלסלים, מרפדים את הפנים במסכות קוסמטיות...
 לאה: האם יהיה עלי להתפשט?
 שארל: אולי באחד השלבים, כמו במעשה האהבה.
 לאה: (מחייכת בכישנות לשמע דבריו) האם אוכל להישאר בזרוע חבושה בזמן העיסוי?
 שארל: מדוע לא? אבל מהו הדבר שמטריד אותך כל כך, גבירתי?
 לאה: (לעצמה) לא, לא. אני חוששת ממכון היופי. לא אוכל לעמוד בזה עכשיו. תוך יומיים שלושה אתה אומר, אדוני?

תמונה 3

מנהל הבימה: רבותי אמני התזמורת, האירו נא לאדון שארל את דרכו בסמטאותיה המושלגות של עירנו. המסוגלים אתם, רבותי, לחקות תכתוך פרסות סוסים, צפירות מכוניות, את שאון גלגלי הרכבת התחתית? עזרו בידו לעבור בשלום את הלילות השחורים, את הבקרים החיוריים ולגלות את האמת על בעלה של גברת לאה. (מפנה את ראשו אל עמוד התיאולוגיאון) היש דבר טוב מן האמת? כלום אין האמת חותם האל? האם זה כך? (מפקק, עוטף את צווארו בצעיפו הלבן)
 שארל: (עומד מול ראי, נוגע בשני צדי פניו, פעם בצד אחד, פעם במשנהו) שוב ושוב ושוב הם מתרחקים! צד שמאל... צד ימין... הם מתרחקים! יבוא יום וכל דמיון ביניהם יעלם!
 לאה: בוקר טוב, אדון שארל.
 שארל: חג הוא זמן טוב לבילוש. אנא שבי, ובכן, ילדים אין. בעלך חי עם אשה ששמה לואיזט. היא בגילך, אולי מבוגרת בשנה, שנתיים, לבעלך יש בית מלאכה ליציקות. השוק עדיין לא גדול, אבל יש למקום סיכוי טוב. האשה עובדת בחנות כובעים. אין הם יוצאים הרבה, הם מבילים בביתם, לפעמים בקולנוע.

לאה: איך אוכל לראות אותו בלי שיראה אותי?
שארל: מרחוק?
לאה: (אחרי היסוס) לא.
שארל: הדרך הטובה ביותר היא לבקר כלקוחה ולבקש פסל, לגן או לספרייה. תחפוש קלה - והוא לא יכיר אותך. פיאח בצבע אדמוני, משקפיים, סוכריה בפה.
לאה: (מליטה את פניה בידיה) רוח רעה הביאה אותי לכאן. לא הייתי צריכה לצאת. תמיד הייתי חלשה, וידעתי שבאיזה שהוא מקום מצפה לי פגיעה, מאז הייתי קטנה. לא הייתי צריכה לבוא!
שארל: לא קשה להתחפש ולהתאפר.
לאה: (לעצמה, בהירהור) אף פעם לא למדתי להעמיד פנים. תמיד הייתי אומרת את האמת בגלל חולשתי, בגלל חולשתי המחפירה. תמיד קנאתי בחברותי שידעו לשקר.
שארל: אבל מהו הדבר הזה שבגללו את מתייסרת כל כך?
לאה: האם לא ניחשת עדיין?
שארל: ואיך יכולתי לנחש?
לאה: (רטט בשפתיה, שיניה נוקשות, היא מפשילה את שרוולה ומושיטה אליו את זרועה).
שארל: מספר! מחנה ריכוז?! אני באמת מצטער, באמת. זה דבר איום ונורא.
לאה: כן, דבר איום. האם מבין אתה עכשיו?
שארל: (שתיקה) מבין? אינני מבין דבר, כה יעזור לי האל!... הייתכן שבעלך לא ענה למכתבך, אחרי שהודעת לו על יציאתך מ... מ... משם? ועכשיו את חוששת שמא יעלם אם יודע לו שאת כאן? כה יעזור לי האל, אינני מבין מכל זה דבר.
לאה: אדון שארל...
שארל: אבל גבירתי, את טועה, את טועה. אנשים לא זו בלבד שחיכו ליקיריהם בגעגועים עזים, אלא עשו הכל כדי למצוא את בני זוגם, את הוריהם וילדיהם.
לאה: הייתי צריכה להיעלם.
שארל: מה את סחה, גברת לאה! את אומרת דבר אסור ולא הגיוני. הרי אני מספר לך שרכבות אנשים פרצו בככי של אושר למראה יקיריהם החוזרים. ודאי אינך קוראת עתונים, אינך רואה יומני קולנוע. כל יום, כל שבוע אותן תמונות. אני עצמי ראיתי פגישות מרגשות בתחנות רכבת. אינך יודעת מה מתרחש סביבך.
לאה: אני מכירה את בעלי היטב, הוא אהבתי הראשונה והיחידה. הכרתי אותו עוד כשהייתי ילדה. הוא אדם חזק, ידיו חזקות, גופו חזק. הוא יכול לעבוד על פסליו שעות רבות ללא ליאות. אבל נפשו עדינה, שבירה. אני יודעת שלא יכול היה להשיב לי על מכתבי... ושאינן הוא פוחד משום דבר בעולם יותר מאשר מהופעת. איש אינו זקוק לרוח רפאים לא קרוא.
שארל: מה שאת אומרת לי כאן, נראה לי טירוף ילדותי ואי הבנה, ולבי אומר לי, שאחרי שתתראי עם בעלך ישתנה הכל. ואני גם חוזר בי מדעתי שהוא קיבל את מכתבך ולא ענה לך. לא ייתכן. ודאי נפלה כאן איזו טעות מזוהה.
(לאה צולבת את ידיה על חזה, שפתיה רוטטות.)

תמונה 4

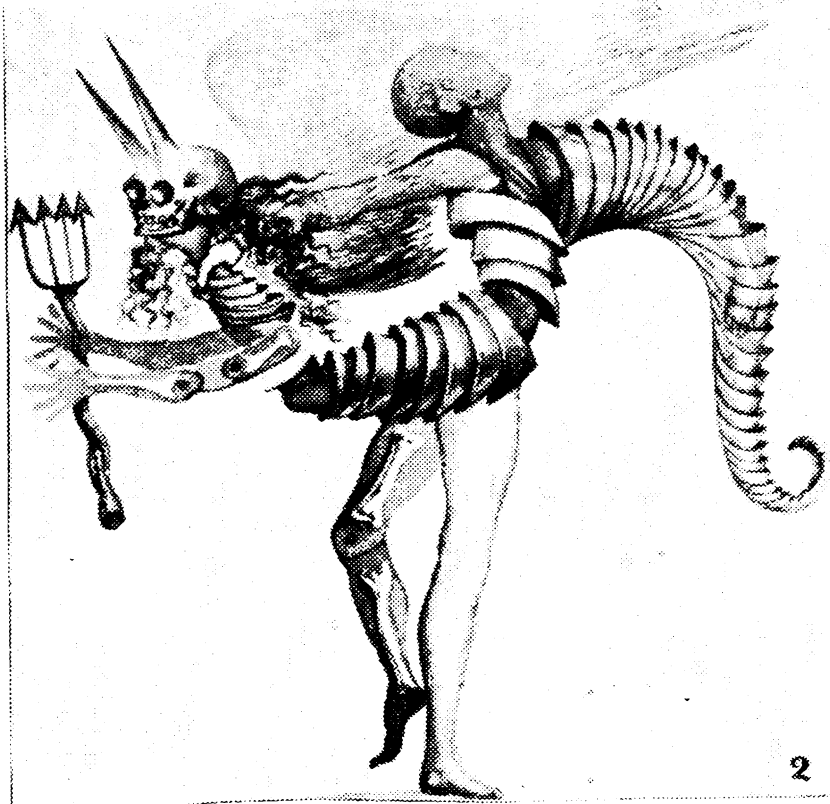
בתזמורת מתפרעים קצת. מישוהו משתעל. ריב קצר. אחד הנגנים שותה בירה ומשליך את הבקבוק.
מנהל הבימה: רבותי אמני התזמורת! היכולים אתם להשמיע צלילים שלשמעם יקוו דמעות בעיני בעלה הצעיר של הגברת לאה? צאו בנגינתכם, רבותי אמני התזמורת, ועזרו לגברת לאה האומללה! הם כבר מגיעים לבית המלאכה. הסעירו את רוחנו. קרעו את לבנו ואחר כך אחו אותו, כי לשם מה נוצר, יותר לי לשאול, לשם מה נוצר הלב, אם לא להיקרע ולהתאחות?
אלי: (לבוש סרבול לבן, עפרונות רבים בכיס עליון) הנה... (קורא מעתון) הבית ב"סימן הערסל" נפתח שוב לשמחת כל תושבי הרובע. אחרי שהיה סטודיו לפסלי גנים, לריהוט ימי, בית מרקחת ידוע, מסעדה שאליה היו מגיעים מכל קצוות העיר, ואחרי שהיה מחסן בעת המלחמה, חזר להיות המקום בית מלאכה ליציקות גבס וארד. אף שהיקף ההזמנות עדיין אינו

גדול, כבר ניכרת בו תכונה רבה, המקום עליו, רוחש חיים, רבים באים לקנות פרוטומות, או לפחות להביט בהן. בעל המקום עצמו היה פסל ופסלו הגדול, המפתיע בדקות מימדיו, דקות הנחשבת מנוגדת לטבע הפיסול, ניצב ליד אחד הקירות. זהו פסלו של מיכלאנג'לו, הגאון האיטלקי העצום והמיוסר (מחיך לעצמו במבוכה ומעווה קצת את פניו). עתה אין הוא מפסל עוד בעצמו, אלא מקדיש את כל הידע שצבר ואת כל עיתותיו ליציקותיו הנאות והקפדניות. לשאלתנו על אודות פסלו המוזר השיב, שבזמנו ביקש לפסל את מיכלאנג'לו, את גאון הרנסנס (הוא מעווה שוב את פניו במבוכה). האיש שהיה המכוער ביותר בעירו ובו בוערת הכמיהה אל היופי הנשגב ביותר. (מחוזה תנועת ביטול בידו). גם חנויות אחרות ברחוב נפתחות כמו פטריות אחרי גשם, ורבות עוברות שיפוצים, כאילו מוחזר חיוך אל פניהן. חג שמח לכל קוראינו ותהיה שנת 1946 שנת אושר לכל תושבי הרובע שלנו... לואיזט תשמח. אולי היה צריך לסלק אותו מכאן. (מצביע על פסלו) כן, צריך לעשות זאת. (הפסל מואר באור בהיר מאד, כולו שטוח, צדודית ענקית). כן, כן, כך אעשה. (נכנסים לאה ושארל)
שארל: צהרים טובים!
לאה: (שתיקה) בבקשה... (לאה פותחת את פיה ללא צליל. היא מביטה על הפסל)
שארל: (במהירות) גברת זו מחפשת פסל לקשנ' בו את ספרייתה.
אלי: ועל איזה פסל חשבת?
לאה: שותקת.
שארל: מתחיל לדבר.
אלי: (ממשיך) בשביל ספריות - יש לנו פרוטומות של גדולי ההוגים והסופרים, ואולי יתאימו גם פסלי האלים האלה, ואם את מעדיפה חיות - יש לנו אריות ונמרים והנה אקטיאון ההופך לאיל, הגילגול של הפנה.
לאה: (בקול נמוך) כן.
אלי: ויש לנו סתם חיות, כלבים - דלמטיים, דוברמנים.
לאה: הפסלים שלכם מוצאים חן בעיני.
אלי: (קופא) לאה!
לאה: (נסוגה לאחור) ידעתי, ידעתי שכך זה ייגמר (פורצת בבכי)
שארל: ברשותכם אצא לי עכשיו.
שניהם: לא!
שתיקה
שארל: דברים רבים מצפים לי היום...
מוסיקה וקול: (ברדיו) פִּי־מִי־נָה מִי־יָן...
שארל: (רץ החוצה) אחכה ליד הקיוסק.
שתיקה. יותר גבוה: פִּי־מִי־נָה מִי־יָן... (מוחזר הד הנמשך זמן מה)
לאה: לא ציפית לראות אותי, אלי.
אלי: שבי, שבי כאן, רק רגע, אשים לך כרית על הכסא הזה. המושב קשה.
לאה: איני זקוקה לכרית, תודה. (יושבת) אם כן, יש לך בית מלאכה...
אלי: כן, באביב, בקיץ בטח תגדלנה ההזמנות.
לאה: ואתה, אתה עדיין מפסל?
אלי: לא, לא.
שתיקה.
אלי: צבעת את שערך?
לאה: זאת פיאה.
אלי: היכרתי אותך ברגע שאמרת את המלה הראשונה. (היא מסירה את הפיאה) שערותיך נשארן כפי שהיו.
לאה: בוודאי נלחצו קצת מהפיאה.
אלי: אני מרגיש נורא שלא עניתי למכתבך.
לאה: ואיפה הם? איפה המכתבים האלה?
אלי: החזקתי אותם בכיס מעילי. אחר כך הבאתי אותם לכאן, אבל פחדתי שמישהו יראה אותם, לכן שרפתי אותם.
לאה: מישוהו? המאהבת שלך?
אלי: מאהבת זה נשמע מלא חטא...
לאה: סלח לי, לא התכוונתי. אתה אוהב אותה?
אלי: כן.
לאה: (במהירות) ואתה לא אוהב אותי - עוד?
אלי: תשמעי...
לאה: אתה לא אוהב אותי... סלח לי... אבל זה

חשוב שתגיד לי כן או לא...
אלי: תשמעי...
לאה: היית רוצה שאעלם שוב?
אלי: מה את אומרת?
לאה: שאעלם ולא אטריד אותך שוב?
אלי: אני יודע שאת שונאת אותי עכשיו.
לאה: לא ענית למכתבי.
אלי: לא יכולתי, לא יכולתי לענות...
לאה: ברחת ממני, וגם עכשיו, אני רואה בעיניך שאתה חושב איך להימלט.
אלי: לא.
לאה: מחייכת בחיוכה היפה וקמה.
אלי: את הולכת?
לאה: האם תציג אותי לפני אהובתך?
אלי: לא...
לאה: אתנהג יפה.
אלי: לא, לא.
לאה: האם תבוא אלי לבית המלון? קרוב לכאן מאד. אני נמצאת שם כל היום, אני לא יוצאת. קר עכשיו. אל תברח ממני, אלי. לא אהיה כאן זמן רב. לו באת לשוחח אתי פעם אחת, היה לי נעים מאד. לא אדבר כמו עכשיו. אני מדברת ככה רק מתוך מבוכה, אמרתי דברים מיותרים. איני רוצה לגרום לך סבל או טרחה. באמת. אתה מאמין לי, נכון? תבטיח לי שתבוא. (מושיטה אליו את ידה. הוא נסוג פתאום, אחר-כך נע כלפיה כדי לטשטש את תנועת הרתיעה) אתה לא פוחד ממני נכון, אלי?
אלי: מובן שלא, מובן שלא.
לאה: תבוא אלי למלון?
אלי: אבוא.
לאה: זאת הבטחה?
אלי: כן.
לאה: הבטחה?
אלי: כן, אני אבוא.
לאה: אני רואה כאן חנוכיה...
אלי: עותק. לפי תבליט עתיק. אנשים מתחילים להיזכר.
לאה: גם אתה?
אלי: אני לא יודע.
לאה: אני מחכה לך, כן?
אלי: כן, אבוא למלון.

תמונה 5

לאה: ומה אעשה עכשיו? מה אעשה? ידעתי שכך יהיה אבל תמיד - התקווה. חלמתי על הפגישה הזאת והתקווה לא נעלמה רק התעננה והעציבה. הן לאה, עליך להתבייש...
שארל: גברת לאה?
לאה: הוא הבטיח לבקר במלון.
שארל: אמרתי לך שכך יהיה! צעיר מרשים מאד.
לאה: (מחייכת בסיפוק וגאווה) ואתה יודע שלא השתנה, פניו פתוחות והגונות כמו שהיו פעם. רק... כשהוא מביט באחד הפסלים האלה, עיניו רכות יותר מאשר כשהוא מביט בי, ואני... אני מעריצה אותו כמו פעם. אני רואה אותו בסרבול הלבן שלו, עם העפרונות, והוא בעיני כמו מלך, מלא הוד והדר. לא היה לי די להתבונן בו, רציתי להסתכל בו עוד ועוד. הייתי מאושרת ודיברתי הבלים. לו רק היה מביט בי פעם אחת כמו לפנים.
שארל: את עדיין זקוקה לי היום?
לאה: הייתי רוצה לראות את אהובתו.
שארל: בואי הסתתרי כאן. היא תביא לו ארוחת צהריים. (הם מסתתרים מאחרי האוטומט עם ראש מגיד העתידות).
לאה: האם הגורלות שמוציאים מהאוטומט הזה הם תמיד מאושרים?
שארל: אני משער שכן. מי ירצה לצער את הלקוח?
לאה: (שמה מטבע באוטומט. ראש המגיד נע, נעה ידו. היא מוציאה פתק) כן.
שארל: ומה כתוב שם?
לאה: (מכניסה שוב מטבע, מוציאה פתק) צדקת.
שארל: את מצפה לבשורה רעה?
לאה: אתה צודק - לא אטריח עוד את מגיד העתידות.
מן הרחוב נשמעים שירי חג המולד של ילדים. רדיו.
שארל: אם כן, הבטיח לבוא?
לאה: יש לי הרגשה שכבואי לכאן עשיתי משהו



אסור ומביש. בוודאי משהו רע משך אותי לבוא. שאם לא כן למה אני מרגישה יסורים קשים כל כך? הרחובות המוארים, השלג, קישוטי החג - אני פוחדת מזה. הייתי רוצה לחזור אל חדרי, לסגור ילונות, להגיף תריסים... שארל: תאכלי אתי ארוחת צהריים? לאה: אני לא יכולה. שארל: מדוע? לאה: (מהססת זמן רב) אני מצטערת... איני אוהבת לראות אנשים אוכלים מולי. לואיזט עוברת לידם, בידה סל מכוסה במפה. היא מפומטת לעצמה שיר. עוצרת ליד חלון ראווה ומתקנת את שערה, צובעת את שפתיה בשפתון, מחייכת לעצמה ונכנסת אל בית המלאכה). לאה: יפהפיה! שארל: לא יפהפיה, אבל אשה נאה למדי. לאה: כמה יפה היא לבושה, המעיל הזה, הצווארון, הנעליים. אלה בגדים של אשה צעירה מאד, נכון? שארל: אני לא יודע. לאה: אתה מנסה להמעיט מקסמה, אדון שארל. שארל: לא, לא, את מגזימה. לאה: אני פוחדת. שארל: בעלך הבטיח לבוא, אל תשכחי זאת. לאה: כן, הוא הבטיח, אבל... שארל: שוב את דואגת ללא צורך. לאה: כמה קשה היה לו לומר זאת, באיזה אי רצון, באיזה מתח... זה כל כך לא צודק, לא צודק... כמעט לא הסתכל בי. אולי נכון שיש שני סוגי בני אדם, אלה שנולדו רק לאושר, ואלה שנולדו להיות מקוללים בכל. שארל: אלה דברים ילדותיים, דברים של פחדים ואימה. לאה: כל-כך יפה, הפרווה, הנעליים, אולם יש אנשים מקוללים, כשאני מסתכלת לאחור, הכל מתפרק כמו חורבות של עיר, קורסות ונופלות. רק הבית של אלי עמד עד עכשיו, בית שלא התפרק בחוב מלא לבנים וחצץ וברזלים מעוקמים, חורבות ענק, הבתים מתמוטטים פנימה, אל תוך עצמם. לא נופלים ישר, כמו עצים, ראיתי זאת, אבל הבית שלו שארל... עם גינה, עצים. שארל: את דואגת לשוא. לאה: הנה היא חוזרת, הבט, כל הגברים מסבים את ראשיהם כשהיא עוברת, כמה יפה היא נראית, הפרווה הזאת... כמו רעמה של אריה. שארל: כדי שגברים יסבו את ראשיהם, לא צריך להיות מיס עולם, גברתי. (פותח מטריה)

2

בנעיצת סיכות... אלי: אינך מכירה אותה. לואיזט: זה אתה, אתה שאינך מכיר אותה, שאינך מכיר בני אדם. אתה לא לוחם, אף פעם לא לוחם, ואתה חושב שאנשים אחרים הם כמוך. אלי: (מחבק אותה) את טועה, לואיזט. לואיזט: אם אתה כל כך בטוח, למה שלא תשלח לה מכתב למלון ותצווה עליה להסתלק? אני עצמי אקח את המכתב, אפילו אקוד לפניה קידה, אביא לה זר פרחים ענק, מה שתרצה. אלי: לא! לואיזט: אתה מחוויר כל כך! לא אעשה שום דבר בלי רשותך, הירגע, אוצרי. אלי: עלי לבקש ממנה סליחה. לואיזט: סליחה על מה? על זה שאתה אוהב אותי, ושאתה אוהבת אותי? מה המעשה הרע שעשית? האם ידעת שהיא חיה? האם לא היית חולה שבועיים אחרי שקיבלת את מכתבה הארוך? על מה אתה צריך לבקש סליחה? אלי: אשמתי ברורה. לואיזט: לא, לא, אתה לא אשם - אתה חלש. אבל אני לא אוותר! לא אוותר! אציל אותך מפניה כמו שהצלתי את חיך, בעל כורחך. אציל אותך שוב. אלי: כשקיבלתי את המכתב הראשון, הייתי צריך לצאת מייד, להגיע אליה לפני כולם, להיות לידה, לנשק את רגליה, מייד, כמו שהיתה אז, מלאה פצעים. ייתכן, שהייתי משתנה, אולי הייתי יכול לאהוב אותה, אולי הייתי מתייסר אותה, הייתי יכול לבכות אתה, כמו פעם: אלכוהול, מוסיקה - יכולתי לבכות בקלות. לואיזט: ולא נסעת אליה בגללי?! ואני אשמה בזה? אבל אני לא אכנע, לא אכנע! (יוצאת בזעם).

בנעיצת סיכות... אלי: אינך מכירה אותה. לואיזט: זה אתה, אתה שאינך מכיר אותה, שאינך מכיר בני אדם. אתה לא לוחם, אף פעם לא לוחם, ואתה חושב שאנשים אחרים הם כמוך. אלי: (מחבק אותה) את טועה, לואיזט. לואיזט: אם אתה כל כך בטוח, למה שלא תשלח לה מכתב למלון ותצווה עליה להסתלק? אני עצמי אקח את המכתב, אפילו אקוד לפניה קידה, אביא לה זר פרחים ענק, מה שתרצה. אלי: לא! לואיזט: אתה מחוויר כל כך! לא אעשה שום דבר בלי רשותך, הירגע, אוצרי. אלי: עלי לבקש ממנה סליחה. לואיזט: סליחה על מה? על זה שאתה אוהב אותי, ושאתה אוהבת אותי? מה המעשה הרע שעשית? האם ידעת שהיא חיה? האם לא היית חולה שבועיים אחרי שקיבלת את מכתבה הארוך? על מה אתה צריך לבקש סליחה? אלי: אשמתי ברורה. לואיזט: לא, לא, אתה לא אשם - אתה חלש. אבל אני לא אוותר! לא אוותר! אציל אותך מפניה כמו שהצלתי את חיך, בעל כורחך. אציל אותך שוב. אלי: כשקיבלתי את המכתב הראשון, הייתי צריך לצאת מייד, להגיע אליה לפני כולם, להיות לידה, לנשק את רגליה, מייד, כמו שהיתה אז, מלאה פצעים. ייתכן, שהייתי משתנה, אולי הייתי יכול לאהוב אותה, אולי הייתי מתייסר אותה, הייתי יכול לבכות אתה, כמו פעם: אלכוהול, מוסיקה - יכולתי לבכות בקלות. לואיזט: ולא נסעת אליה בגללי?! ואני אשמה בזה? אבל אני לא אכנע, לא אכנע! (יוצאת בזעם).

שלא היינו צמודים שעות רבות במיטתנו, למרות הקור, והפחד והעולם המקומם אדם נגד רעהו. את יודעת, גברתי, איך הוצאתי אותו מציפורני התלוינים! איש לא יגנוב אותו ממני, לא החיים ולא המתים. ואם לא אוכל אחרת - אהרוג! אני מכירה רוצח שכיר אחד. איני דורשת הרבה, גברתי, רק שיהיה לי קצת נוח, אחרי כל השנים האלה, בגדים נאים, תכשיט או שניים, חופשה כדי להרגיש חג. אנא, דברי אלי, גברתי, עני לי. אפרודיטה (בפוליטיקוס): קרבי, ילדה, אל חוג האור, גלי לי את פניך, לבך הרך רווי אהבה. יפה שאת דואגת לחלקתו של שערך, ליפי הצפורניים. אתך הצדק, ילדתי, שאת כמהה לחגיגה. הלב נוגה בלי חגיגה. לכן, תמיד תקפידו על הצימוק שבעוגות. דעי, שהרוצח עשוי להיות לעזר רב. עכשיו - סדרי תסרוקת, קמרי יפה את הגבות, עשי שעל המצח יהיה תלוי תלתל חמוד, לפני שובך הביתה. עקב הנעל, השבור, תקני, כי זה פוגע בטפיתך החיננית. לכי, חייכי בדרך לכל מבט סגידה חושק, שלעברך שלוח. חייכי בפה קפוץ מעט, השפילי את עיניך, שגרי תמיד איתות-תשובה לכל מבט של חשק, ואל תהיי כה אדישה, כבויה ומסוגרת. האדישות היא סכנה, הגאווה - סם מוות! לואיזט: ומה עלי לעשות עכשיו, גברתי? אפרודיטה (בפוליטיקוס): הספינס הזה שאת רואה, אשר בבית הספר ודאי למדת אודותיו - הוא שבפיו תשובה לך. קרבי, ילדה, אל תחששי. ראי: יצור-כלאיים, שראש אדם לו, שדי-אשה, כפות-ארי, כנפיים של נשר; חלציו - חלציו שור בר, אך הוא נראה כך רק לאנוש; למביני כל רז ורמז, לנו, גלוי סודו: הראש - תבונה; כפות ארי - עוז רוח, חלציו השור - זה הרצון; כנפו המקופלת - סימן ואות לדומיה. ילדה, הספינס אומר לך - דעי, רצי, העיזי, אך תמיד שתקי, אף הגה. לואיזט: (קדה קידה ילדותית) תודה לך מכל הלב, גבירתי. (יוצאת במהירות) לאה: (פונה אל האלה) גבירתי, אני לא יודעת כיצד לפנות אליך ואיך לבקש את עזרתך. אהבתי את אלי מימי ילדותי, מאז ראיתי אותו עם אמו ואחותו בתיאטרון ילדים, ואחר כך ביום הולדתו התשיעי. וייתכן גם שאהבתי אותו קודם, כי הייתי מעדיפה אותו על פני כולם עוד כגן הילדים. וכאשר בחר בי, לא יכולתי להאמין באושרי, כשאמר לי פתאום: אל תסעי, אינני יכול בלעדיך. הייתי בת שמונה עשרה כשנישאתי לו, הייתי צעירה מאד וביישנית. ואהבתנו נקטעה על ידי מלחמה, מחבוא, מחנה. כולם נרצחו, משפחתי ומשפחתו. האיש היחיד שנותר לי הוא בעלי. האם האות הטבוע בי כה מחריד? האם לישון לידי הוא כמו לישון ליד תמנון רטוב וחלקלק? (אפרודיטה מתחילה לרדת במעלית האחורית, לאט מאד) בשנה שהיינו יחד, למרות ביישנותי, האם לא עשה יותר מאשר בכל חייו עד אז? והאם לא היה

בנעיצת סיכות... אלי: אינך מכירה אותה. לואיזט: זה אתה, אתה שאינך מכיר אותה, שאינך מכיר בני אדם. אתה לא לוחם, אף פעם לא לוחם, ואתה חושב שאנשים אחרים הם כמוך. אלי: (מחבק אותה) את טועה, לואיזט. לואיזט: אם אתה כל כך בטוח, למה שלא תשלח לה מכתב למלון ותצווה עליה להסתלק? אני עצמי אקח את המכתב, אפילו אקוד לפניה קידה, אביא לה זר פרחים ענק, מה שתרצה. אלי: לא! לואיזט: אתה מחוויר כל כך! לא אעשה שום דבר בלי רשותך, הירגע, אוצרי. אלי: עלי לבקש ממנה סליחה. לואיזט: סליחה על מה? על זה שאתה אוהב אותי, ושאתה אוהבת אותי? מה המעשה הרע שעשית? האם ידעת שהיא חיה? האם לא היית חולה שבועיים אחרי שקיבלת את מכתבה הארוך? על מה אתה צריך לבקש סליחה? אלי: אשמתי ברורה. לואיזט: לא, לא, אתה לא אשם - אתה חלש. אבל אני לא אוותר! לא אוותר! אציל אותך מפניה כמו שהצלתי את חיך, בעל כורחך. אציל אותך שוב. אלי: כשקיבלתי את המכתב הראשון, הייתי צריך לצאת מייד, להגיע אליה לפני כולם, להיות לידה, לנשק את רגליה, מייד, כמו שהיתה אז, מלאה פצעים. ייתכן, שהייתי משתנה, אולי הייתי יכול לאהוב אותה, אולי הייתי מתייסר אותה, הייתי יכול לבכות אתה, כמו פעם: אלכוהול, מוסיקה - יכולתי לבכות בקלות. לואיזט: ולא נסעת אליה בגללי?! ואני אשמה בזה? אבל אני לא אכנע, לא אכנע! (יוצאת בזעם).

תמונה 6

לואיזט: היא נמצאת במרחק כמה בתים מאתנו! הדבר הזה לא נותן לי מנוח. אתה שומע אותי? זה לא נותן לי מנוח. ואתה שותק ושותק. היא נמצאת כאן, ממש לידנו. ואולי אני אפילו נתקלת בה בשאני יוצאת מהבית בלי לדעת זאת. ואתה אינך עונה לצלצול הפעמון, אינך פותח את הדלת, אינך הולך לבית המלאכה. מי יודע איזה שם רע יכולים להוציא ימים כאלה לבית המלאכה שלנו! קונים הם דגישים מאד, רגישים מאד, כמו איילות מפוחדות. אתה שומע אותי, אלי, תגיד משהו, אני רוצה לשמוע את קולך! ומתי נלך לקנות לך חולצת משי לכבוד הסילבסטר? במשך כל המלחמה רק דיברת על זה שאתה רוצה חולצת משי ורק ברגע שתלכש אותה, תדע שהכל נגמר. אז בוא, בוא נקנה לך חולצה. דבר אלי, אלי, דבר, למה היה צריך ליפול דווקא עלינו אסון גדול כזה? דבר אלי, אלי, אלי, מתוך שלי, תגיד כמה מלים ללואיזט שלך. אלי: זרועה חבושה. לואיזט: דבר אלי, אהובי. אלי: אני לא יודע... לואיזט: האם תלך אליה למלון? אלי: האם אוכל לא ללכת? לואיזט: אתה יכול לא ללכת! מאיזה חור היא יצאה, האשה הזאת, כדי להרוס את חיינו? שתעלם מכאן, שתחזור לה. אבל אני יודעת שהיא לא תסתלק מרצונה. היא באה להפריד בינינו ולהרוס אותנו. הן, הלוואי שידעתי איזה כישוף, איזה קסם שחור, הלוואי שיכולתי לפגוע בה מרחוק על ידי השבעה,

תמונה 7

מנהל הבימה: לפניכם, בזמנים קדומים, ניגנו האלים מוסיקה שנשמעה בכל פינות התבל. האם תוכלו רבותי אמני התזמורת לחקות את מוסיקת האלים? עזרו לאשה המסכנה, אשה שבאו לחמוס ממנה את היקר לה, את אהבתה! האם עליה לשלם על פשעי העולם? העולם הוא ממלכת החטא - האם על אשה אוהבת להתיר את פקעות קשריו עקובי הדם? אנא, נגנו, נגנו, למען ישמעו האלים את נגינתכם, אל תחרישו... (אט-אט מואר התיאולוגיאון. האותיות היווניות והעבריות מתחילות לרצד. לואיזט עומדת מול התיאולוגיאון בעמידת תחנונים. לפתע מופיעה למעלה - עולה במעלית מאחור - אפרודיטה זהובה, עירומה, עטופה בד שקוף, מחייכת בשפתיים פעורות קצת, אזורה ארוך ורך. נשמעת מוסיקת התיאולוגיאון: חלילית, תוף, קולות-חיות-וציפורים מסוגננים. בפעם הראשונה נראה ספינס מצרי למרגלות העמוד. לואיזט: גברתי! כלום לא הגיע הזמן, גברתי, שאת בעצמך תיפגעי מהבוז והאיבה שנוהגים בך? הבוז בכוחך העצום? אני אוהבת את אלי בכל מאודי. בשנתיים ימים שאנחנו יחד, עברו רק מעט לילות

הדבר הודות לאהבתנו? (רק חצי גופה של אפרודיטה נראה) האם לא היתה זו הקטורת האהובה ביותר עליך. גברתי, לבלוב זה שעוררת? עני לי... (ראשה של אפרודיטה נעלם עם ארבע המלים הבאות) אמרי לי מה לעשות? איך לנהוג? הו, גבירתי! אנא, הופיעי שוב לפני! (מוסיקת התיאולוגיאון, מופיעה תמיס. עיניה קשורות, בידיה מאזוניים, חרב גדולה. גלימה ארוכה ורכה, גוף אפרודיטה, עטוי גלימה רבת קפלים. שערותיה פסוקות באמצע) תמיס (בהכסאמטרים): הו יקירה, גם הפצרת, גם הגרת רוב דמעות שצרבו לך. אך היפה תסתתר, לא תראה את פניה. תמחה את, כל ישותך משתאה - אך אולי כך מוטב. כן, הקסם רב בה, יופיה מהמם, ויראה ושמחה הוא משפיע - אך היא קשוחה, אכזרית. דעי, בין דרי השמיים אין גם אחד שימנע רחמיו מפניך. פגעו בך, סבל גדול עברך, אין מניין ומספר לפצעך, עול נורא במדבר העולם, ילדתי, נעשה לך. לאה: לא יאמר זאת איש בפני, אך רבים חושבים בסתר לבם שאין הצדק אתי. תמיס (בהכסאמטרים): אל לך לחשוב על לחשי השטנה בלב איש לעת לילה! חוק שורר בעולם - ואחד הוא לכל. אם חלילה יום יבוא והחוק ימחה - אז תוהו ובוהו על צווארו של עולם יונחתו כלהב החרב. לאה: דבר לא יחזירו אלי, לכל אחד לוחש הצדק על אוזנו את מה שלבו מבקש לשמוע. תמיס (בהכסאמטרים): לא כן, ילדתי! אין שיעור לעוזו של הצדק! אש להבה הוא שלב בן אדם בחזו מאכלת! יש עוד תקווה שאהוב לבבך לרגלך ישתטח ומחילה יבקש. האמיני בזאת, האמיני! לאה מליטה את פניה בידיה. תמיס (בהכסאמטרים): בין אהבה ובין צדק אסור להפריד - כי השניים יחד כרוכים בלבבות אנשים. המפריד - אבוי לטמא נפש, הוא מתחייב בנפשו, שערי גיהנום יפתחו לו, לו יסלל הנתיב אלי מות איום. (היא נעלמת)

תמונה 8

מרי־מדלן: גברתי, אם תשבי כן, עטופה במעיל, הברדס מכסה את ראשך, ידיך טמונות בתוך השרוולים, רגליך בתוך המגפיים הגדולים האלה, לא נצליח לעשות דבר למענך. לבקשתו של אדון שארל, אני בעצמי אטפל בך, ולא אפקיר אותך בידי אחת מנעורתי שריח הכפר עדיין נודף בקבקיבה, אבל גם אני לא אוכל לעשות דבר אם תשבי מכורבלת. אנא, הסירי את בגדיך ותראי מה יש לנו כאן, מה החומר שממנו הוטל עלינו לברוא את יצירת המופת שלנו. מרי־מדלן שמי, החוטאת היפה שבחרה בדרך ישרה יותר מישרה. מה שמך? לאה: לאה. מרי־מדלן: גם זה שם מספר קדוש, ובכך הסירי את מעילך ותני להתבונן בך. (מסירה את הברדס) השער די ארוך, נסלסל אותו קצת, נבהיר, נוסף תלת, שער מתולתל ארוך, גוף רזה מאד - אומרים שזה לטעמם של שוחרי נעורים ונערים. אך אין הדבר כך, כמובן, שוחרי הנערים נפשם נתונה תמיד לזקנה, לילדה, לאשה שגופה נעלב, ואומרים שזה טעם של סוף המלחמה. מה לא כותבים בעיתונים, עלמתי, הכל שקרים, פרט לתאריך. (פותחת את המעיל, מרימה את לאה, בארוטיות של תנועות המסתיימות במקצועיות. משליכה את המעיל לאחור) כתפיים דקות, זה טוב, צוואר יפה, שדיים לא גדולים, אבל יש, זה חשוב, מתניים - לא כדי ללדת שבעה עשר ילדים, אבל יש הפתעות, צאי מהמגפיים האלה (מסירה את מגפיה) לא רע, (בחצי ספק) כן, (שולפת את גופה מתוך השמלה) קצת יותר מדי עצמות, אבל יש גברים שאוהבים זאת, יש שלדים במועדוני לילה, ותחבושת... אני אחליף לך אותה, יש לי חומר מחטא ומשחה שקופה... לאה: לא! מרי־מדלן: אנא, הרגעי, נעשה כרצונך, ובכך נבהיר את שערך ונסלסל אותו, קצת זהב עתיק כדי

שתעניקי לאהובך ממלכותיותך ומעוצמתך. עיניך גדולות, אבל כדאי שמחר תקחי כמה טיפות בלדונה, להרחיב את האישונים. נעשה לך מסכה, עיסוי כדי לשחרר את הצוואר והכתפיים. הציפורניים הרוסות, ננקה את הסהרונים, נרכיב ציפורניים מלאכותיות... לאה: לא מלאכותיות, לא. מרי־מדלן: מדוע? לאה: אין זו אני. מרי־מדלן: אבל עלמתי, ממילא אין אנו יודעות מי אנחנו ומי לא. לאה: לא ציפורניים מלאכותיות. מרי־מדלן: ריסים? לאה: לא, גם לא ריסים. מרי־מדלן: טוב, יהיה כך, נדאג לכל זה בצורה אחרת. אזוניים חמודות! אציע לך עגילים, לא יקרים, אל דאגה, טוב, נתחיל במסכה! (מרי־מדלן עוטפת את לאה בגלימה בצבע אחד, כחול, ושמה לה מסכה בתנועות מריחה, אך זו מסכת נייר). לאה: אם תשני אותי, מה אהיה? מרי־מדלן: עלמתי, הבנאדם יותר חסון ממה שהוא נראה. פרט זה או אחר לא ישנה אותו כל כך כמו שהוא חושש. ואף שינוי גדול מאד - אני לא יודעת מה הוא עושה. כשהייתי בגילך חששתי מדברים רבים: איך אראה מבפנים בגלל דבר זה או אחר. אבל האם באמת קרה משהו? אני לא חושבת שקרה משהו, עם כל הכבוד למורים, לכמרים ודודותי. אנחנו חסונות יותר ממה שנראה. בעת צרה, תמיד הייתי אומרת לעצמי, מדלן, הנה קליידוסקופ, סובבי אותו מול האור איך שאת רוצה, אלה אותן פיסות זכוכית בצורות שונות. רק אל תשברי אותן, אל תתני שיופיע בקע ואור אמיתי יחדור דרך הזכוכית. הבה נראה את ידיך: איזה מזל! קו חיים ארוך מאד, קו השמש - הרי את בת מזל ממש! רק הנבחרים ביותר יש להם קו כזה, קו הלב קצת גדול מדי, הסתעפויות עם ענפים משני הצדדים. כן, כן, קנאה? עליך להיזהר! כאן הר הירח וטבעת ונוס, כן, את קנאתי מאד, עלמתי. מוזר, לא הייתי חושבת זאת לו ראיתי רק את פניך. לאה: (במסכה) איך אסתכל מתוך פניי בצבע שער שונה, אישונים מורחבים, גבות אחרות, ציפורניים בווערות באודם, עפעפיים צבועות בצבעי הלילה? מרי מדלן ממשיכה בטיפוליה.

תמונה 9

לאה: (יושבת על מיטתה בחדר המלון, על המיטה שני כרים ענקיים, שחור ולבן) אדון שארל! אינך מתכוונן לחג? שארל: אין לי צורך בהכנות מיוחדות. חדרך נעים באמת, אני רואה. החלון, המיטה, הכרים הגדולים האלה. לאה: כן, הכרים מפתיעים. שארל: וילונות קטיפה שחורה אלה הדורים מאד, לא אבלים מדי? לאה: הוילונות? לא, אדון שארל, אני אוהבת אותם מאד, טוב לי להגיף אותם, אבל באמת, מחכה לך חג, אני מרגישה שאני מקלקלת את השמחה לכולם. שארל: ככל שחגים שמחים יותר מתייסרים יותר הבודדים. לאה: אז מה? שיתייסרו להם, שלא יקלקלו את שמחת העולם. (מוחה דמעה) שארל: מה קרה? לאה: זה לא חשוב. שארל: את עדיין מעסיקה אותי, ויש לי הזכות לדעת. לאה: (אחר היסוס) הנה מה שמצאתי מתחת לדלת. שארל: מתחת לדלת? אהה, מכתב אנונימי, באותיות גזורות מעיתון, מזמן לא ראיתי דבר כזה. נחמד, נחמד! איזו סבלנות! (סוגר את המכתב לרגע) הפסקתי לעבוד במשטרה בגלל חבילה קטנה שמצא הממונה עלי מתחת לדלת: ארון מתים זעיר - כדי להזכיר לו שהרייך השלישי הוא אולי בן אלף שנה, אך חי־אדם קצרים כקש. הרהרתי אז הרבה בארון המתים הקטן, שנים קודם, קיבלתי פעם בדואר חבילה מלאה כל מיני דברים דוחים: פקעות חוטים כדם קרוש, פיסות בד מטונפות, זנבי־עכבר - כל זה מקוסם אחד שאנשי עלו על זנבו. תמיד סלדתי

מקסמים, וכשראיתי את הארון המיניאטורי, התפטרתי בו ביום ויצאתי לי לכפר מולדתי. (פותח את הדף וקורא) - הסתלקי, הסתלקי מהמלון, מהעיר, הסתלקי מארץ שלנו. איננו רוצים אותך כאן אלף עיניים עוקבות אחריך בכל מקום, כשאת הולכת ברחוב, כשיצאת ממכון היופי, כשאת קוראת את מכתב האזהרה הזה! כי זה מכתב אזהרה! !! לא נמצא בעולם כולו מכון יופי כדי להסתיר את דמותן כלבה, שדה! ארוי את חפצך ורוצי אל הרכבת הראשונה, שלא יבוא סופך וישרוף כמו ברק את גופך המצורע! ידיך הרוחש לך טוב. (משתעל) ידיך הרוחש לך טוב... נו, נו... לאה: (חוזרת אחריו) ידיך הרוחש לך טוב... שארל: זאת אשה שכתבה את המכתב הזה. לאה: אשה? אתה בטוח? שארל: אנחנו נשמור אותו למזכרת. (מקפל את המכתב ועומד לשים אותו בכיס מעילו) לאה: לא, אני רוצה את המכתב, שישאר אצלי, בבקשה. שארל: לשם מה? לאה שותקת. שארל: לשם מה? לאה: אני רוצה לקרוא בו. שארל: אם תרצי, אברר מי כתב אותו. לאה: (קוראת בהירהור) כלבה, שדה...
תמונה 10
מנהל הבימה: רבותי אמני התזמורת, בוגרי האקדמיות והקונסרבטוריונים המובחרים, אתם המלומדים בהרמוניה, קונטראפונקט וכדו', הראו לנו את מיומנותכם ולוו את לואיזט אל הרוצח השכיח שהכירה בנעוריה. לפעמים משהו עוצר בנו, כבלים אכזריים כובלים את ידינו - המצפון מייסר אותנו מאד ולשם כך, מי נוצר מי אם לא אנשי מקצוע! אנא, פתחו בנגינתכם, ואולי אף שירו, שירו ללואיזט: לכי, לכי, לב לביאה! ברציטאטיבו אקומפאניאטו, פארלאנדו, סקו, סטרומונטאטו... (הנגנים שרים ופורטים על כליהם: לכי, לכי, לב לביאה! לב לביאה! וכו') לואיזט: כמה מוזר אתה לבוש, זורו, כפפות, מעיל בצבע גמל, פולאר משי, אתה נראה ממש כמו דוגמן. עזבת את המקצוע? זורו: (מסדר את הפולאר האפרפר שלו) ערב טוב. לואיזט: לא מכיר אותי? זורו: קרבי, קרבי. (בפנים חתומות) קרבי עוד. (בחיוך פתאומי) רוזית, נקווה שלא במקומות החשובים, אפשר לבדוק? (היא נרתעת לאחור) שאלתי - מותר לבדוק? לא מסרבים לגבר הראשון בחיך! שמא הייתי השני? אני שואל - אפשר? (פונה ללכת) לואיזט: חכה, זורו... זורו: שאלתי, כן או לא? לא רוצה ממך דבר, אבל עם נקבה אני אוהב לדעת איפה אני עומד. (חוזר אליה, ממשמש את שדיה, ישבנה, מותניה, שולח ידו במהירות מתחת לחצאיתה ומרחרח אותה במהירות) לואיזט: ומה אתה עושה עכשיו? לא, לא, אינני מאמינה. אינני מעזה לומר מה שאני חושבת! לגלות את חשדוטי! אינני מאמינה. אתה - נעשית - גיגולו! תגידי כן, תגידי לי, כן, נעשיתי גיגולו. את לא טועה. זורו: את לא טועה. לואיזט: אני לא טועה! גיגולו! אלוהים מתוק שלי! גיגולו! זורו: מה את צורחת כל כך... לואיזט: אמות מצחוק! גיגולו! אתה! זורו: מה את צוחקת, ברווז שצחוקך... לואיזט: החיים נוחים לפחות? זורו: כן. לואיזט: החיים אינם נוחים? זורו: ומה את חושבת שזה קל? לואיזט: לא קל? זורו: תמיד להיות לבוש היטב, ובכיס כסף כדי להזמין אותך בהתחלה ותמיד לשחק את המפתח... לואיזט: עד שנפתחת... קרן השפע. זורו: קרן השפע, כן, קרן השפע! אף פעם לא אהבתי את הצורה שבה נשים נותנות מתנות.



תמונה 11

לאה: (אחרי יציאתה ממכון היופי) גבירתי! (אורות התיאולוגיאון נדלקים. מוסיקת התיאולוגיאון) הו, גבירתי! (היא משתחוה. אפרודיטה מופיעה) ניסיתי להתעלם מאהבתי ולעקור אותה מלבי, אך איני מסוגלת לעשות זאת. אני רואה את עיניו המוסטות לצד, אני שומעת את קולו, אך אני מאמינה שמה שהיה פעם קיים גם עכשיו. אנא, סלחי לי גבירתי, איני יכולה אחרת. זהו מום שתמיד היה בי, מאז ומעולם. לפעמים הייתי פוגשת ברחוב נערה שהכרתי בבית-הספר, או באחת הקייטנות, הייתי מחבבת אותה, ממשיכה בשיחה שנקטעה פעם, לפני מי יודע כמה זמן, אך היא היתה מביטה בי בהפתעה, כעל זרה, ואם היתה שיחתנו נמשכת, מעולם לא היו זכרונותיה דומים לזכרונותי. פעם פגשתי שלוש מחברותי, אחת לבושה בשמלה אדומה, לשנייה היה צווארון תחרה, לשלישית סאראפאן רוסי רקום - שלושתן צחקו לי.

אפרודיטה (בפוליטיקוס): מה רצונך בריה נוגה, בוכה ומייבבת?

כלום לא אמרו לך די? עוד לא הבנת שנמאסת עלי? אל תדברי אלי מלים גבוהות, על צדק, יושר, על כל מיני רגשות-ילדות רכים, על זוך וטוהר, אל תנסי לגנוב לבי בסבך כזבים ושקר. כל תחפושות הסרק שלך שקופות, ברורות כשמש. אבלך גלוי, רואים היטב איך כל דמעה נוצצת מתחת למסוה.

כל בני השחק צוחקים, כזבך כל כך עלוב הוא. אמת, שנה אחת תמימה אישך רווה רוב עונג, אפשר לומר אף התעלות, כי כנראה הספיקה, גם אהבה דלילה, שטוחה, חיוורת ומדולדלת כזאת שלך.

לאה: הו, אלה, רחמי עלי, מה לא עשיתי כדי לארוב לדוור כל בוקר וכדי להסתיר זאת מעובדי המלון, ולפעמים הוא היה מגיע בשעות בלתי צפויות, עם מכתב אקספרס או עם מברק בשביל מישהו מאורחי המלון.

אפרודיטה: אל תדברי אלי כך.

לאה: תפצעי אותי לפחות פצע גדול, פצע עצום, כדי שיהיה לי כוח, כדי שהלילה יחזק אותי, כדי שהאפלה תמסוך בי עוז.

אפרודיטה: אין לי דבר בשבילך, לכי. לאה: גבירתי...

אפרודיטה: לכי לך... (נעלמת. מוסיקת התיאולוגיאון. דמות שלישית מופיעה בפסגתו: אפולו, זר על ראשו, לבוש גלימה ארוכה. לאוטה בידו)

לאה: האם תעזור לי אתה, אדוני? האם תוכל לתת לי אות, צרי, למען אשיב לעצמי את אהבת בעלי? אפולו (באנאפסטים): אם יפת היפות בתבל אויבתך

תמונה 12

אלי: לואיזט, האם ראית כאן דף עיתון ששמרתי מתחת לראש הזה? איני יכול להעלות על הדעת לאן נעלם.

לואיזט: לא ראיתי דבר.

אלי: הייתי נשבע שלא נגעתי בו, הוא בלט מתחת לראש וזה החלק שנשאר.

לואיזט: היה שם משהו חשוב?

אלי: כתבו על בית המלאכה שלנו, רציתי שתראי זאת.

לואיזט: אינני מבינה איך יכול היה העיתון הזה להיעלם מכאן.

אלי: מישהו קרע חצי עמוד.

לואיזט: אני מצטערת, יקירי.

אלי: אין על מה להצטער, אני זוכר את תאריך הגליון.

לואיזט: אתה בטוח בתאריך?

אלי: כן, הנה הוא.

לואיזט: אם כן, לא קרה כלום, אל תטרח, אלך לחפש את הדף הזה במערכת.

אלי: אין זו טרחה, ממילא אני עובר שם מחר.

לואיזט: שיהיה כך.

אלי: מה?

לואיזט: אני רוצה מאוד לקרוא את המאמר, יקירי.

לואיזט: לא כמו ידידך הרוצחים.

זורו: לא היינו רוצחים (מביט בה בחשדנות) ולמה באת אלי?

לואיזט: לא כדי לבקש את שירותיך החדשים.

זורו: אם כן...

לואיזט: אני רוצה שתסלק אשה אחת...

זורו: קנוניות קטנות, כמו פעם?

לואיזט: לא קנוניות - אני אוהבת גבר אחד.

זורו: תמיד אהבת מישהו.

לואיזט: אני אוהבת אותך, והוא אוהב אותי, שנים ועכשיו באה אשתו, שחשבנו אותה למתה, ורוצה אותו בחזרה.

זורו: והוא?

לואיזט: (בהיסוס) הוא פוחד ממנה.

זורו: ואני? מה אני צריך לעשות? לחנוק אותה, לשטע את גרונה?

לואיזט: סלק אותה מכאן, שלא תחזור...

זורו: לא להרוג?

לואיזט: אני לא יודעת...

זורו: את שונאת אותה?

לואיזט: כן, אני שונאת אותה מאד.

זורו: ואת רוצה שהיא תמות, שתמות באופן סופי?

לואיזט: כן, אני רוצה שתסלק אותה מכאן.

זורו: את יודעת שזה עולה הרבה.

לואיזט: אל דאגה, אשלם לך.

זורו: תתלווי אלי לכנסיה להישבע שתפרעי לי את החוב?

לואיזט: כן, אבל אולי התרככת במקצועך החדש?

זורו: הרבה כסף...

לואיזט: אין כך שנאה...

זורו: אל דאגה, איש לא יטול אותה מאתנו, איפה היא גרה?

לואיזט: במלון.

זורו: מישהו איתה?

לואיזט: לא איתה, אבל הבלש שארל עוזר לה.

זורו: שארל? שהיה במשטרה? מסוכן ופיקח.

לואיזט: אבל אתה פיקח יותר ומסוכן יותר.

זורו: אעשה זאת, התואילי להרים את חצאיתך?

לואיזט: מה?

זורו: כאן, מאחורי העץ.

לואיזט: (שותקת זמן רב) אני לא צריכה אותך מנוול, והבושם שלך מבחיל אותי מדי, אני לא אוהבת את הבושם הנודף ממך! אם אתה רוצה - טוב, אם לא - אמצא לי מישהו אחר...

זורו: (מתבונן בה) טוב, אעשה זאת.

לואיזט: ואם עוד פעם אחת תיגע בי או תציע לי דבר כזה, אהרוג אותך כמו ידי!

זורו: (בבהלה מסוימת) הירגע, ברווזה, ועכשיו - לכנסיה, להישבע שתשלמי לי את כל הכסף עד לפרוטה האחרונה.

לואיזט: כמעט לילה.

זורו: ומה בכך? בואי.

(שושנת הכנסיה מוארת באור קלוש, היא גדולה מאד, מלאת דמויות)

לואיזט: אני נשבעת! ואם לא אקיים שאשרף לעד בגיהנום!

(הם יושבים על ספסל)

מנהל הבימה: (לאט לאט השושנה מחוורה, הצבעים מאבדים את חיותם, הדמויות נעלמות, בולטות מסגרות הבדיל)

רק המקום, רק שלוש זקנות מתפללות, ככה זה לרוחנו.

אחר אגדת היום רבת הצבעים - שב החלון למלת, וקדושים סוככים בסתר הצריחים, זהב המלאכים ניצת.

פניהם גיל, ונרות מהבהבים כאצל מהפנט, מפלנטאירום זה של מלאכים וקדושים, אפילו הצל הגדול נעלם.

כאן תהרגש מהומה רק בצמחי התמונות ורק החיות המצוירות יריעו: ראו את הירד, החצוצרה! (פונה ללכת) בחורן רוטט עץ, ענפים זורמים...

הו הצעף הרוטט, אנין הגלימה!

לואיזט: קח את האקדח שלי, שמרתי עליו משך כל המלחמה.

זורו: 6.35, גם כן אקדח, אין מה לומר, ברווזה, את מצטיינת באוסף הנשק שלך.

לאה: (החדר במלון, החלון-וילון מופשל, הוילון השחור נראה "חושני" לא אבל; גגות, ארוכות. היא מסדרת את שני הכרים, אחד על השני) הלוואי שהיתה עונה אחרת - ציפורי לילה, גחליליות, גזעים חשוכים, עלים מתנוצצים באור ירח כחול ושקוף, פינות של בתי אבן מוקפים אורנים, מזרקות ומפרשים שקועים במחשבה, סלי הדייגים, ועכשיו (נגשת לחלון) הרחובות ריקים, איש לא עובר, השלג גבוה. לו לפחות הייתי בכפר: שושנת המולד נפתחת, הסירפדים המתים פורחים, החלונות מצד הים מכוסים בכפור יפה ובכל מקום תחרה, על העשב, על השיחים, על ענפי העצים. אבל גם שם עצים חשופים, השדות קפואים מאד, אפילו קצף הגלים קופא. ציפורים הופכות לקרח, הרוח מכסח בשלג דק בעשבי השדה, חיות מסכנות מזדחלות לפתחי הבתים, למרות פחדן. תמיד הייתי פוחדת מאנשי השלג, מברזים עטופים קש. שקים וקרח, מעצים גדומים. מלכת השלג - פחדתי ממלכת השלג. הלוואי שאמי לא היתה מספרת לי את הסיפור הזה. מלכת השלג - הלב קופא ונשבר לרסיסים. (מורידה נמוך יותר את השרוולים כדי להסתיר את המספר, מזיזה נר, מתקנת פרחים. דפיקות על הדלת) הדלת אינה נעולה.

אלי: (נכנס. ראשו גלוי, הוא מסיר את המעיל אחרי זמן מה. היא קרבה אליו, מגבת בידה ואחרי היסוס קל נותנת לו אותה והוא מנגב את ראשו. מביט בהשתאות בשינוי שחל בה במכון היופי) קר.
לאה: הצטיידתי ביין, כדי לחגוג את פגישתנו. רק הכוסות אינן שוות. (מוזגת את היין. אלי אינו שותה) שמרו אותו שנים רבות בפנסיון בקנוקה, שהתארחנו בו. באנו לשם לא בעונה. אתה אהבת מקומות-נופש כשהיו ריקים.
אלי: "הפרפר הלבן". אני זוכר את המקום.
לאה: לא הייתי חושבת שתזכור את השם.
אלי: בגינה היתה תיבת קופים מנגנים ג'ז, בפנים תיבת ראינוע עם פירורים.
לאה: (מביטה ב... שלו ומוזגת לעצמה שוב) הדברים האלה נעלמו.
אלי: היית במספרה?
לאה: כן.
אלי: תסרוקת יפה.
לאה: הספריות כאן טובות יותר מאשר בקנוקה ואפילו טובות יותר מאשר בכריסל.
אלי: גרת בכריסל?
לאה: שבועיים-שלושה. אצל חברה שלי מבית-הספר. וחזרתי לקנוקה.
אלי: איש לא נשאר.
לאה: לא. אף אחד.
אלי: ומי זאת ידיתך?
לאה: לא היכרת אותה.
אלי: רוב הזמן היית בקנוקה?
לאה: הייתי יוצאת עם דייגים לים, טיילתי.
אלי: ואת מרגישה טוב? את בריאה?
לאה: מעולם לא הרגשתי טוב יותר. עכשיו אני מרגישה נפלא. אני אוהבת לשבת עם האורחים ב"פרפר הלבן" ולאכול בצוותא, זה כל כך שמח, שותים, אוכלים, מדברים, צוחקים בקול רם. אתה בטח הולך לסעוד לאחת המסעדות היפות?
אלי: (שתיקה) ואת חוזרת לקנוקה?
לאה: (מדליקה סיגריה) רק אל תכעס עלי, אלי, אל תכעס עלי. מאז יצאתי משם, לא עשיתי דבר אלא לחפש אותך. לא חשבתי על שום דבר אחר, רק אל תכעס. במקרה פגשתי את חברך מהאקדמיה. הצעיר הזה עם הזקנקן המונגולי, שאף פעם לא רצה ללכת לישון והוא אמר לי שאתה בפאריס. הוא קפטן עכשיו, לבש מדים. רק אל תכעס. הייתי מוכרחה לחפש אותך... אינך שותה? (אלי מרים את הכוס, אבל אחרי רגע מניח אותה) איני יכולה לדבר, אני מרגישה לחץ כזה. השפתיים שלי רועדות מעצמן. ידעתי שאסור לי לחפש אותך ואחר כך, כשלא ענית על מכתבי, אמרה לי החברה שלי, שמי שמשקר פעם ישקר תמיד, ומי שמתכחש פעם יתכחש שוב, אמרה שנישים חושבות שמי שאהב אותן פעם, יאהב אותן לעולם. כזאת טפשות... אבל הייתי מוכרחה

לחפש אותך. אתה מבין. אל תכעס... לא אגרום לך שום אי-נעימות ומפני שאנחנו עוד נשואים, הבאתי לך מכתב שאני רוצה להתגרש. זה פשוט, לא אטרוד אותך, לא אגרום לך שום אי-נעימות. רציתי לשכוח אותך... אל תחשוש מפני, רק תגיד לי הכל בגילוי לב...
אלי: הייתי בטוח שאינך בחיים. ואז היכרתי את לואיזט. זה מסביר הכל.
לאה: (מביטה בו בהירהור מוזר) זה מסביר הכל?
אלי: לא יכולתי לענות לך, לא יכולתי לעמוד מול זה...

לאה: אבל סלח לי, אני רק רוצה לדעת, אף פעם לא ניסית לחפש אותי, לא ניסית לדעת איפה אני, מה קרה לי?
אלי: לא. ואמך? האם היתה אתך?
לאה: לא. במקום אחר. הבריטים שחררו אותה, לקחו אותן באמבולאנס מהמחנה, אבל הגרמנים שלחו ארבעה מפציצים לתקוף את השיירה.
אלי: מתי זה היה?
לאה: בעשרים באפריל, אני חושבת.
אלי: שלוש שבועות לפני הכניעה, כמה יסודי ואכזר העם הזה.
לאה: (שותקת). אחר כך כמו ממאנת לדבר על נושא זה ואינה מוכנה לשום שיפוט) היא היתה חולה מאד, שמעתי מאשה אחת שלא היתה עוברת את הדרך לבית החולים ממילא. ובכן, לא ניסית לחפש אותי?
אלי: לא.
לאה: לא... והכל בגלל אהבתך לאשה הזאת. סלח לי, ללואיזט?
אלי: כן, בגלל אהבתי אליה.
לאה: אני... איני מאמינה לך. אתה לא מגלה לי את האמת. אף אדם לא משתנה כל כך מהר. לא היית מתעלם ממני רק בגלל אי נוחות כזאת. לא. לא.
אלי: אבל זאת האמת.
לאה: לא, יקירי. לא אלי, לא, אתה פוחד ממני, נרתע, לא נוגע אפילו ביין. אתה יושב מולי כאילו הייתי רוח רפאים.
אלי: לא, לא.
לאה: אתה מסמיק.
אלי: היתה זו חולשה מצידך, חוסר אומץ לעמוד מולך ולהודיע לך על אהבתי לאשה אחרת, כשאת סבלת יסורי תופת.
לאה: (בהירהור) עליך לספר לי הכל. הכל. רוחות רפאים לא נעלמים, עד שממלאים את דרישותיהם.
אלי: את מענה אותי. החדר הזה נסגר עלי. את מענה אותי. אני מרגיש מחנק.
לאה: למה אתה פוחד ממני כל כך? למה אתה שונא אותי? אף פעם לא שנאת אותי, גם כשחשבת שאפריע לך בנסיעותיך ובמפגשיך עם יפהפיות שבהן מלא העולם. עכשיו אתה נרתע ממני, אפילו לא נגעת בידי, לא היית מסיר את מעילך אילולי היה כאן חם כל כך, אינך מביט בעיני. למה אתה שונא אותי כל כך?
אלי: אף פעם לא חשבתי שתחזרי...
לאה: ספר לי... רק תגלה לי את לבך, אני נשבעת לך, מחר בכוקר, הלילה, אעלם מכאן, רק גלה לי את לבך.
אלי: לא!
לאה: לא יקרה דבר. אתה תראה, זה פשוט מאד לספר. ואחר כך אעזוב אותך בשלווה. בסוף השנה כולם עושים סיכומים, אתה אהבת פעם להמר לפני סוף השנה, כדי לחוש בגורל ולהיווכח אם הוא מיטיב אתך.
אלי: (לוגם מהיין. שתיקה) פחדתי לראות אותך חוזרת משם.
לאה: מניין?
אלי: ממחנה הריכוז. כשהתחילו לכתוב על המחנות משהו נשבר בי, משהו... נשבר.
לאה: כן, כן.
אלי: משהו נשבר בי, ובמקום להרגיש חמלה לאנשים אלה, עשיתי הכל כדי לא להיפגש אתם. הייתי פוחד מהם. הייתי מסב את עיני, הייתי מתחמק, ופעם, במעלית, אישה אחת עם מספר על זרועה התחילה לצעוק פתאום, ואני התעלפתי.
לאה: אבל איך פחדת מהם? כמו מבעלי מום? שידביקו אותך במזל רע?

אלי: לא, לא, לא. זה היה גרוע מזה, יותר גרוע. ראיתי את התצלומים, זה היה יותר גרוע. יצורים שעברו גילגול, יצורים מהגבול, מעבר לאופק, מעבר לאופק איום, מציצים, מחרכים נסתרים, מקברים, ממקומות סגורים ביותר. בכל מקום: ביומני קולנוע, בעיתונים, שלדים איומים, ראשיהם מגולחים, גופם שוחה בפיגמות פסים, פניהם... פעם לא הודיתי בפני עצמי שאני רואה סביבי את הרע. הפניתי ממנו את מבטי. כששמעתי את הסיפורים האלה, כשראיתי את התצלומים, את יומני הקולנוע - משהו נשבר בי חשבתי על העבר. הכל קרה כבר פעם, ולא צריך ללכת למקומות רחוקים ומוזרים. האיטלקים מלפני חמש מאות, שש מאות שנה - האם לא היו עוקרים את לבבות אויביהם ומסמרים אותם אל שערי משפחות הנרצחים ושולחים פרדים עם סלים עמוסי איברים כרותים שיעברו ליד בתי האויב? פעם אהבתי לקרוא ספרי היסטוריה.
לאה: פחדת שאראה כמו הדמויות האלה בתצלומים וביומני הקולנוע, שאהיה לגמרי אחרת?
אלי: פחדתי שתהיי לגמרי אחרת ופחדתי שתהיי כמו שהיית למראית עין, אבל שמשוהו יביט מתוך עיניך, מתוך העור, מתחת למסכת הגוף, יצור...
לאה: וגם עכשיו אתה חושב שאיזו מפלצת מסתתרת בי?

אלי: לא. איני חושב כך.
לאה: אתה יודע, אנשים רבים חיכו ליקיריהם בכליו עינים. עשו הכל כדי למצוא את עקבותיהם, ואני, רק המחשבה עליך החזיקה אותי בחיים. אתה יודע, אין זו הגזמה, לא האמנתי שקרה לך איזה אסון, חלמתי עליך, שמעתי את קולך, ראיתי את ידיך לנגד עיני, לא עניין אותי דבר, אילולא כמהתי לחזור אליך, הייתי מתה מזמן. רק בגללך ניצלתי. אפילו זכרתי למענך דברים שקרו שם ושנאמרו, כי תמיד התלוננת על זכרוני החלש.
אלי: אני יודע שאני אשם, שמגיע לי עונש חמור: רק תצווי!
לאה: אשלח אותך לכלוב של אריה שתביא לי משם כסייה? אולי מוטב שתברח עכשיו, אולי עוד מעט תקפרן מתוכי המפלצת, יצור כלאיים, לטרוף אותך. (ניגשת אל החלון, פותחת אותו - רוח)
אלי: (קרב אליה, מלטף בהיסוס את כתפה, נוגע בשערה. תלתל נשאר בידו. צעקה נשמטת מפיו. הוא מחווייר. מביט על התלתל שבידו, אווז בלב, עוצם את עיניו) הו!
לאה: הספרית התעקשה להוסיף את התלתל הזה למחלפותי.
אלי: (מנגב את מצחו) הספרית...
לאה: החוורת כל כך... אתה מרגיש רע?
אלי: לא. איזו חרדה אחזה בי פתאום. עלי ללכת עכשיו. עלי ללכת.
לאה: אבל אלי, אלי, אני לא השתניתי כלל. האם אינך מבין זאת? לא השתניתי בשום דבר. אין זה נכון מה שאתה חושב, אלה דמיונות שוא. לא השתניתי. בני האדם חסונים ממה שאתה חושב, אין משתנים כל כך מהר, גם לא בגלל דברים חמורים ביותר.
אלי: לא, זה כלום, כלום, אני מרגיש טוב יותר, עלי ללכת. (יוצא)
לאה: הייתי צריכה להישאר בקנוקה לבדי (בוכה). חבל שהרגשתי שם כמו בבית-סוהר. הבדידות - כמה קשה היתה, כמה משפילה ומרוקנת. פעם אנשים שיבחו את הבדידות, כתבו עליה ספרים... אולי היו אז אנשים שונים, אולי הבדידות היתה שונה?

הודו מגדל-בשמים

הדס לבשמים בצורת טירה מימי הביניים. למעלה אריה מחזיק דגלון: על הדלת של פתח הבשמים וכן הצדדים - פעמונים, הכלי כסוף, הדגלון מוזהב. הפעמונים מצלצלים בעדינות. הדגלון - העשוי מאותו חומר כמו הכלי - נע מעט ברוח. הכלי הוא מיניאטורה מוגדלת פי עשרה, גובהו הוא כמטר וחצי. שניים. נשמע "הודו - הודו לאדוני כי טוב, נ לעולם חסדו" בנוסח חזנות אמסטרדם. אחרי כמה תיבות מצטרפים למנגינת-הרדיו הנגנים, מנגנים ושרים משפט או שניים כמו שעושים זאת ה"דיסק ג'וקייס" מעל לקול התקליט. עשן עולה מהכלי.

המתוקה! אה! אה! לואיזט! (מליט פניו בידיו, מניע את רגליו. קם) הו, לואיזט! (מסתבך בהורדת החלוק הלבן לאורך כל הרפליקה. פונה אל דיוקנו של פרויד) הו מורי ורבי, נסיך שבע הטבעות. אתה עצמך דומה היית לאותם ענקים רדופי השדים שעליהם הועלת לכתוב, טוהרם המעונה עורר אלפי הדים בלבך. כמוהם, היית מלא נזירות. אבל אני? הבט בי, אנא שלח אלי ולו מבט אחד קטן, נסיכי! אמי הורתי היתה אומרת לי: אתה ילדי חסר רגשות, יש לך רק מוח וגוף - מה יהיה גורלך, יקירי? היתה דואגת לי מאד. אתה נסיכי, שניצוץ האש שלך הוצת מאבנים קשות מאוד מאוד, האם עלי לרחם עליך? האם עלי לקנא בך? הרי אני עבד לגופי! התאוה אוכלת בי נורא, יומם וליל, זהו דבר שדי מאד, רדוף, אתה מעודך לא ידעת על הדיכוק הזה. ערב ערב אני הולך לרוקן את שקי אל החניכות של הבית הקרוב ביותר, ערב ערב. ועומדים לסגור את המקומות האלה, מסע צלב אמיתי. אחרי מלחמה מתגעגעים לנוחות, אבל גם מתגעגעים לטוהר; לאנשים מושגים מוזרים על הקשר בין תופעות. יהיה עלי לצאת לרחובות, מורי ורבי, או להתרושש. אני זוכר שצעיר אחד, שעבד אתי בניתוח גוויות התחפש פעם בנשף מסכות לפאלוס ענק. מעטים צחקו, והצדק היה אתם. אתה לעולם לא ידעת דברים שכאלה, ומנחש אני זאת לפי דבריך התמימים על כך שאינך שומע את רעש האוקינוס ואינך חש בנחשוליו בתוך לבך. הו, נסיכי, לא מבעבע בי אפילו נחל קטן! ורעש קונכייה ליד אוזני (מצמיד קונכייה לאוזנו) מביא אלי רק ימים מתים, רוחות חנוקים. (משפיל את ראשו) לואיזט: (בחזן) אתה לא מנשק אותי כבר, אלי, אתה רק מחכך את אפך בלחי שלי, ואתה טופח על שכמי כאילו הייתי איזה חבר שלך, שהפסיד הרבה בקלפים. (אלי מסתיר את ראשו בחיקה).

פירמידת הגולגולות

מרש טורקי. נגלית פירמידת-גולגולות מוארת כך שהיא נראית כמצויירת, גולגולות בכל דפנותיה, ללא סימן למסגרת. המוסיקה מאבדת את הסיומות המערביות, היא נעשית רמה יותר, החלילים גבוהים יותר, הקצב פראי יותר. עכשיו מתחיל להסתמן שהגולגולות אינן מצויירות אלא הן יצוקות. המוסיקה היא מוסיקת קרב-טאטארי-מונגולית: חלילים גבוהים מאד, צווחניים מאד, מעוררים לקרב, לטבח, בגובהם החודר-כל. תווי-הגולגולות נעשים חדים, אחר כך מתרככים, נקלשים, המוסיקה הופכת למוסיקה מערבית עם סממנים "תורכיים", הפירמידה הופכת לציור דו-מימדי, למשהו חולי, אפרפר וירחי.

תמונה 15

שארל: לו רק יכולתי לאהוב, להיות כולי במעגל האור, לא לראות אלא אותה, לא לחשוב אלא עליה, אולי אז היה בידי לעצור את תקתוק השעון. אך הגאוה האומללה שלי חוצצת ביני ובין כל דבר, ומה המחיר שלה? מה שווה הגאוה שלי? היא קשה, גובהה רב, כל אהבה, ותהיה הקטנה ביותר, נראית עצומה כהרים לנוכח גאוותי, היא נראית כהשפלה, כפחיתות. לא לאהוב, להיות נאהב - זה מה שהיא לוחשת על אוזני. מחלה גדולה, מחלה גדולה היא זאת. היתכן שכל אחד נושא בקרבו את חווה הנכספת, ורק אני - את המפלצת הזאת?

אלי: אדון שארל, באתי אליך... מנהל הבימה: (מתערב) עכשיו נגנו, רבותי אמני התזמורת, את המנגינות המרגשות ביותר שלכם. ראו את האיש הזה, טהור לב הוא. אין הוא כמוני וכמוכם. כוחו רב, נפשו רחבה, אבל, אהה, אין שוליו רחבים דיים, אם רק ימעד לשוליים, הריהו אבוד כתינוק על שפת האוקינוס בשעת הגאות. שארל: שב, שב, אדוני. אלי: אין לי ידידים, כך קרה. לא מפני שלא ידעתי לשמור עליהם... באתי לבקש את עצתך... שארל: שב, שב, שב-נא.

אלי: תמיד רחקתי מטבורו הטמא של העולם, רחקתי ממקומות שנקוותה בהם זוהמה. חלומי היה על שיש, למרות שהשושנה, כדברי אנשים, זקוקה



ממערה כחולה שבקאפרי לפי עדות שמונה פרופסורים! (בקול חד) אשה מסכנה! איזו בדידות! (בקול עמוק יותר) מה בודד יותר ממפלצת? (בקולו שלו) מפלצות בודדות יותר ממשוגעים. אני רוצה לחיות אתכם הצללים ואיני רוצה לחיות בחוג הקרבנות, מוקף שנאה, ונדון לכליה, בחוג הנידונים ומסביבם אבותיהם השחוטים... הם מתקרבים! הלב עומד מלפעום. לא, לא, לא! לא בחוג הקרבנות המשותף! הצבת נסגרת, המוות האיום עומד בפתח, המלמול, העשן, את עזבת אותי, חשבת שתחזיקי במושכות הסוס שיגרור את העגלה ועליה גוויתי אל הקבר.

לואיזט: תעיר אותו מיד! דוקטור אורבן-ואלד: אספור עכשיו עד אחת וכשאומר אחת - התעורר! חמע 'ארבע-שלוש' שתיים-אחת! (נקישה באצבע צרדה) אלי: (מתעורר, מביט בהם בהשתאות) איפה אני? לואיזט: לא קרה כלום. לך, רחץ את פניך. יש כאן עוד חדר, דוקטור?

דוקטור אורבן-ואלד פותח דלת. אלי יוצא והדוקטור שם את ידו על לואיזט. לואיזט: בלי ידיים! דוקטור אורבן-ואלד: הידיים האלה, הן פנתרה ענוגה, משתוקקות לגעת בכל גופך, בכל מקומות הסתר שלך, לקרוע מעליך את בגדיך, למשוך בשערותיך כמו אינדיאני מקרקף, לפלח אותך בכל הפתחים, לענות אותך, לרוצץ, לחנוק את צווארך הלבן, לפצוע אותך, לגמוע, לעורר בך פחד מלא מוסיקה, להורגך כדי למצוא רוגע ודממה ואחר כך להשיב אותך לחיים, כדי לעשות זאת שוב.

לואיזט: הצילו! הצילו! הצילו! הצילו! (אלי נכנס מרים מעל הניירות שעל השולחן פסלון אריה ומאיים על הרופא) דוקטור אורבן-ואלד: (נסוג, מתנשם, אל פינת החדר המשוגע! לואיזט: הצילו! משוגע? אתה משוגע, אתה פאשיסט עלוב, פאשיסט! צריך לטהר אותך! דוקטור אורבן-ואלד: אני? לואיזט: פאשיסט עלוב!

דוקטור אורבן-ואלד: אני פאשיסט? האם חודש ימים לא ישנתי בתוך בניין העירייה על מיטת שדה והקרבת את בריאותי כדי להגיש עזרה ללוחמינו שהתקוממו כדי לבער את נגע הכובש? האם לא מלאתי בקבוקי מולוטוב בשעות הפנאי המעטות שהיו לי? העיר כולה זוכרת את דוקטור אורבן-ואלד, העיר כולה, אשר בימים ההם היתה מלאת הוד ותהילה כמו בשעותיה המפוארות, כולה סמורה באריקות, חומה שאין לעברה, השומרת תמיד על חרותנו נגד כל מדכא ועריץ!

לואיזט: (מושכת את אלי ביד) בוא! בוא! (יוצאים) דוקטור אורבן-ואלד: (משמיע קריאות בכי ואנקות, הוא נשכב על הריצפה, מתפלש, מכה ברגליו, מייכב כמו תינוק שסירבו לו דבר מה) חזרי, חזרי לואיזט

תמונה 14

דוקטור אורבן-ואלד: הירגעי, הירגעי, יפתי, אם עליך לחרסם ציפורניים מוטב שתכרסמי את שלי. לואיזט: הוא לא זוכר אותי, לא זוכר את פאריס, הוא מדבר כאילו עדיין לומד. דוקטור אורבן-ואלד: רק הפנטתי אותו. לואיזט: אין הוא מזהה את קולי! תעיר אותו משנתו, דוקטור!

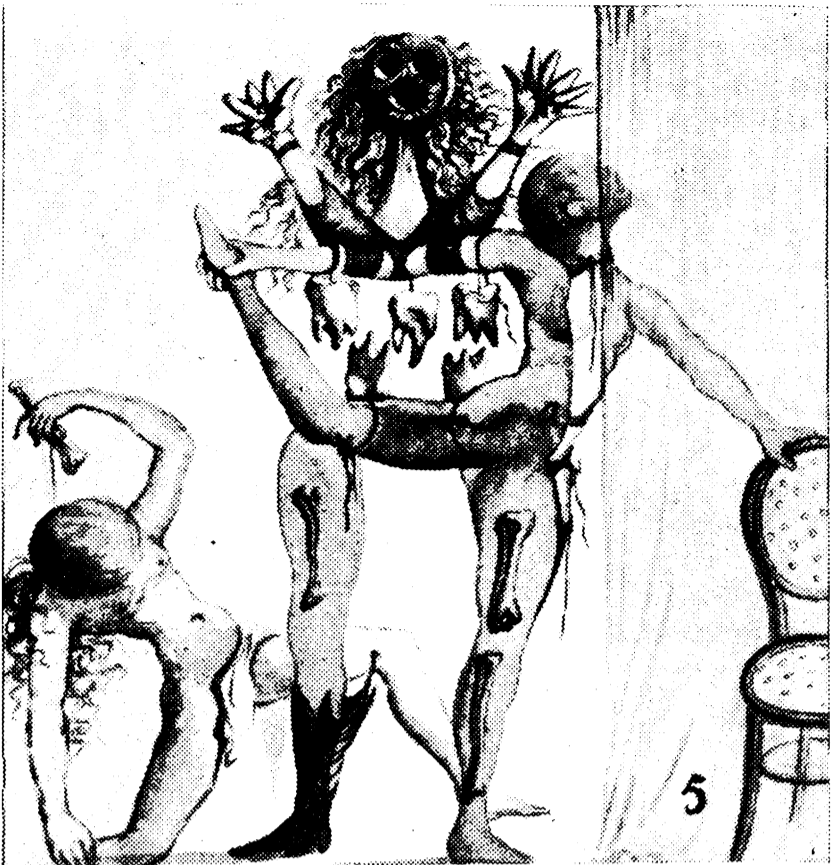
דוקטור אורבן-ואלד: טיפש האיש לא להכיר יפה כמון. לואיזט: אבל דוקטור, אולי הזקת לו, אולי ישכח לתמיד את עצמו ואת הכל.

דוקטור אורבן-ואלד: איני רואה אצלו שום מחלות המתלוות לאמנסיה: לא אלכוהוליזם, לא אפילפסיה, היסטריה, מלנכוליה, דמנטיה פרליטיקה, פרקוקס או אמטוריה. בעלך פשוט שקוע בחלום היפנוטי עמוק וחי עתה בימי-נעוריו. לואיזט: בלי ידיים!

דוקטור אורבן-ואלד: יצור מכשף, מכשף, את יצור מכשף ממש, ילדתי.

אלי: (מתוך החלום ההיפנוטי) הו, גבירתי כל-יכולה, שליטת העכשיו והתמיד, את שלא פעם נואשתי מלמצוא את דמותך העלומה, את תמיד אתי, תמיד תוכלי לשבות את לבי במטה האור שלך, הו גבירתי, קיימת ולא קיימת, גוף וצל, צל מוצק מגוף, אלקיונה, ליוליה, מרואה, ננאירה, באיזה חלק של השמיים, באיזה קיפול מחשבה את שוכנת? מאחרי כמה שמורות עיניים חבויה דמותך? תמיד רציתי להימלט אליך, להימלט מכאן, אך היופי שובר הלב של כלאי החזיק בי, איך יכולתי להיות כפוי טובה למקור יופי שכזה? נשארתי בבית הסוהר שלי, מה נפלאים היו קירותיו, התקרה, האור, המראה מהחלון הקטן? באלו אבנים גדולות ותואמות נבנה! הייתי מאושר, גם כששמעתי שבאים הרוצחים, לא משתי ממנו, ואת היית אתי, בעלת עיניים של סוד, לבשת כל הבגדים - עלווה, זהב, פרווה, אלקיונה, ליוליה, מרואה, ננאירה... באבדי אותך איבדתי הכל, אדם, אדם, איבדת את החכמה, את סופיה שלך, בגלל תאוותך, איבדת את הטהורה, את סופיה ללא רכב, עטויה מחלצות אור, כולה זוהר, פן-נפשך ובכואת אלוהים, חשבת שאתה בודד, לבדך, השתוקקת לאישור, רצית באש - וסופיה שלך נעלמה, נעלמה אל על, אל השמיים הגבוהים, וכשהתעוררת, ראית לצדך על העפר את חווה, היית אבוד, היית בחוג האש, האדמה, סוף סוף נגעת גם אתה בעולם, בנכבי העולם.

לואיזט: אלי! אלי: את היחידה שבידך היה להעניק אלמוות, אבל את עזבת, ואני למדתי על הדם, לעשות רע, לענות, עזבת אותי לתמיד, ועכשיו אני פוחד - האשה העכביש שנגלתה במערת נטיפים, שהיתה חסומה רבבות שנים באיי שלמה, האשה-הנחש, שמוצאה



האיש בראי: הייל היטלר!
 שארל: (בקול רם יותר) הייל היטלר!
 האיש בראי: (באותה עוצמת קול) הייל היטלר!
 שארל: (בקול גבוה וצורמני) הייל היטלר!
 האיש בראי: (בקול דומה) הייל היטלר!
 שארל: (בקול נמוך וצורד) הייל היטלר!
 האיש בראי: הייל!
 מריימדלן: (נכנסת עם בקבוק יין וגביעים) שוב אתה
 בוחן את פניך?
 שארל: כן.
 מריימדלן: ומצאת גם היום ששני הצדדים נראים
 שונים מאשר אתמול?
 שארל: כן. השינוי מתחזק.
 מריימדלן: ומה יהיה הסוף, שארל המסכן שלי?
 שארל: שני פנים?
 מריימדלן: באמת אתה מאמין בזה, שארל?
 שארל: אני יודע שהדבר נראה אווילי לאנשים
 שפניהם נשארים שלמים וסימטריים. אתם, בעלי
 הפנים הסימטריים, אינכם יודעים עד כמה זה
 מפזיז.
 מריימדלן: ואתם - אתם רבים? (צוחקת)
 שארל: אין כאן מקום לצחוק, האמיני לי, מדלן.
 אנחנו רבים.

מריימדלן: מדוע אתה מוטרד כל כך? מזוג את היין.
 שארל: (מביט על התווית) אני שמח לראות שבתוך
 המחסור הגדול הזה אפשר לשתות אצלך יין טוב.
 מדלן.
 מריימדלן: איזה מחסור?
 שארל: המחסור שאחרי המלחמה.
 מריימדלן: כאן אתה טועה, אדוני החוקר. בין
 לקוחותי יש כאלה שעורכות נשפים עם מטעמים
 נדירים, עשרות משרתים, גברים הדורים ונשים
 זוהרות. כולם מדברים על תענוגות וכסף. נכון, יש
 גם לקוחות אחרות, שבהשפעת בעליהן התחילו
 לדבר על הגאולה. גאולה, מה פירוש גאולה? שאלתי
 אחת מהן: מהי אותה גאולה שכולן מדברות בה?
 היא התחילה לגמגם, לבסוף אמרה שפירושה לא
 לפחד ממוות, אמרתי שאני לא פוחדת ממוות
 והאומץ הזה בא לי סתם כך, בלי שום גאולה. אבל
 היא אמרה שאין זה כך, שהיא מתגעגעת לסיגוף,
 לצימצום עצמי. שאלתי אותה למה, אם כן, היא
 באה למכון היופי, האם כדי להיות יפה ביום הדין?
 אבל היא אמרה שבאה להשקיט את המהומה
 שבלבה. אבל רוב הלקוחות שלי, לא חסר להן דבר,
 גם לא גאולה. בשביל אדם שהיה פעם אשף
 החקירות, אתה מגלה בורות לא מבוטלת.
 שארל: אני מכיר את החברה הגבוהה רק מצד אחד
 - מהצד שבו היא קשורה עם ידידי מעולם הפשע.
 מריימדלן: אולי נדבקת בטיפשות ממושעת. היוזר
 שלא תתחיל לדבר אתי על הגאולה.
 שארל: את מפחידה אותי, מדלן, כשאת מדברת
 בחכמה כזאת.
 מריימדלן: אה, אתה לועג לי.
 שארל: מה אעשה עם האשה הצעירה?
 מריימדלן: מה אתה יכול לעשות? לא כלום.
 שארל: זה מטריד אותי מאד.
 מריימדלן: אתה לא יכול לעשות כלום. רק להימצא
 בקרבתה, אבל גם זה לא יעזור לאורך זמן.
 שארל: תעזרי לי.
 מריימדלן: לא.
 שארל: מגוחך.
 מריימדלן: (מנענעת בראשה) לא.
 שארל: אינך מבינה שזה הסוף? לא נראה אותה עוד.
 מריימדלן: למה? בלגיה כל-כך רחוקה?
 שארל: חשבתי שאת פקחית יותר.
 מריימדלן: אתה מגזים, אתה מגזים מאד.
 שארל: הייתי קצין משטרה טוב. אני יודע הרבה
 דברים על בני אדם.
 מריימדלן: אז מה?
 שארל: האם אינכם צריכים לסמוך עלי יותר?
 מריימדלן: אנחנו? גמור לשתות.
 שארל: טעות בידכם.
 מריימדלן: אתה הווה דברים. גמור לשתות וקח את
 המעיל שלך מהניקוי. אנחנו הולכים לסעודה ואין
 טעם לתת לאנשים הזדמנות ללעוג לך.
 שארל: (בקול עצוב ושבור) אעשה זאת.
 מריימדלן: אתה מדמיין דברים.
 שארל: לא אבייש אותך בין האנשים ההדורים

גבוה מעל לאמירי העצים, ראה חמישה מגדלים
 עצומים, מפוסלים כמעשה תחרה. הוא רץ אל עבר
 מגדלי האבנים. היתה זו עיר מופלאה ומהממת.
 מקדשי אבן ישנו בדומיה, כבולים בגפנים משתרגים.
 שערים, אכסדרות, דרכים סלולות שלא נראה קיצן.
 הכל היה קבור בתילי צמחיה אדירה. אך המדהים
 מכל היה האופן שבו השתמרה עיר הקדומים. גפן
 הבר לא הצליחה לשחוק את אבני הדרך. למוטט את
 המגדלים. לא היו שם חורבות. היתה זו עיר שהגיחה
 שלמה מתוך האתמול, עיר אגדית שכוחת-הזמן. שום
 קול אנושי לא קיבל את פניו של אדון מוהו. הקולות
 היחידים (קולות החיות והציפורים המסוגגנים של
 התיאולוגיאון נשמעים כאן) היו צווחות הציפורים
 בעצים שזעמו שיצור אנוש בא לחלל את קודש
 קודשיהם, וקישקוש רבבות קופים שנאחזו בכרכובים
 ובתבליטים. עטלפים סובבו מעל, אוחים בהו בו
 מתוך הצמרות, נחשים שכבו מפותלים על השבילים
 שבהם הפסיע. פנתרים חמקמקים גלשו ממחבואיהם
 ונעלמו אל עובי היער כאשר קרב. מוהו נע בעיר,
 עיניו מזוגגות מרוב תדהמה. לבסוף יצא משם, בדרך
 שבא נכנס, המום כולו ממה שראה. הוא שב אל
 הכפר הקרוב ביותר. "עיר שם!", אמר, "האם אתם
 מכירים אותה? מי בנה אותה? מדוע נעזבה? מתי
 נטשו אותה בונה?" הם לא ידעו דבר! (מנהל
 הבימה קורע את הדף מתוך הספר ומשליך אותו אל
 הפח הבוער).

טרנטלה

לאה בורחת מפני זורו לצלילי-טרנטלה מהירים.
 בצלילים חלה האטה חגיגית. היא עוצרת ליד עץ
 מואר בפנס רחוב. הקצב גובר קצת. בתוך העץ
 מתגלה מלאך רנסנסי גבוה מאדם, שניים, שניים
 וחצי מטר - מרים את ידו בברכה. אופי הטרנטלה
 משתנה. נשמע תוף שונה, חליל פאן או אפקטים על
 גיטרה חשמלית (אם היא אחד הכלים) או אפקטים
 דומים. אופי הריקוד מזכיר משהו מקברי מימי
 הביניים. המלאך, שהוא מריונטה, הופך במשיכת
 חבל למפלצת מכוערת, סממניה עטלף ונחש. לאה
 בורחת.

תמונה 18

שארל: (בחדרה של מריימדלן. עומד מול הראי
 ומושך בדאגה את צידי פניו). איך, איך להוציא
 אתכן מהדם, הו מלים, איך לסחוט מכן את הארס
 שלכן. לפתוח את פי הנחש ולסחוט את הארס!?!
 שני נגנים מכניסים שלט שעליו כתוב: הדיבוק. הם
 עומדים ללא נוע כמו בהצגות פנטומימה.
 שארל: (מרים מול הראי את ידו במועל נאצי) הייל
 היטלר!
 האיש בראי: (אחד הנגנים, במסכה דומה לשארל)
 הייל היטלר!
 שארל: הייל היטלר!

הולכת ברחוב הלילי: שלג, פנסים, מודעות. מנהל
 הבימה ליד הפח, מזין את האש בדפי ספרים.
 מנהל הבימה: נגנו, נגנו, רבותי אמני התזמורת. הנה
 פוסעת לה לאה, כמו סהרורית, גוררת פח דלק כבד.
 נגנו, נגנו וחזקו אותה בטירופה, הוסיפו לה כוח
 בצלילים. כדי שתוכל לשאת את עולה ולהצית אש
 בבית המלאכה. נגנו, נגנו, היא נחה עכשיו,
 משפפת את ידיה.
 לאה: (עוברת ליד חנות שמעל חלון הראווה ראש
 סוס, ליד חלון ראווה אחר שלידו עץ קטן בעציץ)
 כמה מוזר נראית העיר... כולה צללים, צללים בכל
 מקום. ובכל מקום שוטרים, סוכני חרש, שומרים
 שנאמרו להם לפקוח עין בימי חג. בפעם הראשונה
 הורחות מוארים כיהא לעיר הזאת. וכולם רואים
 אותי, אף על פי שאני חומקת ליד הקירות, במקומות
 החשוכים. אבל בית המלאכה אינו רחוק עוד, ואם
 לא אטעה בדרך, אגיע לשם עוד מעט. רק לא
 לטעות, רק לא לטעות בדרך. אבל נדמה לי שראיתי
 כבר את ראש הסוס הזה, את חלון הראווה, העץ
 הקטן הזה. הלהבות פורצות מהחלונות. הכל חי,
 נחש, נושם, עיני אנשים חמות, בוערות, עיניים כמו
 להבות. מחכים שהאש תפלוש אל הבתים הסמוכים,
 לרחובות הישנים, תתפשט לכל פינה, תתרומם
 לשמיים - מי יודע מה יביאו הלהבות - הניצוצות
 כמו משב אבני-חן. נחשי אש מרחפים, יפים מזיקוקי
 די נור. אנחנו יצורים עקומים, ראויים לחמלה, אבל
 מי יתן חמלה, כל אחד כלוא בתוך עצמו כמו חרק
 מאובן בתוך סלע קשה.
 זורו: (יוצא מאחורי פנס רחוב) ערב טוב. האם
 אפשר לעזור לך, עלמתי?
 לאה: לעזור?
 זורו: לאן זה את מזדרזת כל כך?
 לאה: (נסוגה ממנו) לעזור?
 זורו: אני רואה שפח כבד מאוד בידך.
 לאה: (מביטה על ידיה) לא! (משמיעה צעקה)
 זורו: אל תבהלי, שאלתי אם אפשר לעזור? אני
 זאה שקשה לך לסחוב את הפח.
 לאה: (עוזבת את הפח ובורחת) לא!
 זורו: (מרים את הפח ומריח אותו) לא תרוצי רחוק,
 ונתי! (הולך, עובר ליד מנהל הבימה המתחמם ליד
 האש)
 מנהל הבימה: (ליד חלון הראווה, האוטומט. מעל
 חלון הראווה נשמעת שיחת רדיו. מנהל הבימה
 מקשיב לה ובו בזמן הוא מעיין בספר שממנו הוא
 גולש דפים וזורק אותם אל האש) מאוחר.
 קורא מן הספר) ושם נעלמו עקבותיו. (קורע את
 הדף מהספר ומעלעל בו. מתחיל לקרוא) הנרי מוהו,
 זוקר טבע, שבראש מעייניו עמד חיפוש מתמיד אחר
 פרפרים נדירים, היה מפלס לו דרך בגיונגלים של
 מלכת קאמבודיה, לא הרחק מסיאם. השנה היתה
 1861. בחיפוש אחר הפרפרים, הגיע אל חלק הגיונגל
 שטרם הכיר. הוא הביט מעלה ושפשף את עיניו באי
 זמון. לא, הוא חושב, זה רק החום... הקדחת
 טרופית... איזה תעלול חושים... כי שם, מתנשאים

והעשירים כל כך. אביט באדישות ראויה לשמה בעשרות המשרתים שלהם.
מריימדלן: אם כן, חכה. החלטתי לעשות דבר גדול בשבילך. נחש.
שארל: אני נכנע.
מריימדלן: החלטתי לתת לך כבר עכשיו את מתנתך. **שארל:** באמת?

מריימדלן: (מוציאה ממקום סתר חבילה עטופה בנייר מכוכב רב צבעים) קח.
שארל: זאת המתנה בשבילי?
מריימדלן: למה אתה מחכה, פתח!
שארל: (מתיר את הקשר, פותח. בחבילה מתגלה קטר גדול ויפה) קטר! איזה יופי! את נהדרת, מדלן!

מריימדלן: ידעתי שתאהב את זה.
שארל: (מנשק אותה) זה נהדר!
מריימדלן: אם כן, תדאג ללבושך?
שארל: אני מבטיח. והרי גם אני נהנה לראות את אנשי הסנאט, הפרלמנט, נגנים, שופטים, מלצרים, שחקנים לובשים את לבושיהם היפים, מכינים שקרים נאים שבלעדיהם הכל קשה לעם המתנהל על קביים, שומע קולות, והקולות אינם אומרים לו דברים ערבים לאוזן, כדרכם של קולות כאלה. אחרי המלחמה יש בלבול גדול בבתי הסוהר...
מריימדלן: ובחדרי המיטות...

שארל: ובחדרי המיטות. היה עצוב וגם נעים לקרוא בזמן הכיבוש על תחרויות הספורט, על קורידות... שתיים-אפס, ששה פרים יפים... כשאתה מסתכל על הקטר הזה אני חושב על הקטרים היפים המושכים רכבות ביבשת אחרת - אמפייר סטיט אקספרס, פנסילבניה ג'יינט, טונטית סנצ'רי לימיטד... המלחמה נגמרה ועוד מעט נוכל לנסוע ברכבות היפות בכל הארצות והיבשות.

מריימדלן: מסביב לעולם, מה?
שארל: בלי ציניות, מדלן. עדיין אינך אשה זקנה.
מריימדלן: תודה על המחמאה. ואתה צעיר מאד, שארל. למה שלא תמתח את קפיץ הקטר ותתן לו להשתולל קצת.
שארל: אין פסי רכבת.
מריימדלן: הקטר הזה יסע גם בלי פסים. פשוט תפשיל את השטיח. תראה שהקטר יסע.
שארל: (מותח את הקפיץ ומפשיל את השטיח בידו השמאלית) ננסה. (הקטר משמיע צפירה) כן, זה קטר נפלא.

אלגרו פסיונטו

הבימה ריקה מאדם. המוסיקה רומזת לקטעים שהושמעו לכבוד לאה. פרטי התפאורה רועדים ברוח חזקה, הרוח שורקת ומתחזקת. המוסיקה מופיעים צילי התוף והחלילית של התיאולוגיאון. אור הפנס עומד להיכבות. ראש המג וידו נעים ללא מטבע, ראש הסוס מעל החנות מתנווד בחוזקה.

תמונה 19

שארל: אם כן, גברת לאה, הכל בא אל הסדר הטוב. את יוצאת, ולא תשובי אלינו בזמן הקרוב?
לאה: הכל כשורה. אדון שארל.
שארל: את חוזרת אל הים הצפוני הקר?
לאה: כן, אל הים הקר.

שארל: חבל לי, שלא היתה לך קצת יותר סבלנות כלפי גבירתי... לו מצאתי קצת יותר חן בעיניך...
לאה: אני אסירת תודה לך.

שארל: אף פעם לא אהבתי... לא ידעתי לאהוב. הייתי כמו - אנא סלחי לי על ההשוואה - כמו פרך על גבעה המצפה לדבורה. לא רציתי לאהוב, רציתי לשלוט. ולא יצא דבר לא מזה ולא מזה. אך את, אולי יום אחד תעלם בדידותך. זה יכול לקרות. את יודעת.

לאה: (נוטלת את ידו, מנשקת אותה ומצמידה אותה אל לחיה, ושוב מנשקת אותה) תודה.
שארל: (מופתע ונרגש) האם מותר לי לראות את המספר החרות על זרועך?
לאה: מסירה את התחבושת ומושיטה את זרועה אליו.
שארל: 42500, קל לזכור. הם עומדים בלי נרע.
שארל: (אומר את המספר) 42500.

לאה: (חוזרת עליו) 42500.

שארל: (חוזר על המספר בשאלה) 42500?

לאה: (חוזרת עליו) 42500

מנהל הבימה: (מתערב) זאת היתה אימפרווויזיה חסרת טעם. מחר בערב רדו מהבימה אחרי "קל לזכור" - רדו, פשוט רדו.

תמונה 20

מנהל הבימה: (מצביע על לאה) היא יושבת עכשיו, שקועה בהירהורים. יורדת מטה מטה אל נפשה, אבל גבירותי ורבותי, מה יש שם בתחתית, במצולה, בקרקעית הסופית? ממלכה של מגדלים, ארמונות, דרקונים, כתרים, אנשים שחורים, יצורי כלאיים מופלאים, חפצים מגיים וצווים מגיים לא פחות, או שמא מישור שומם, מכוסה לבה רותחת, מבעבעת פה ושם, הנה בועה לובשת לשניה אחת מראה מדהים, מוארת ברשף ובניצוץ. מראה בן חלקיק שניה מעוות שאין לשאול מנין בא, ללא קולות, ללא תמרורים, ללא כלום? (נשמעת מוסיקת ריקודים) אלי! באתי לראותך לרגע... רק לרגע... עלי לרוץ אל בית המלאכה. רצייתי לאחל לך נסיעה טובה.

לאה: תודה.
אלי: סלחי לי! סלחי לי!
לאה: (לובשת מעיל מול הראי) איזו סליחה אתה מבקש ממני?

אלי: אנא, סלחי לי.
לאה: אתה נשמע מוזר כל-כך. אין לי על מה למחול לך...
אלי: על אומללותך...
לאה: אשה אוהבת אינה יכולה להיות אומללה. אני לא אומללה, אלא שאין טעם, אין טעם... אין טעם לדבר.

אלי: (בחדנות) האם ארוח את מזוודתך?
לאה: כן.
אלי: אבל היכן היא? איני רואה אותה.
לאה: היא כבר ארוחה.
אלי: אם טרם גמרת לארוח - אעזור לך. אף פעם לא היית זריזה באריות.
לאה: הפעם לא היה קשה. לא היו לי דברים רבים.
אלי: (בדאגה ופחד מוסתר) איפה היא? (מוסיקת ריקודים, שאון אולם, ריקוד אחר)
לאה: היא כאן, על הכורסה, מתחת לכיסוי המיטה. אינך צריך לדאוג.
אלי: (ניגש אל הכורסה ומסיר את כיסוי המיטה) היא כאן.

לאה: אמרתי לך - אין מה לדאוג.
אלי: עלי למהר עכשיו לבית המלאכה. אולי שוב נתראה.
לאה: כן.
אלי: עלי למהר.

לאה: מהר, אם כן. (אלי יוצא.) אף פעם לא אמר את שמי, אף לא פעם אחת. הלוואי שהייתי מתה. לא היה קשה למות שם, אחרי זמן מה. (בלאיאות היא מורידה את המעיל, מכסה את המזוודה) לראות אותו היה לשמוע - תווי פניו דיברו אלי בקול רם. (מתיישבת מול ראי, ליד החלון, מקצצת במספריים גדולים את שערה) כמה יפים הגנות האלה (מוסיקת אקורדיאון ממושכת. היא מסיימת את קיצרן שערה). צודקים הספרים והסרטים: חיי האדם הם מרתקים ומלאי שירה... (הגנות מוארים) אבל האורות האלה מפריעים לי. אני רוצה אפלה. (מגיפה את וילונות הקטיפה השחורה) הנגנים שרים.

תמונה 21

מנהל הבימה: השמיעו עתה נגינה שתהיה כמו פעימת דם. כמו תיפוף לפני הוצאה להורג או לפני קרב אדירים, כדי שלא יחלש לבו של זורר בדרכו אל לאה. כבר מזמן הוא חושב על עצמו בעומק לבו בבזו. למרות בגדיו הנאים ודירתו החדשה שבה הוא מתגאה מאד. מכת סכין חדה, יריה מהאקדח הקטן, תחזיר לו את כבודו, את תחושת האון, תחושה שלא זקוק כל גבר בעולם, צאצא הציידים, ומכה זו גם תכניס לכיסו סכום כסף, שלו הוא זקוק מאד, כמו כל בורגני מתחיל-פתחו בנגינתכם רבותי, אמני התזמורת!

זורו: איזה לילה! איזה לילה! (לובש מסכה מפחידה ודוחה. נשמע הולם אורלוגין, פעמוני כנסייה. הוא קרב אל המיטה ורואה את לאה הרושע כמו מתה. הוא מזיז את גופה, מקרב את ראשו אל החזה, לוקח את ידה לבדוק את הדופק, מקרב ראי קטן אל פיה) מתה! מתה! (מסתכל סביב) כדורים, (מרים בקבוק אל הפנס שבידו) חיוורת. קרה, אשה נאה למדי, רגליים טובות, חזה קטן. אבל לא בלתי נעים. השערות? מי עשה לה את זה? אה, מסכנה. חלשה, חלשה מאד. וכאן מספר... מי יודע מה פירושו. (אומר את הספרות) למות בבית מלון! בחדר זר, לא שלך, בלילה חג! אדם שמבין נשים לעולם לא ימות כך. אני מודה לך אלוהים הטוב, רוח ללא מאמץ - זה לא קורה יום יום לזורו שלך. זאת הרגשה נפלאה כמו לרוץ עם הרוח בגב. (מלביש עליה את המסכה המפחידה, מיישר את המיטה, מכסה את גופה) לילה טוב!
שארל: (מופיע מולו, זורו מכוון אליו את אקדחו הקטן) די במוות אחד.
זורו: לא הרגתי אותה.
שארל: אם כן, תנמך את האקדח.
זורו: לא הרגתי אותה, לכל הרוחות! אני אומר לך שלא אני...
שארל: (מסיר בעדינות את המסכה המבעיתה) מסכנה! (מניח את ראשו על חזה) ידעתי, ידעתי זאת.

זורו: שמחתי מוקדם מדי, סלח לי על שחצנותי! יש בני מזל שיונים צלויות נופלות להם אל תוך פיהם ויש כמוני, שעל כל דבר הם מוכרחים לתת דמם ואת זיעתם.
שארל: מה אתה עושה כאן?
זורו: לא נגעתי בה אפילו בקצה ציפורן. תסתכל על הבקבוק. היא בלעה בית מרקחת שלם. תן לי ללכת עכשיו.
שארל: למה באת?
זורו: אם לא תתן לי ללכת - אנשים אחרים יסבלו לי לא יעשו כלום. תמיד הייתי נקי.
שארל: למה באת לכאן?
זורו: כדי להחזיר לאשה אחת מכתב שכתבה.
שארל: ולמה לה המכתב?
זורו: כי האיש שלה גילה שחסר לו קטע מהעתון שממנו גזרה הברווזה את האותיות. תן לי ללכת!
שארל: (מביט במסכה שבידו. מוסיקת ריקודים)

תמונה 22

לואיזט: דבר אלי יקירי! כבר בא האביב, ובית המלאכה עודו סגור. חודשיים עברו מאז. כל יום אני עוברת לידו ואני רואה את המנעול הגדול בדלת ואני הבריא החלוד. המעקה שבנינו כמו ידיו התמוטט. אולי משהו בעט בו, ועשבים מוזרים צומחים בגינה השלט מלוכלך. פעם היית כל כך נלהב, עד שהייתי צריכה לעצור כך כדי שלא תעזוב אותי בלילות ותחזור לבית המלאכה. והנה עברו כבר שלושה חודשים ואתה יושב כאן, לא יוצא כמעט מהחדר הזה, כאילו העיר עדיין כבושה ומוטב לך לשבת בחושך במקום בטוח. האם החלטת מתי כבר תפתח את המקום? (אלי אינו משיב) דבר אלי, דבר! (מושכת בידו)
אלי: אני לא רוצה לחזור לשם.
לואיזט: אבל למה, למה?
אלי: איני אוהב את המקום הזה.
לואיזט: אבל כל כך השתדלת, כל כך רצית...
אלי: איני רוצה לחזור לשם.
לואיזט: לא טוב להיות כך. עליך לצאת, להתראות עם מכריך, ללכת לשנות אתם, לבלות. תצא, תצא, לא ארגיש לבד. תמיד אהבת לשבת בבתי קפה הפתוחים עד הבוקר. ויש כל כך הרבה דברים מעניינים לראות.
אלי: אני לא סקרן.
לואיזט: אמרת ששנים רבות החמצת את האביב, ושאתה רוצה לצאת מהעיר, לשוט, לטייל ביערות. חשבת כל כך הרבה על האביב.
אלי: טוב לי כאן.
לואיזט: והכל מפני שאתה מאמין להבלים שסיפר לך הבלש הזה. השקן והצבוע.
אלי: אני לא רוצה לדבר על זה. אני לא חושב שהוא שקרן.



צילום: דניאל גונת

נתן יונתן

שירי מקום

פריחה של מאי

ירח מאי ברחוב דובנוב לאשה מפרס
שלא ידעה על דובנוב יותר משירצה
על האזדרכת, לה לא יכלתי לספר על
ההיסטוריון של העם היהודי שעכשו
הוא אפר כבשנים בכצות פולניה ורק
שמו צף כאן בלב המבול הסגל של פריחת
אזדרכת ברחוב תל-אביבי שקט. הפריצות
שביפי הזה, הבזבז החצוף, כל גני-התשוקה
הטורפים שארית-עלומיה, נעלמה האשה
ושכור מפרחת-ירח-מאי שנשפכת עליך
בדובנוב הזקן, לבדך בגשמי-אזדרכת.

מצבה

בבית העלמין הישן ראיתי אבן
מצבה: שם האבן, האם, ושם האב
עלה בתרמילו ובמקלו לארץ
אבותיו בשנת-תרנ"ו.
בא לחונן את עפרה.
תרש, זרע, קצר ברן
עד שפרע ומת ושב לעפרו
והסופדים בכו אחריו
בנסע הארון.
עקשו בכר עפרה חונן אותו
ואיזו רוח לפעמים
מן הדרום
את עפרו חוננת.

רוני סומק



צילום: דניאל גונת

רוני סומק

בובה

גלגל העין הוא געגוע, גלגל הרובי
במכונית צעצוע.
היא עזבה והשאירה לו בבה
פוקחת ועוצמת עיני חרסניה.
והיו לה גרבי סטרץ'
ושפיץ בקצה הנעל השחורה.
ופעם ראו בדיסקוטק מישהי דומה לה רוקדת לבדה מול המראה.
ופעם יוצאת ממספרה ושערה צבוע ירק.
את תכנסיה להיסטוריה, אמרו לה.
והיא: קדם כל, תנו להכנס הביתה.

לואיט: מוכן שהוא שקרן. אתה מתאכזר אלי, אתה
מסתכל בי בלי לראות אותי, או שאתה מעניש אותי
בכל מבט. איני מסוגלת לשאת זאת. הבלש הזה...
אסור היה לו לספר לך... את השקרים האלה. לא
שלחתי שום מכתב, ואני בטוחה שהוא העליל עלי
עלילות נבזיות עוד יותר.
אלי: את שכרת את האיש הזה כדי שיבהיל את לאה
המסכנה. ואולי אף יותר מזה, אולי יותר.
לואיט: לא! שום דבר כזה לא קרה. הכל עלילות
הבלש השקרן הזה! דבר כזה לא יכול היה לקרות.
(כבני של חרטה) אתה הוזה את הדברים האלה
מלבך.
אלי: את עשית אותי מאושר, זה היה אסון גדול
בשבילי. אסור היה לי להיות מאושר. מוטב כאב
אחד מאלף שמחות.
לואיט: אתה קודת, יקירי, לא טוב לומר דברים
כאלה. (מכסה את רגליו בשמיכה)

תמונה 23

מנהל הבימה: (מחמם את ידיו ליד הפח, נאנח) ומה
עכשיו? מה עכשיו? אינני פותר חידות. אני מרגיש
איזה אי שקט, אכזבה כלשהי. אומרים שהכל
מסתורין, ואין לחרוץ דין. בכל השפות אומר הקרבן
שהוא חף מפשע, אך לבסוף מוטלת גופתו על
הקרשים. (התיאולוגיאון מואר, אורותיו מרצדים,
נשמעת המוסיקה שלו)
אפולו (באנאפסט):
תפקידך להוליך שחקנים, תפקידי
את המוות שלי להנחות. וזהו
פן בלבול וחולשה ישתלטו על לבך,
אל תאמר כי החטא - מסתורין. השמר
ממלים ודמעות. התבונן: כאן אשה
ללא רוח חיים, כאן אחת שבוכה,
פה אדם הרדוף דומיות ומולו
עוד אחד שפניו רוחקים והולכים.
אל תשחית דיבורך לחינם. מן הדין
שתתקינו לכם אלמנך מחדש
ותשכילו לקרוא בשמות חדשים
לגרמי וכובי השמיים.

מנהל הבימה: ומה יהיה על סוף המחזה, אדוני?
אפולו (באנאפסט): הסיפור אפשרי לבימוי רק עד
כאן.

מה שבא אחר כך אי אפשר להמחיש
במלים או צלילים או תנועות. ואם גם
נחצה לשם כך רבבות נתיבים -
לא יועיל. הסירה נועדה לצליחת
הנהר, אך כדי לעבור בשדה
ידרש כלי אחר, וכדי לעופף
בשמיים - ודאי שנחרץ כלי שונה.
עליכם להמיר את הכלי במחוז
הקשה שאליו התגלגלתם.

הפסקה. השחקנים מוארים כשהם מקשיבים לאפולו.
שחקנית התיאולוגיאון מסירה את זר-אפולו ואת
פיאתו, מסירה את גלימתו. היא יורדת לעיני הקהל,
מחזיקה בידה את הזר, הלאוטה, החרב, האזור של
אפרודיטה.

שחקנית התיאולוגיאון: (ברמקול קטן) אם אתה
סורי: סאלאם! פניקי: אודוני! יווני: חירה! עברי:
שלום! (יוצאת ואחריה השחקנים)
מנהל הבימה: לילה טוב לכולכם! (יוצא אחריהם)
הנגנים עולים על ה"עוגיות", נשמע "זיירופלה". קטע
הג'ז. הרוח: או או או או!
הנגן השני: (מחכה את הצליל על כליו) צדקת. זה
סול.

הם חובשים את כובעיהם היפים.

הערות:

התיאולוגיאון (המכונה מ"דאוס אכס מכינה" הלטינית) הוא מקום
הופעת האל בתיאטרון היווני.
מובאות מוסיקליות:
הללויה: מוצרט, רגינה קלי: ק. 127
דורנצה: גברת קוקלי מפלסטף של ורדי.
פמינה מין: מוצרט, "חליל הקסם".
מוסיקה טורקית: המרש הטורקי של מוצרט: ק. 331
הנגנים שרים בסוף התמונה ה-20: טרוי מהרקום של ורדי: מה
אומלל אני.
האזורים: סלודור דאלי, מחול פרנואי